

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA RUSKÉHO JAZYKA

OSVĚTOVÁ ČINNOST DĚKABRISTŮ A DĚKABRISTEK NA SIBIŘI

DIPLOMOVÁ PRÁCE

BC. ADÉLA KARFUSOVÁ

*Specializace v pedagogice: Učitelství výchovy ke zdraví pro základní školy a Učitelství
ruského jazyka pro základní školy*

Vedoucí práce: Mgr. Andrej Artemov, Ph.D.

Plzeň, 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni2024

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěla velice poděkovat panu vedoucímu diplomové práce Mgr. Andreji Artemovovi, Ph.D. za odborné vedení, věcné připomínky, velmi přínosné osobní konzultace a vstřícný přístup při vypracovávání této práce.

OBSAH

ABSTRAKT	1
ABSTRACT	2
АННОТАЦИЯ.....	3
ÚVOD.....	4
1. Politická situace v Rusku v 1. polovině 19. století.....	6
1.2. Tajné spolky	7
1.2.1. Svaz spásy.....	7
1.2.2. Svaz blaha	9
1.2.3. Jižní spolek	10
1.2.4. Severní spolek.....	11
1.3. Základní ideje a plány na státní převrat.....	12
1.4. Povstání na Senátním náměstí 14.12.1825	13
1.4.1. Povstání na Ukrajině	14
1.4.2. Výsledky a dopady povstání	15
1.4.3. Příčiny neúspěchu	16
1.5. Dopad na společnost.....	17
1.6. Činnost A. I. Gercena	18
1.7. Poslání odsouzených na Sibiř	19
1.8. Územní samospráva Sibíře	20
1.9. Příjezd žen	20
1.10. Vzdělávání se děkabristů během výkonu nucených prací	21
1.11. Vyhnanství	21
2. Objevení potenciálu Sibíře	23
2.1. Sféry působení	24
2.1.1. Vzdělávání	24
2.1.2. Kultura	28
2.1.3. Obchodní činnost	30
2.1.4. Zemědělství.....	31
2.1.5. Zdravotnictví.....	31
2.2. Amnestie po 30 letech	32
3. Jak odkaz děkabristů žije dodnes	34
3.1. Rozšíření a vymezení pojmu děkabristé napříč historií.....	34

3.2.	Materiální kultura: muzea.....	36
3.2.1.	Muzeum děkabristů v Petrovsku.....	36
3.2.2.	Muzeum děkabristů v Čitě.....	37
3.2.3.	Irkutské oblastní historické a pamětní muzeum děkabristů.....	37
3.2.4.	Jalutorovský muzejní komplex.....	38
3.2.5.	Muzeum děkabristů – pobočka kurganského oblastního zemského muzea.....	39
3.2.6.	Novoselenginské muzeum děkabristů.....	39
3.2.7.	Muzeu děkabristů v Turinsku.....	40
3.2.8.	Usedlost Muravjovových-Apostolů.....	40
3.3.	Architektonické monumenty.....	41
3.3.1.	Obelisk na místě poprav v Petrohradě.....	41
3.3.2.	Obelisk na domnívaném místě pohřbení 5 popravených mužů.....	41
3.3.3.	Pomník Děkabristé v Kamenke.....	41
3.3.4.	Památník děkabristům v Jekatěrinburgu.....	42
3.3.5.	Památník děkabristům ve Vasilkově.....	42
3.3.6.	Památní místo ve vesnici Voroňki.....	42
3.3.7.	Památník devíti děkabristům v Jalutorovsku.....	42
3.3.8.	Alej žen děkabristů v Tobolsku.....	42
3.4.	Náměstí.....	43
3.5.	Memoárová literatura.....	43
3.6.	Literatura inspirovaná tématem děkabristů.....	45
3.7.	Kinematografie a divadlo.....	46
3.7.1.	Umělecké filmy.....	46
3.7.2.	Dokumentární filmy.....	46
3.7.3.	Česká kinematografie.....	46
3.7.4.	Divadelní ztvárnění.....	47
3.8.	Festivally a výstavy.....	48
4.	Praktická část: Návrhy vyučovacích hodin.....	50
4.1.	RVP ZV.....	51
4.2.	ŠVP.....	52
4.3.	Rozvíjení klíčových kompetencí.....	53
4.4.	Metodická příprava na první vyučovací hodinu.....	55
4.5.	Metodická příprava na druhou vyučovací hodinu.....	58
4.6.	Metodická příprava na třetí vyučovací hodinu.....	61
4.7.	Didaktická hra.....	64

4.8.	Doplňující cvičení	65
4.9.	Reflexe: Pracovní list č. 1	67
4.9.1.	Navržená alterace.....	69
4.10.	Reflexe: Pracovní list č. 2	69
4.10.1.	Navržená alterace.....	71
4.11.	Reflexe: Pracovní list č. 3	71
4.11.1.	Navržená alterace.....	72
	ZÁVĚR.....	73
	SUMMARY	76
	PE3IOME	77
	SEZNAM LITERATURY.....	79
	SEZNAM OBRÁZKŮ	87
	PŘÍLOHY	I
	(Pracovní list 1: Děkabristé).....	I
	(Pracovní list 2: Život na Sibiři).....	III
	(Pracovní list 3: Činnost děkabristů na Sibiři)	V
	Vyplněný pracovní list č. 1	VII
	Vyplněný pracovní list č. 2.....	VIII
	Vyplněný pracovní list č. 3.....	IX
	Mapa č. 1: Místa spojená s děkabristy.....	X

ABSTRAKT

Diplomová práce je věnována tématu *Osvětová činnost děkabristů a děkabristek na Sibiři*. Rozčleněna je do čtyř kapitol. Z nich tři kapitoly jsou teoretické a čtvrtá kapitola je praktická. První kapitola je věnována vnitropolitické situaci v Rusku a vzájemným vlivům historických událostí v Evropě v 1. polovině 19. století. Hlavním tématem je zde povstání děkabristů, tresty a život ve vyhnanství na Sibiři. Druhá kapitola se zabývá jednotlivými sférami, ve kterých děkabristé a děkabristky během svého života objevili sociálně-ekonomický, společensko-politický a kulturní potenciál pro pozvednutí životní úrovně na Sibiři. Třetí kapitola je věnována odkazu děkabristů a děkabristek, prostřednictvím kterého můžeme dokázat, že jejich životy a všestranné činnosti se zapsaly do historie a mají historický přesah až do současnosti. Čtvrtá kapitola, neboli praktická část, je věnována tvorbě výukového materiálu a metodických příprav na vyučovací hodiny pro žáky ruského jazyka na základních školách. Součástí této části je i praktické vyzkoušení si navržených pracovních listů v hodinách ruského jazyka a následné reflexe z těchto hodin.

Klíčová slova: Děkabristé, Povstání děkabristů, Sibiř, vyhnanství, kultura, vzdělávání, obchod, zemědělství, muzeum, architektonické památky

ABSTRACT

The thesis is devoted to the topic of Educational activities of Decembrists in Siberia. It consists of four chapters. Of these, three chapters are theoretical, and the fourth chapter is practical. The first chapter is devoted to the internal political situation in Russia and the mutual influence of historical events in Europe in the first half of 19th century. The main theme here is the uprising of the Decembrists, punishments and life in exile in Siberia. The second chapter deals with the individual spheres in which the Decembrists discovered the socio-economic, socio-political and cultural potential for raising the standard of living in Siberia. The third chapter is dedicated to the legacy of the Decembrists, through which we can prove that their lives and versatile activities have gone down in history and have a historical overlap to the present day. The fourth chapter, or practical part, is devoted to the creation of teaching materials and methodological preparations for lessons for pupils of the Russian language in primary schools. A part of this section is also a practical test of the proposed worksheets in the lessons of the Russian language in primary school and subsequent reflection from these lessons.

Keywords: Decembrist, Decembrist uprising, Siberia, exile, culture, education, business, agriculture (farming), museum, architectural monuments

АННОТАЦИЯ

Дипломная работа посвящена теме Просветительской деятельности декабристов в Сибири. Работа состоит из четырёх глав. Из них три главы теоретические и четвёртая глава практическая. Первая глава посвящена внутриполитической ситуации в России и взаимовлиянию исторических событий в Европе первой половины XIX века. Основными аспектами здесь являются описание восстания декабристов, полученные ими наказания и жизнь в ссылке в Сибири. Во второй главе рассматриваются отдельные сферы деятельности, в которых декабристы обнаружили социально-экономический, общественно-политический и культурный потенциал для повышения уровня жизни в Сибири. Третья глава посвящена наследию декабристов, благодаря которому можно сказать, что их жизнь и многосторонняя деятельность остались навсегда запечатлены в истории. Четвёртая глава, или практическая часть, посвящена созданию учебного материала и методических пособий к урокам русского языка для учащихся начальных классов. В эту же часть включено описание практического опробирования разработанных рабочих листов на уроках русского языка в чешской начальной школе и последующая рефлексия практики их использования.

Ключевые слова: Декабристы, Восстание декабристов, Сибирь, ссылка, культура, образование, предпринимательство (торговля), сельское хозяйство, музеи, архитектурные памятники

ÚVOD

Tato diplomová práce je věnována tématu *Osvětová činnost děkabristů a děkabristek na Sibiři*. Tímto tématem jsem se rozhodla navázat na svou bakalářskou práci s názvem *Děkabristé a děkabristky z roku 2022*.

Diplomová práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část obsahuje tři hlavní kapitoly, pod kterou jsou zahrnuty další doplňující podkapitoly. Praktická část, která je zaměřena didakticky, se věnuje tvorbě metodických příprav na vyučovací hodiny pro žáky ruského jazyka na základních školách.

V první kapitole, která je pojmenována *Politická situace v Rusku v 1. polovině 19. století*, se uvádí popis vnitropolitické situace v Rusku a vzájemný vliv historických událostí v Evropě v 1. polovině 19. století. Základním cílem této kapitoly je přiblížení vzájemných historických souvislostí, které ovlivnily vznik revolučních myšlenek ruských šlechticů, založení několika tajných spolků, nevydařené povstání Děkabristů na Senátním náměstí v Petrohradu roku 1825, potrestání účastníků povstání, příjezd 12 žen na Sibiř a následný život ve vyhnanství. Součástí této kapitoly jsou i nastíněné příčiny neúspěchu zmiňovaného povstání či činnost ruského spisovatele, emigranta A. I. Gercena, jehož literární činnost byla ovlivněna touto historickou etapou.

Druhá kapitola s názvem *Objevení potenciálu Sibiře* má za cíl vytýčit jednotlivé sféry, ve kterých děkabristé a děkabristky během svého života objevili sociálně-ekonomický, společensko-politický a kulturní potenciál pro pozvednutí životní úrovně na Sibiři. Konkrétně se zde zaměřuji na sféry: vzdělávání, kultura, obchodní činnost, zemědělství a zdravotnictví. Každá ze zmíněných sfér se rozebírá v příslušné podkapitole. V jednotlivých podkapitolách popisuji konkrétní činnosti děkabristů a děkabristek, kterými přispěli ke zmiňovanému rozvoji. Nejzásadnější v této kapitole je sféra vzdělávání. Zde přibližuji vznik a zakládání škol samotnými děkabristy, zejména I. D. Jakuškinem a jejich všestrannou pedagogickou činnost na Sibiři. Dále se zaměřuji na kulturní život, k jehož vývoji přispěly především děkabristky M. N. Volkonská a J. I. Trubecká. Kromě toho představuji i psaní a vydávání novin či překlad klasické a západní literatury. V oblasti obchodní činnosti se zaměřuji na konkrétní druhy obchodů, které jsou s děkabristy spjaty. Za důležité považuji zmínit i sféru zemědělství, jelikož i v tomto směru děkabristé působili a přispěli k rozvoji nových zemědělských metod.

Poslední sférou, kterou rozebírám ve druhé kapitole, je zdravotnictví, do něhož přispěl zejména doktor F. V. Volf a další děkabristé a děkabristky. Celou druhou kapitolu zakončuji výsledky amnestie udělené roku 1856 carem Alexandrem II.

Cílem třetí kapitoly *Jak odkaz děkabristů žije dodnes* je představit oblasti, prostřednictvím kterých můžeme dokázat, že životy a všestranné činnosti děkabristů a děkabristek se zapsaly do historie a mají historický přesah až do současnosti. Začátek kapitoly věnuji rozšíření pojmu *děkabrista* s oporou o slovníky různých typů a roků vydání. Následně se v podkapitolách zaměřuji na materiální kulturu, konkrétně muzea. Dále vypisuji architektonické monumenty, zejména obelisky, pomníky a památníky. Dalším okruhem mého zájmu se stalo toponymické dědictví spojené s děkabristy. V neposlední řadě analyzuji memoárovou literaturu samotných děkabristů a děkabristek či literaturu inspirovanou tímto tématem. V závěru třetí kapitoly se věnuji současnému odkazu děkabristů v kulturní oblasti, konkrétně v ruské i české kinematografii, divadle atd. Zde uvádím seznam dokumentárních i uměleckých filmů či divadelních představní od doby děkabristů a děkabristek až po současnost. Vzhledem k tomu, že výstav bylo v historii dvou set let mnoho, pro účely této diplomové práce uvádím jen ty nejnovější, čímž se snažím poukázat na nesmrtelnost odkazu děkabristů a děkabristek.

Praktická část s názvem *Návrhy vyučovacích hodin* má za cíl tvorbu výukového materiálu a metodických příprav na vyučovací hodiny pro žáky ruského jazyka na základních školách. Druhým cílem praktické části je i praktické vyzkoušení navrženého učebního materiálu na ZŠ. Vzhledem k rozsáhlosti tématu jsem se rozhodla pro návrh několika vyučovacích hodin, během kterých budou žáci seznámeni s tímto tematickým okruhem naučnou a zároveň poutavou formou. Při tvorbě zohledňuji jazykovou úroveň žáků a konkretizuji pro jakou třídu ZŠ jsou dané metodické přípravy vhodné. Pro možné doplnění a zpestření výukového materiálu navrhuji také doplňující zadání, která souvisí s tématem.

Literaturu pro tvorbu této diplomové práce jsem čerpala převážně z ruskojazyčných zdrojů (knih, článků a webových stránek). Při výběru literatury jsem brala v úvahu roky vydání, jelikož tvorba v určitých historických etapách může být zavádějící. V případě, že jsem z takové publikace čerpala, snažila jsem se na dané informace nahlížet z více úhlů pohledů a oprostít se od ideologického hlediska a spíše zaujmout objektivnější pozici. Vzhledem k tomu, že historickým událostem týkajícím se děkabristů a následného jejich života je věnováno velké množství publikací, mým cílem bylo vybírat ty nejaktuálnější.

1. Politická situace v Rusku v 1. polovině 19. století

Na začátku 19. století, konkrétně 24.3.1801, nastoupil na trůn ve svých 24 letech car Alexandr I. V prvních letech jeho vlády byl zastáncem liberálního přístupu, kterým chtěl Rusko pozvednout v politickém, hospodářském i kulturním směru, po vzoru evropských států. Chtěl odstranit absolutismus, zrušit nevolnictví, zlepšit vzdělávání či povolit svobodné smýšlení, za které byli lidé v Rusku trestáni. Ačkoliv během let probíhaly liberální diskuse, zůstalo jen u slov. Pokud by se v Rusku mělo něco změnit, muselo by se tak stát prostřednictvím rozsáhlých reforem. Avšak Alexandr I. nebyl povahou car, který by své myšlenky dokázal více uskutečnit (Lenhoff 1997, str. 139-140). Sám se více věnoval spíše zahraniční politice, přičemž hodně cestoval po Evropě. To v domácí politice zapříčinilo růst vlivu ministra vojenství Alexeje Andrejeviče Arakčejeva, který byl odpůrcem liberalismu a naopak zastáncem konzervatismu (Vydra, Řoutil et al. 2022, str.184).

V ruské společnosti se revoluční myšlenky objevily po válce s Napoleonem, který roku 1812 vtrhl se svou armádou do Ruska. Historici pojmenovali tuto válku jako vlasteneckou, jelikož do ruské společnosti vnesla vlastenecké cítění (Šedivý 2000, str. 9). Válčili zde důstojníci, synové ze šlechtických rodin, kteří byli vychováváni a vzděláváni k obdivu ke francouzské kultuře. Za svou rodnou zemi bojovali i obyčejní rolníci a nevolníci, kteří patřili k té nejnižší vrstvě společnosti. (Tamtéž, str. 11-12).

Po porážce Napoleona a jeho stahování se z ruského území, nařídil Alexandr I. zahraniční tažení ruských vojsk dále do Evropy, které probíhalo v letech 1813-1814. Ruští vojáci uviděli život v Evropě (Tamtéž, str. 12). Mnozí důstojníci, kteří si během zahraničního tažení začali uvědomovat rozdíly mezi životem v Rusku a v Evropě, patřili k elitnímu Semjonovskému pluku. Byli to například S. P. Trubeckoj a I. D. Jakuškin (Tamtéž, str. 13).

Po návratu do Ruska si mladí důstojníci byli vědomi mnoha rozdílů mezi Ruskem a evropskými zeměmi, kterými procházeli. Uvědomili si například v jakém bezpráví žijí rolníci v Rusku. Společně s armádou chránili svou vlast, byli součástí tažení po Evropě a po válce se opět ocitli v situaci, kdy byli tzv. státním majetkem (anebo majetkem statkářů), a které jejich majitelé mohli prodávat či kupovat mezi sebou (Сергеев, Гончарова et al. 1988, str. 31-32).

Další zklamání pro ruskou šlechtu a důstojníky bylo carovo darování Ústavy Kongresovému Polsku, přičemž v Rusku se žádná liberalizace politického systému neuskutečnila. Tímto vznikla potřeba rozvinutí diskuzí a snahy o změnu (Vydra, Řoutil et al. 2022, str.185).

1.2. Tajné spolky

Jelikož si šlechtici a důstojníci uvědomili, že za vlády Alexandra I. se neuskuteční žádná reforma, která by Rusko vymanila ze své zaostalosti, a vzhledem k tomu, že v této době bylo zakázáno svobodné vyjadřování na veřejnosti, začaly vznikat tajné spolky (Lennhoff 1997, str.146-147). Diskutovali o formách hnutí, taktice či organizačních záležitostech (Šedivý 2000, str. 25).

U zrodu prvního revolučního politického hnutí v Rusku, které později získalo název Děkabristé, stáli již zmiňovaní šlechtici, kteří bojovali ve Vlastenecké válce a sami sebe nazývali "детьми 1812 г." ("dětmi, roku 1812") (Завражин 2007, str. 90).

V letech 1816-1821 vznikly v Rusku celkem čtyři tajné spolky. Prvním z nich byl *Svaz spásy (Союз спасения)*, na který po jeho rozpuštění navázal *Svaz blaha (Союз благоденствия)*. V činnosti Svazu blaha pokračovali: *Severní spolek (Северное общество)* a *Jižní spolek (Южное общество)*, které existovaly současně a vzájemně spolupracovaly. Za zmínku stojí i tajný spolek *Sdružení spojených Slovanů (Общество соединенных славян)*, který vznikl v roce 1818. Ten, přestože měl původně jiné ideály a cíle, se roku 1825 připojil k Jižnímu spolku (Сергеев, Гончарова et al. 1988, str. 39).

1.2.1. Svaz spásy

Tento spolek založil Alexandr Nikolajevič Muravjov v roce 1816 s dalšími muži, kteří společně bojovali ve válce proti Napoleonovi. Byli to: N. M. Muravjov, S. P. Trubeckoj, I. D. Jakuškin, M. I. Muravjov-Apostol a S. I. Muravjov-Apostol (Šedivý 2000, str. 29). Shodli se na vzniku tajného spolku, který by měl sloužit „blahu Ruska“. S přijetím nového člena museli vždy souhlasit všichni zakládající členové (Tamtéž, str. 30). Během roku 1816 byli přijati další muži. Jednalo se například o P. I. Pestěla, I. A. Dolgorukova, F. P. Šachovského či M. N. Novikova, který byl oproti ostatním starší o jednu generaci, jelikož mu bylo již čtyřicet let. (Нечкина 1982, str. 28-29).

Po založení bylo nutné stanovit jeho cíle a vypracovat takovou organizační strukturu, aby spolek nebyl prozrazen. Během roku 1816 se věnovali horlivým diskuzím o palčivých problémech Ruska, kterými byly například nevolnictví, úplatkářství či nelidské zacházení s vojáky. Po dlouhých debatách budoucí děkabristé začali uvažovat nad zrušením absolutní monarchie, kterou by nahradila konstituční monarchie s vytvořeným parlamentem (Šedivý 2000, str. 31).

Na podzim roku 1816 byla sestavena komise pro vypracování stanov spolku, která se skládala z členů S. P. Trubeckoj, I. A. Dolgorukov, P. I. Pestěl, F. P. Šachovskoj. Stanovy byly sepsány koncem roku 1816. Poté co spolek existoval téměř rok a měl vytyčené základní cíle, se přejmenoval na *Spolek opravdových a věrných synů vlasti* (Tamtéž, str. 35-36).

Prvním a hlavním cílem bylo zavedení konstituční monarchie. Ke státnímu převratu chtěli využít tzv. mezidobí, kdy se na trůnu střídají carové. Toto období si zvolili z taktického důvodu, jelikož v době, kdy na trůn nastupuje nový imperátor, nejsou vojáci vázáni přísahou sloužit caru (Tamtéž, str. 32). Tuto situaci chtěli využít a otevřeně vystoupit se svým návrhem na založení konstituční monarchie pod podmínkou, že novou přísahu nesloží do doby, než nastupující imperátor s jejich požadavky nebude souhlasit. Druhým zásadním cílem bylo zrušení nevolnictví (Tamtéž, str. 36-37). Dále byli přijati další muži, například M. A. Fonvizin či J. P. Obolenskij. Dohromady měl *Spolek opravdových a věrných synů vlasti* přibližně třicet členů (Tamtéž, str. 38).

Na podzim 1817 se Alexandr I. přesunul z Petrohradu do Moskvy. To znamenalo přesun i mladých vojáků a důstojníků, kteří byli součástí tajného spolku (Нечкина 1982, str. 30). V Moskvě se scházeli v bytě A. N. Muravjova a v domě M. A. Fonvizina. Budoucí děkabristé začali uvažovat nad zavražděním cara. Při debatách si uvědomili, že nemají žádnou jistotu, že v případě carovi smrti jeho následník přijme návrh na konstituční monarchii a zruší nevolnictví. Pro takovou situaci neměli plán, jak by postupovali dále. Nedostatky svého plánu viděli také v nízkém počtu členů. Z tohoto důvodu se rozhodli pro likvidaci spolku. Věděli, že nový spolek, který chtěli založit, bude muset být mnohem početnější. Toho chtěli dosáhnout prostřednictvím ovlivnění veřejného mínění (Tamtéž, str. 31).

1.2.2. Svaz blaha

Tento spolek, který vznikl roku 1818, měl stejné cíle jako ten předešlý, čímž byly zrušení samoděržaví a nevolnictví. Zpočátku chtěli svého cíle dosáhnout prostřednictvím zavedení konstituční monarchie. V tomto případě by car neměl absolutní moc, ale byl by omezen ústavními dokumenty (zákony) (Нечкина 1982, str. 32). Členové spolku plánovali založit různé tajné, ale i legální literární, naučné, pedagogické a hospodářské organizace či kroužky pro mládež, prostřednictvím kterých by působili na veřejné mínění. V jejich plánu bylo také přijímat další šlechtice, obchodníky, měšťany, kněze, duchovenstvo a v neposlední řadě i svobodné rolníky. Ve *Svazu blaha* plánovali téměř dvacet let působit na již zmiňované veřejné mínění a kolem roku 1840, kdy předpokládali že již budou mít dostatečný počet členů se stejným smýšlením, uskutečnit revoluci (Tamtéž, str. 33).

Svazu blaha měl již v roce 1819 přes dvě stě členů. Jmenovitě zde působili například M. A. Fonvizin, A. N. Muravjov, S. I. Muravjov-Apostol, M. I. Muravjov-Apostol, N. M. Muravjov, M. S. Lunin, I. D. Jakuškin, S. P. Trubeckoj, I. A. Dolgorukov, P. I. Pestěl, M. F. Orlov, N. I. Turgeněv (Šedivý 2000, str. 56).

Postupně se vytvořily tzv. výbory *Svazu blaha* v Moskvě, Petrohradu, na jihu v Tulčině a Kišiněvě. Během jeho existence vznikla myšlenka na státní převrat a založení republiky místo konstituční monarchie. Zastáncem zavedení republiky se stal P. I. Pestěl, který své myšlenky sepsal v knize *Ruská pravda*. Ten se také zasloužil o rozmach činnosti výboru v Tulčině a položil zde základy pro pozdější vznik *Jižního spolku* (Tamtéž, str. 56-57).

Během svého působení poznali, že nemohou čekat několik dalších let a spoléhat se na veřejné mínění. Věděli, že musí jednat (Нечкина 1982, str. 40). Rozhodli se proto uspořádat setkání *Svazu blaha*, které se uskutečnilo v lednu 1820 v Petrohradu (Tamtéž, str. 42). Zúčastnili se ho zakladatelé a nejvíce činní členové spolku. Mezi nimi byli P. I. Pestěl, S. a M. Muravjovové-Apostolové, N. M. Muravjov, M. S. Lunin, N. I. Turgeněv, I. D. Jakuškin a další. Na tomto setkání P. I. Pestěl představil svůj návrh na vznik republiky. Opět se mezi členy řešila i možnost zavraždění cara (Tamtéž, str. 43-44). Změnil se i prostředek, kterým chtěli budoucí děkabristé dosáhnout státního převratu, kterým bylo využití armády (Tamtéž, str. 46).

V roce 1821 se konal tzv. Moskevský sjezd (Šedivý 2000, str. 72). Zde se sešli zástupci všech výborů *Svazu blaha*: N. I. Turgeněv a F. N. Glinka (za petrohradský výbor), M. A. Fonvizin a I. D. Jakuškin (za moskevský výbor) I. G. Burcov a N. I. Komarov (za tulčinský výbor). Během sjezdu vyšlo najevo, že činnost utajovaného *Svazu blaha* byla vyzrazena a imperátor ví o jeho existenci. Tato situace byla pro členy spolku nebezpečná, a proto se rozhodli pro formální ukončení činnosti *Svazu blaha*. Tento krok byl však jen zinscenovaný, a to s účelem odstranění nespolehlivých nebo příliš radikálních členů. Ačkoliv zástupci všech výborů oznámili ukončení činnosti spolku ostatním členům, jeho jádro pokračovalo v debatách o vzniku jiného tajného spolku (Tamtéž, str. 73).

Přestože byla činnost *Svazu blaha* zrušena, z jeho základu vznikly dva poněkud odlišné spolky: *Severní a Jižní*. Ty se odlišovaly v názorech, zda Rusko má mít po státním převratu formu konstituční monarchie či republiky (Tamtéž, str. 78).

1.2.3. Jižní spolek

Poté co N. I. Komarov v Tulčině oznámil zrušení *Svazu blaha* na moskevském sjezdu roku 1821, P. I. Pestěl nesouhlasil a rozhodl se s dalšími členy pokračovat v jejich činnosti. Jelikož *Svaz blaha* oficiálně zanikl, na jihu v Tulčině v březnu roku 1821 vznikl *Jižní spolek* v čele s P. I. Pestělem (Нечкина 1982, str. 57). Členové byli zastánci republiky a také souhlasili se zavražděním cara, jelikož podle P. I. Pestěla by žijící car představoval neustálou hrozbu pro vznik republiky (Tamtéž, str. 58). Samotného převratu chtěli dosáhnout prostřednictvím vojsk. Mezi další významné a nejvyšší členy *Jižního spolku* patřili A. P. Jušněvskij a N. M. Muravjov. Pro rozmach a větší naději na úspěch vládního převratu prostřednictvím vojsk, *Jižní spolek* musel změnit pravidla pro přijímání nových členů. Nyní potřebovali hlavně velitelé pluků, jelikož právě oni mohli ovlivnit samotné vojáky, kteří měli při převratu sehrát hlavní roli (Tamtéž, str. 59-60).

Jelikož se P. I. Pestěl domníval, že aby byla revoluce úspěšná, musí mít svůj vlastní program, rozhodl se pro napsání dokumentu *Ruská pravda*. Tato listina, nad kterou pracoval ještě před vznikem spolku, a kterou psal téměř deset let se stala jeho programem (Tamtéž, str. 74). V Ruské pravdě P. I. Pestěl rozebíral zásadní otázky a postupy týkající se státního převratu. Podle něj měla po státním převratu vzniknout tzv. prozatímní vláda, která by vládla deset až patnáct let. Částečně se na sepsání tohoto dokumentu podíleli i A. P. Jušněvskij a S. I. Muravjov-Apostol (Tamtéž, str. 74-75).

V debatách a úvahách o státním převratu si členové *Jižního spolku* uvědomili, že státní převrat musí začít v hlavním městě. Z toho vyvstala potřeba vzniku dalšího tajného spolku přímo v Petrohradě (Нечкина 1982, str. 59).

Mezi další členy *Jižního spolku* patřili například S. I. Muravjov-Apostol, M. P. Bestužev-Rjumin, S. G. Volkonskij, V. L. Davydov, ti se také zasloužili i o přijetí dalších členů (Федоров 1992, str. 141). Dohromady bylo v *Jižním spolku* cca 70¹ členů (Сергеев, Гончарова et al. 1988, str. 39).

Roku 1825 *Jižní spolek* začal spolupracovat i s dalším tajným spolkem, o jehož existenci do této doby členové *Jižního spolku* nevěděli. Tento spolek se nazýval *Sdružení spojených Slovanů* (*Общество соединенных славян*), jehož zakladatelem byl P. I. Borisov. Vznikl již v roce 1818 v Poltavské gubernii, tehdy pod názvem *Общество первого согласия* a později působil také jako *Общество друзей природы* (Нечкина 1982, str. 99). Cílem *Sdružení spojených Slovanů* bylo sjednocení všech slovanských národů do jedné demokratické republikánské federace (Tamtéž, str. 100). Přičemž revoluce chtěli dosáhnout prostřednictvím lidu (Tamtéž, str. 102). Ačkoliv se tento spolek odlišoval od výše zmíněných, spojila je dohromady touha po revoluci a větší svobodě v Rusku. *Sdružení spojených Slovanů* se tak stalo výbojem *Jižního spolku* (Tamtéž, str. 103-104). Při sjednocení s *Jižním spolkem* bylo ve *Sdružení spojených Slovanů* přes 30 členů a v prosinci roku 1825 51 členů (Федоров 1992, str. 155).

1.2.4. Severní spolek

Vznikl po ukončení činnosti *Svazu blaha* v roce 1821. Mezi představitele, kteří se rozhodli pokračovat ve svých dosavadních myšlenkách, patřili N. I. Turgeněv a N. M. Muravjov, který je považován za zakladatele (Šedivý 2000, str. 78).

Severní spolek měl také svůj program, kterým se stal dokument s názvem *Konstituce* (*Конституция*) (Ústava²) a jehož autorem byl N. M. Muravjov. Tento text, který začal psát v roce 1821, popisoval vznik konstituční monarchie v Rusku po státním převratu. To byl také hlavní rozdíl mezi *Jižním* a *Severním spolkem*: forma vládního uspořádání (Нечкина 1982, str. 88-89).

¹ Uvádím jen přibližný počet členů, údaje v různých pramenech se liší.

² Vlastní překlad.

V dokumentu *Konstituce* N. M. Muravjov navrhoval vytvoření parlamentu, který by představoval zákonodárnou moc. Ten se měl skládat ze dvou komor: lidová sněmovna a vrchní дума. Tyto dvě instituce měly vládnout společně s carem a omezit tak jeho dosavadní absolutní moc (Lennhoff 1997, str.159). Na rozdíl od *Jižního spolku* N. M. Muravjov nebyl zastáncem carovraždy (Нечкина 1982, str. 96).

Během dvou let své existence *Severní spolek* neprováděl žádnou zásadní revoluční činnost, ani nepřijímal velké množství nových členů. Tato situace se změnila roku 1823, kdy I. I. Puščin přijal do spolku básníka K. F. Rylejeva, který se zasloužil nejen o pozvednutí revoluční činnosti spolku, ale také i o přijímání nových členů-důstojníků (Федоров 1992, str. 139-140).

K. F. Rylejev přijal do *Severního spolku* A. A. Bestuževa, N. A. Bestuževa, a P. G. Kachovského. Ti následně přijali další členy. Byli to A. N. Sutgof, N. A. Panov, A. I. Odojevskij, A. P. Arbuzov a V. K. Küchelbecker (Šedivý 2000, str. 102).

1.3. Základní ideje a plány na státní převrat

V roce 1823 si P. I. Pestěl uvědomil nutnost vzájemné spolupráce se *Severním spolkem*. Především si kladl za cíl, aby se spolky shodly na organizaci, taktice a programu státního převratu a mohly tak spojit své síly (Федоров 1992, str. 141).

Sám P. I. Pestěl se v březnu 1824 vydal do Petrohradu, aby členům *Severního spolku* představil program *Jižního spolku: Ruská pravda*. Zde se setkali i J. P. Obolenskij, S. P. Trubeckoj, K. F. Rylejev (Федоров 1992, str. 163-164). Dále se na společném setkání sešel s I. I. Pušcinem, N. I. Turgeněvem a M. I. Muravjovem-Apostolem (Tamtéž, str. 165). Po několik setkání S. P. Trubeckoj nesouhlasil s Pestělovým programem, a tudíž i se spojením obou spolků. Tehdy se zástupci *Severního spolku* domluvili s P. I. Pestělem na odložení spojení spolků o dva roky. Ačkoliv nedosáhl sjednocení obou spolků, jejich spolupráce se posunula vpřed. Domluvili se na práci ohledně programu státního převratu, který měli společně sestavit a v roce 1826 se spojit (Tamtéž, str. 166).

Ačkoliv P. I. Pestěl považoval za důležité, aby celý státní převrat začal v hlavním městě. Oba spolky se nakonec shodly na uskutečnění státního převratu při vojenské přehlídce u Bílé cerkve v roce 1826. Zástupci *Jižního spolku* plánovali uvěznit či zavraždit cara a zatknout generály hlavního štábu. Následně chtěli vydat prohlášení k samotnému vojsku a také k národu (Šedivý 2000, str. 117-118).

Dále plánovali s armádou táhnout na Kyjev a Moskvu, kde chtěli přinutit moskevský senát k jejich požadovaným změnám. Počítali s podporou 70 tisíc vojáků a s tím, že se přidají další vojenské pluky. Zároveň se v tento moment očekávala součinnost *Severního spolku*, který na základě předešlých událostí měl vyvolat vzpuru v hlavním městě, Petrohradu (Šedivý 2000, str. 117-118).

1.4. Povstání na Senátním náměstí 14.12.1825

Plánovaný státní převrat, který se měl uskutečnit v květnu 1826, přerušila nečekaná zpráva o smrti Alexandra I, který zemřel 19. listopadu 1825 v Taganrogu. Vzhledem k tomu, že neměl žádné potomky, nástupcem se měl stát jeho bratr Konstantin. Ten se však před několika lety vzdal svého nástupnictví na trůn, jelikož vstoupil do nerovného manželského svazku. Carem se měl stát Mikuláš I., nejmladší bratr zesnulého Alexandra I. (Федоров 1992, str. 181).

O zřeknutí se nástupnictví věděli jen členové carské rodiny. Veřejnost o abdikaci nebyla informována, a proto byla dne 27.11.1825 podle stanovených pravidel složena přísaha Konstantinovi. Nový car Mikuláš I. žádal Konstantina, aby abdikoval oficiálně před celým národem. V tento moment nastal v Rusku chaos a tzv. mezivládí. Mikuláš I. se bál národního pobouření a také již od zrádců věděl o činnosti tajných spolků. Rozhodl se nečekat na oficiální abdikaci a prohlásit se carem. Složení nové přísahy, tentokrát Mikulášovi I., bylo stanoveno na 14. prosince 1825 (Нечкина 1982, str. 105).

Jelikož budoucí děkabristé plánovali uskutečnit státní převrat v květnu 1826, náhlá smrt Alexandra I. je přivedla do neočekávané situace. Povstání se rozhodli uskutečnit v den přísahy novému caru Mikuláši I. Vše se mělo odehrát na Senátním náměstí v Petrohradě. Při této příležitosti chtěli členové spolku vzbouřit pluky, kterým veleli. Záminkou mělo být odmítnutí složení přísahy novému caru Mikulášovi I., jelikož ji už složili Konstantinovi. V tento okamžik měli K. F. Rylejev a I. I. Puščin předložit manifest senátu a vyjednat vznik tzv. prozatímní vlády. Dále plánovali obsadit Zimní palác a Petropavlovskou pevnost. Poslední, kdo měl být v tento den postihnut, byla carská rodina, která měla být uvězněna do doby rozhodnutí o nové formě vlády. Za velitele (diktátora) celého povstání, byl zvolen S. P. Trubeckoj (Šedivý 2000, str. 133).

Ráno v den přísahy novému caru 14. prosince 1825 K. F. Rylejev, I. I. Puščin a S. P. Trubeckoj zjistili, že senátoři, kterým chtěli v tento den předat manifest, již složili přísahu caru Mikulášovi I. a v budově Senátu na Senátním náměstí již nikdo není (Нечкина 1982, str. 109).

První z plánů ke státnímu převratu nebyl úspěšný. Dále však pokračovali v dosažení dalších cílů, kterými byly dobytí Zimního paláce a Petropavlovské pevnosti (Нечкина 1982, str. 111).

Dopoledne 14. prosince 1825 důstojníci ze *Severního spolku* začali s agitací a přesvědčováním vojáků k pochodu na Senátní náměstí a k odmítnutí přísahy caru Mikulášovi I. V 11 hodin dopoledne přišel na Senátní náměstí Moskevský pluk pod velením A. A. Bestuževa a D. A. Ščepina-Rostovského. Moskevský pluk se postavil do formace bojového čtyřúhelníku u památníku Petra I. (měděný jezdec) a vyčkával na příchod dalších vojáků. K Moskevskému pluku se během dne přidali: 1. oddíl střelecké roty pod velením A. N. Sutgofa, námořní posádka pod velením N. A. Bestuževa a A. P. Arbuzova. Posledními, kdo přišel na Senátní náměstí, byli granátníci pod velením N. A. Panova. Na Senátní náměstí přišlo přibližně 30 důstojníků společně se třemi tisíci vojáky (Нечкина 1982, str. 115). Všichni čekali na příchod diktátora povstání S. P. Trubeckého, jelikož nastoupení vojáci potřebovali další rozkazy (Tamtéž, str. 111). Během několika hodin nečinnosti a vyčkávání na diktátora, došlo k obklíčení vojskem Mikuláše I., které bylo čtyřikrát početnější a skládalo se navíc i z jezdeckva a dělostřelectva. Ačkoliv hodinu před koncem povstání byl zvolen nový diktátor, kterým se stal J. P. Obolenskij, bylo již pozdě. Ve 3 hodiny odpoledne, kdy se již začalo stmívat, dal Mikuláš I. rozkaz ke střelbě. Vojska pod vedením důstojníků ze *Severního spolku* byla poražena. Přeživším se podařilo ze Senátního náměstí utéci (Tamtéž, str. 115-116). Důstojníci a hlavní představitelé *Severního spolku* se v ten večer sešli v bytě K. F. Rylejeva. Již v noci z 14. na 15. prosince začalo rozsáhlé zatýkání (Tamtéž, str. 117).

1.4.1. Povstání na Ukrajině

Na základě dohody, kterou mezi sebou měly oba tajné spolky, porážka *Severního spolku* znamenala pro *Jižní spolek* nutnost vyvolání dalšího povstání, pokus o zvrát situace a záchranu již pozatýkaných děkabristů (Нечкина 1982, str. 118). Vzhledem k tomu, že car věděl i o dalším tajném spolku na jihu, nechal zatknout samotného P. I. Pestěla. V čele *Jižního spolku* tak zůstali S. I. Muravjov-Apostol, M. P. Bestužev-Rjumin (Tamtéž, str. 120-121).

Po několika dnech od zatčení P. I. Pestěla se podplukovník Černigovského pluku S. I. Muravjov-Apostol rozhodl jednat. Se svým bratrem M. I. Muravjovem-Apostolem odjeli 24.12.1825 z Vasilkova do Žitomiru. Jejich cílem bylo informovat členy *Jižního spolku* o potřebě dalšího povstání tentokrát zde na jihu, na Ukrajině. Předpokládali, že se jim podaří získat až 70 tisíc vojáků (Šedivý 2000, str. 158).

S. I. Muravjov-Apostol stanovil, že se všechny naverbované pluky strategicky shromáždí ve městě Vasilkov, jelikož se zde nacházely plukovní sklady, zásoby zbraní a potřebná munice. V čele povstání byl S. I. Muravjov-Apostol (Šedivý 2000, str. 163).

Dne 2. ledna 1826 se Černigovský pluk o počtu 1000 vojáků a 17 důstojníků vydal do města Bílá Cerkev (Tamtéž, str. 165). Zde vyšlo najevo, že další důstojníci *Jižního spolku* se svými pluky byli carem odveleni z města, aby se nemohli přidat k Černigovskému pluku. V tento moment vůdce povstání opět změnil taktiku a se svým plukem se vydal směr Trilesy. Neustálé změny taktiky a zprávy o tom, že se další dříve domluvené pluky nepřidávají k Černigovskému pluku vyvolal následný zmatek v celé bojové situaci. Navíc pohyb Černigovského pluku sledovali státní agenti (Tamtéž, str. 166).

Vzhledem k tomu, že car věděl o tom, kde se pohybuje Černigovský pluk, pověřil generála, aby zmobilizoval vojenské jednotky, ve kterých nebyli členové *Jižního spolku*. Vojáci tento pluk obklíčili a dne 3. ledna 1826 na něj zaútočili ve stepi mezi vesnicemi Ustinovka a Kovalevka. Černigovský pluk byl zde poražen kartáčovou palbou vládních vojáků. Veškeré pokusy o státní převrat byly definitivně zmařeny (Tamtéž, str. 167).

1.4.2. Výsledky a dopady povstání

Po neúspěšném povstání na Senátním náměstí začalo již v noci ze 14. na 15. 12 1825 rozsáhlé zatýkání (Федоров 1992, str. 218). Vyšetřování zpočátku probíhalo současně v Petrohradu i Tulčině. N. I. Turgeněv byl jako jediný odsouzen v nepřítomnosti, jelikož v roce 1824 emigroval (Tamtéž, str. 220).

Vyšetřující komise pozatýkala a vyslechla do března roku 1826 na 3000 lidí z toho bylo 500 důstojníků (Šedivý 2000, str. 170). Po ukončení výslechů zřídil car Mikuláš I. Nejvyšší trestní soud pro souzení státních zločinců, který se skládal ze 72 úředníků a 15 soudců. Do vedení byl dosazen liberální člen Státní rady M. M. Speranskij. Rozhodující slovo zde měl však stále sám Mikuláš I. (Tamtéž, str. 175). Soud připravoval tresty celkem pro 121 lidí. Obvinění byli rozděleni do 11 kategorií podle stupně provinění (Tamtéž, str. 176-177).

Návrh soudu ve skutečnosti car změnil a zvolil následující rozhodnutí: trestem smrti oběšením byli potrestáni P. I. Pestěl, K. F. Rylejev, S. I. Muravjov-Apostol, M. P. Bestužev-Rjumin, P. G. Kachovskij. Doživotními nucenými pracemi byli potrestáni A. P. Arbušov, A. I. Jakubovič, V. K. Küchelbecker, J. P. Obolenskij, N. A. Panov, A. N. Sutgof, I. I. Puščin, S. P. Trubeckoj, M. I. Muravjov-Apostol, A. P. Barjatinskij, V. L. Davydov, A. P. Jušněvskij, bratři Borisovové. Nucenými pracemi na Sibiři na 20 let a doživotním vyhnanstvím byli potrestáni A. A. Bestužev, N. M. Muravjov, S. G. Volkonskij, I. D. Jakuškin. V dalších kategoriích car postupně snižoval roky nucených prací podle míry provinění (Šedivý 2000, str. 177-178).

Poněkud jiným způsobem byli potrestáni poddůstojníci a vojáci, kteří byli přítomni na Senátním náměstí či v Černigovském pluku. Ti byli prohnáni uličkou, ve které je carovi vojáci bili dlouhými pružnými dřevěnými, ale i kovovými tyčemi (v Rusku se pro takovou tyč používá název: щипцрутен³, прогнать сквозь строй⁴). Někteří odsouzení museli proběhnout uličkou dvanáctkrát, což v důsledku znamenalo trest smrti. Dalším způsobem potrestání bylo vyslání vojáků bojovat na Kavkaz (Нечкина 1982, str. 135).

Završením celého povstání byla poprava pěti hlavních děkabristů, která se konala 13. července 1826 v Petropavlovské pevnosti. P. I. Pestěl, M. P. Bestužev-Rjumin byli oběšeni na první pokus. Pod P. G. Kachovským, K. F. Rylejevem a S. I. Muravjovem-Apostolem se utrhly provazy a museli být oběšeni napodruhé. Tomuto aktu museli přihlížet i odsouzení poddůstojníci, kteří byli následně zbaveni hodností a šlechtictví. Těm kat strhl náramníky, spálil uniformy a nad hlavou jim zlomil jejich šavli či kord (Šedivý 2000, str. 179).

1.4.3. Příčiny neúspěchu

Na příčiny neúspěchu ze současného hlediska nahlíží mnoho publikací, které polemizují nad celou touto historickou událostí. V článku *Причины восстания декабристов и его историческое значение*, autor (A. E. Gajajov/A. E. Гаянов) uvádí několik zásadních nedostatků, které měly vliv na neúspěch. Za nejzávažnější považuje nejednotnost děkabristů ohledně cílů a programu celé organizace. Dále autor rozebírá postup povstání děkabristů a uvádí několik zásadních situací, kvůli kterým bylo povstání potlačeno (Гаянов 2022, str. 290).

³ Z něm. Spitzrute, mn. č. spitzruten.

⁴ Pro tento způsob trestu se používá tento zvláštní výraz.

Za první příčinu považuje nerozhodnost, pasivitu a vyčkávání důstojníků a vojáků na Senátním náměstí, což pomohlo k mobilizaci jednotek pod carovo vedením a obklíčení nastoupených naverbovaných vojáků. Podle autora článku měli namísto nesmyslného vyčkávání jednat a obsadit nejdůležitější místa v Petrohradě (budovy ministerstev, Senátu) či zatknout členy carské rodiny (Гаянов 2022, str. 290-291).

Dalším problémem byla i skutečnost, že se ke vzbuřencům nepřidal národ, jak původně očekávali. Následné vzbuření Černigovského pluku považuje autor (A. E. Gajanov/A. E. Гаянов) za téměř nesmyslné, jelikož se vše uskutečnilo daleko od Petrohradu a s celkově malým počtem mužů (Tamtéž).

Za další problém je považován i fakt, že monarchisticky smýšlející šlechta nebyla připravena na tak velkou změnu, která s sebou nesla konec či omezení samoděržaví a zřejmě i zrušení nevolnictví. V neposlední řadě k porážce přispěla i nedostatečná konspirace činnosti tajných spolků (Причины, значение и итоги восстания декабристов, online, 2023-21-09).

Poněkud odlišný názor na celou tuto historickou událost přináší článek z roku 2017 *Молодежь и революция (Mládež a revoluce)* v němž autor (Ильинский/Ильинский) polemizuje nad tím, že děkabristé měli uskutečnit palácový převrat, který se v ruské historii odehrál několikrát (Ильинский 2017, str. 8).

Přestože povstání na Senátním náměstí bylo potlačeno, byli to právě děkabristé, kteří jako první vystoupili proti carovi se zbraněmi v ruce, a kteří i nejspíše věděli, že jejich snaha bude zmařena. Jak uvádí I. M. Ilinskij: *Vědomě šli do záhuby jen kvůli morálnímu příkladu pro mnohé*⁵ (Tamtéž, str. 9).

1.5. Dopad na společnost

Ve společnosti intelektuálů se velice pozvolna začaly prosazovat některé novátorské myšlenky. Na tuto situaci reagoval car zavedením nových přísných opatření. První změna se týkala veřejného pořádku. Po pokusu o státní převrat v lednu 1826 navrhl generál A. CH. Benkendorf reformu *O zřízení vyšší policie (Об устройстве высшей полиции)*, která se týkala vnitřní bezpečnosti státu. Výsledkem bylo založení nového orgánu, který měl funkce politické policie a kontrarozvědky. Tato reforma byla provedena, jelikož se činnost tehdejších orgánů policie ukázala jako nevyhovující a nedostatečná (Гурлев 2021, str. 257).

⁵ Překlad autorky DP.

Dalším dopadem na společnost byla tvrdá cenzura. Zákonem o cenzuře z 10.6.1826 *Устав о цензуре (Ustanovení o cenzuře⁶)* bylo zakázáno se vyjadřovat proti pravoslaví, samoděržaví, samotnému carovi, vládním nařízením a zákonům či znevažovat jiné osoby. Cenzuře podléhaly všechny tištěné texty (například i hudební noty) ať už psané v Rusku či dovážené ze zahraničí. Ačkoliv byla roku 1828 cenzura zmírněna, dohled nad tiskem stále pokračoval. Kontrolu provádělo Ministerstvo národní osvěty (*Министерство народного просвещения*) (Гурлев 2021, str. 256).

Kromě tisku se car zaměřil i na oblast vzdělávání. Cílem bylo zamezení svobodného smýšlení a zaměření celého vzdělávacího systému na prosazování pravoslaví a absolutistické monarchie. Další změnou byl od roku 1827 zákaz studia nevolníků na středních a vysokých školách. Veškeré instituce byly od této doby pod dozorem Ministerstva národní osvěty (*Декабристы и их влияние на развитие страны*, online, 2023-09-22).

1.6. Činnost A. I. Gercena

Na povstání děkabristů a politickou situaci v Rusku nereagovala jen společnost a car svými přísnými reformami a zákony. Jejich myšlenky a činy ovlivnili také filozofa, spisovatele a publicistu Alexandra Ivanoviče Gercena, kterému v době povstání na Senátním náměstí bylo 14 let. Ve své tvůrčí činnosti se opíral o myšlenky P. I. Pestěla a K. F. Rylejeva. Vzhledem k tvrdé cenzuře v Rusku a jeho revolučním názorům, kritice vlády a nevolnictví, emigroval do Evropy (*Александр Иванович Герцен (1812-1870): Жизнь и творчество*, online, 2023-09-22).

V roce 1853 založil v Londýně svobodnou ruskou tiskárnu, ve které tiskl vše, co bylo v Rusku zakázané (například *Cesta z Petrohradu do Moskvy* – A. N. Radiščeva, básně A. S. Puškina, K. F. Rylejeva, N. P. Ogareva). Přičemž se následně tato díla tajně převážela do Ruska. V návaznosti na literární činnost děkabristů K. F. Rylejeva a A. A. Bestuževa a jejich almanach *Polární hvězda⁷* (*Полярная звезда*) založil A. I. Gercen roku 1855 stejnojmenný sborník, na jehož titulní straně byly portréty pěti popravených děkabristů. O dva roky později založil první ruské svobodné politické noviny *Kolokol* (*Колокол*), které se věnovaly tématům: cenzura, poddaní, rolníci a statkáři (*Александр Иванович Герцен (1812-1870): Жизнь и творчество*, online, 2023-09-22).

⁶ Překlad autorky DP.

⁷ Almanach, který vydávali před povstáním děkabristů. Publikovali v něm díla A. S. Puškina či A. S. Gribojedova.

Prostřednictvím populárního periodika *Polární hvězda* a novin *Kolokol* spisovatel A. I. Gercen ve druhé polovině 19. století podal svědectví o děkabristech ve společnosti i mimo Rusko. (Васильева 2011, str. 69). Napsal tři samostatná literární díla, věnovaná tomuto tématu: *O развиту революционных идей в России* (1851), *Русский заговор* (1858) a *14 декабря и император Николай I.* (1857). Tyto literární díla rozšířila povědomí o děkabristech především v Evropě, jelikož zde byla publikovaná (Tamtéž, str. 67).

1.7. Poslání odsouzených na Sibiř

Carovým rozhodnutím bylo na Sibiř posláno 124 děkabristů. Vzhledem k tomu, že Sibiř byla velmi rozsáhlé území, které napříč historií osidlovalo jen malý počet obyvatel, vláda sem již od 17. století posílala vězně na těžkou práci do dolů a následného vyhnanství. Tímto odsouvali z části evropského Ruska nežádoucí osoby, jako například zločince či odpůrce samoděržaví a nevolnictví (Сергеев, Орлов et al. 2021, str. 24).

Posláním do odlehlých částí země chtěl car děkabristy izolovat od celého světa (Павлюченко 1976, str. 78). Zároveň chtěl v děkabristech navždy zničit nenávisť k samoděržaví a nevolnictví a ukončit tak jejich revoluční myšlenky. Ve skutečnosti se nic takového nestalo, o čemž se přesvědčíme v následujících kapitolách (Букина, Иваненко 2019, str. 23).

Přestože v Rusku existoval oficiální vládní názor na děkabristy, podle kterého to byli lidé zkažení hanebnou vášní (людьми, развращенными гнусными страстями). Podle výpovědí a vzpomínek se spoutání v řetězech cestou na Sibiř setkávali s opačnými názory, kdy jim celý národ projevoval soucit, sympatie a úctu (Радченко 2009, str. 125).

První odsouzení, mezi kterými byli J. P. Obolenskij, S. P. Trubeckoj, S. G. Volkonskij, V. L. Davydov, A. I. Jakubovič a bratři Borisovové byli poslání již 13. července 1826 do Něrčinských dolů. Postupně byli takto odváděni i ostatní (Сергеев, Гончарова et al. 1988, str. 86). V září 1827 vláda rozhodla o jejich přesunu do jiného vězení, kde měli také pokračovat v těžké práci (Павлюченко 1976, str. 58). Vzhledem ke skutečnosti, že samotná vláda neznala dokonale mapy Sibiře, poslala děkabristy do chudé vesnice Čita, v jejíž okolí se žádné doly nenacházely. Trest byl upraven a namísto těžby se věnovali zemetání ulic či úklidu chlévů a stájí (Tamtéž, str. 59). Již v roce 1828 začala na příkaz imperátora výstavba věznice určená přímo pro děkabristy v Petrovském závodě, kam byli všichni přemístěni o dva roky později. Zde strávili čas až do uplynutí lhůt svých trestů (Tamtéž, str. 68).

1.8. Územní samospráva Sibíře

Na základě listiny o Sibiřském zřízení (*Сибирское учреждение*) byla roku 1822 Asijská část Sibíře rozdělena na dvě generální gubernie (генерал-губернаторства) na západě a východě. Západosibiřská gubernie s centrem v Tobolku. Ta spravovala celky: Tobolská a Tomská gubernie a Omská oblast). Druhou vzniklou gubernií byla Východosibiřská s centrem v Irkutsku. Ta spravovala celky: Irkutská a Jenisejská gubernie, Jakutská oblast a přímořské Ochotské a Kamčatské správní celky. K tomuto rozhodnutí o rozčlenění přispěla celá řada faktorů, například: nemožnost řízení tak rozsáhlého území jen z jednoho centra, geografické podmínky, počet, rozložení a etnický charakter obyvatelstva, vývoj obchodu a průmyslu, zásobování potravinami a také kontrola hranic (Дамешек, Ремнев 2007, str. 88).

1.9. Příjezd žen

Během prvních let za děkabristy přijelo dohromady 11 manželek. Jako první v historii se vzdaly svých práv a dobrovolně odjely na Sibiř, aby žily po boku svých odsouzených manželů. Jmenovitě se jednalo o P. J. Anněnkovovu, A. I. Davydovou, A. V. Jentalcevovou, N. D. Fonvizinovou, K. P. Ivaševovou, M. K. Jušněvskou, A. G. Muravjovovou, J. P. Naryškinovou, A. V. Rozenovou, J. I. Trubeckou a M. N. Volkonskou (Жены декабристов в ссылке, online, 2023-10-07).

Svědectví o odchodu žen na Sibiř podává ve svých zápiscích M. N. Volkonská, která je sepsala pro svého syna. Ženy mohly odejít jen za určitých podmínek. Musely opustit své děti, které car zakázal brát s sebou na Sibiř. Ztratily své tituly (některé ženy pocházely ze šlechtických rodů). Bylo na ně nahlíženo už jen jako na ženy odsouzeneců. Nemohly s sebou vzít žádné cenné věci a velký obnos peněz. Také musely přijmout, že děti narozené na Sibiři nebudou zapsáni do šlechtického stavu (ve většině případů byly zapsáni ke státním továrním rolníkům). Ačkoliv se M. N. Volkonská ve svých vzpomínkách nepovažuje za hrdinku, bezpochyby můžeme říci, že rozhodnutí pro odjezd do neznáma a za takto přísných podmínek, za hrdinský čin lze označit (Волконская, online, 2023-09-20).

Ženy, které se rozhodly pro život v těžkých podmínkách, znamenaly pro všechny odsouzené velkou morální oporu (Павлюченко 1976, str. 76). Byly to právě ony, které spojovaly děkabristy s evropskou částí Ruska. Významnou zásluhu měly na psaní dopisů rodinám odsouzených, jelikož korespondence s vězni byla zakázána (Tamtéž, str. 78).

Děkabristé byli podporováni i svými příbuznými přímo v Moskvě, kde v domě Muravjovových vzniklo jakési spojovací centrum. Zde bylo možné získat aktuální informace o situaci na Sibiři, setkávaly se zde rodiny odsouzených či se odtud posílali balíky, dopisy a peníze (Павлюченко 1976, str. 42).

1.10. Vzdělávání se děkabristů během výkonu nucených prací

I přes situaci, ve které se muži nacházeli, pokračovali ve svém vzdělávání převážně prostřednictvím knih, které byli nejčastěji zasílány S. G. Volkonskému, S. P. Trubeckému a N. M. Muravjovi. Navzájem si četli a pořádali přednášky (Цетлин 1954, str. 322). Během odpykávání si trestů v Čitě a následně v Petrovském závodě založili tzv. akademii odsouzených (*каторжную академию*), kdy si mezi sebou přednášeli o jim blízkých tématech a předávali si vědomosti. N. M. Muravjov a N. A. Bestužev se věnovali historii, D. I. Zavališin a F. F. Vadkovskij astronomii, A. I. Odojevskij dějinám ruské literatury, F. V. Volf přírodním vědám. Dále se věnovali literatuře, psali příběhy, eseje i básně. Mezi jejich další aktivity patřil zpěv, malba či studium cizích jazyků. Společně také diskutovali nad filozofickými a politickými tématy (Сергеев, Орлов et al. 2021, str. 24-25).

1.11. Vyhnanství

V souvislosti s narozením carova čtvrtého potomka Michaila Nikolajeviče v listopadu 1832, Mikuláš I. snížil odsouzeným děkabristům počet roků nucených prací. Původní a nejdelsí dvacetileté tresty zmírnil na patnáctileté. Dále původních patnáct let na deset. Takto byly postupně zmírněny všechny tresty, s čímž souviselo dřívější poslání děkabristů do vyhnanství⁸ (Павлюченко 1976, str. 91).

Roku 1833 byli posíláni do vyhnanství E. A. Rozen, M. M. Naryškin, M. A. Fonvizin (Tamtéž, str. 91). Dále v roce 1835 Petrovský závod opustilo 19 mužů, mezi kterými byli: I. A. Anněnkov, V. P. Ivašev, S. G. Volkonskij, N. M. Muravjov. Posledními, kteří roku 1839 opustili vězení byli V. L. Davydov, A. P. Jušněvskij a S. P. Trubeckoj (Tamtéž, str. 98-99).

Děkabristé byli rozmístěni po celém území Sibiře. Nejvíce, zhruba 40 děkabristů bylo rozmístěno v Irkutsku a v usedlostech či vesnicích poblíž. Mezi ně patřili například: N. M. Muravjov, S. P. Trubeckoj, bratři A. I. Borisov a P. I. Borisov, S. G. Volkonskij, V. F. Rajevskij, N. A. Panov, A. I. Odojevskij, M. C. Lunin (Букина, Иваненко 2019, str. 23).

⁸ Viz kapitola: Výsledky a dopady povstání (1.4.2.).

K nejznámějším vesnicím patřili: Oek, Urik, Olonki, Ust'-Kuda, Malaja i Bolšaja Razvodnaja, Chomutovo, Michalevo, Kuzmicha, Žilkino. Dále byli rozmístěni po Jakutské oblasti, po Jenisejské gubernii a v Zabajkalské oblasti (КОПЫЛОВ, 1977, str. 248-249). S děkabristy jsou dále spojena města Jalutorovsk, Tobolsk, Išim, Berezovoje, Surgut či Pelym (Букина, Иваненко 2019, str. 23).

Mezi další významná místa patří území Burjatska, kde žili děkabristé bratři N. A. a M. A. Bestuževové, K. P. Torson, J. P. Obolenskij, M. N. Glebov, M. K. Küchelbecher (КОПЫЛОВ 1977, str. 118).

Také město Turinsk je spjato s děkabristy I. I. Puščin či N. V. Basargin. K rodinám, které zde pobývaly patřily Ivaševovovi či Annenkovovi (Туринский дом-музей декабристов, online, 2023-11-07).

Život ve vyhnanství ovlivňovaly majetkové poměry rodin odsouzených děkabristů. Mezi bohatší šlechtické rodiny patřili Volkonští a Trubečtí, kteří si za finanční podpory od svých příbuzných žijících v evropské části Ruska, mohly postavit domy a žít převážně z jejich majetků. Oproti tomu druhá skupina děkabristů, kterým se nedostávalo podpory, pracovali v zemědělství nebo chovali dobytek. Většina z nich se oženila s místními ženami (Сергеев, Орлов et al. 2021, str. 25).

Ani po odpykání si trestu nucených prací nesměli děkabristé žít volně. Neměli například právo k opuštění svého bydliště, do okolí než 30 verst (stará ruská míra délky) (КОПЫЛОВ 1977, str. 118). Nesměli vystupovat veřejně, volit či být voleni do orgánů místní samosprávy, vykonávat ta zaměstnání, která by mohla ovlivňovat veřejnost (především vedoucí, právníci a učitelé). Také nemohli obchodovat, krom výjimky, kdy to pro ně byl zdroj obživy, jelikož se jim nedostávalo jiné podpory (Бойко 2013, str.100). Navzdory těmto zákazům se děkabristé zajímali o společenský a ekonomický život oblasti, ve které žili ve vyhnanství (КОПЫЛОВ 1977, str. 118).

2. Objevení potenciálu Sibíře

Již při výkonu nucených prací a v následném vyhnanství děkabristé postupně poznávali obyvatele Sibíře, jejich potřeby a začali se s nimi sblížovat. Seznamovali se s prostředím, kde žili, věnovali se například studiu přírodního bohatství, fauny a flory (hlavně bratři Borisovové), historie (M. A. Bestužev, M. S. Lunin) (Шунков, Окладников et al. 1968, str. 470-471). Dále studovali kulturu a ekonomiku Sibíře (A. O. Kornilovič, G. S. Batěňkov, I. I. Puščin, bratři Bestuževové či M.I. Muravjov-Apostol), zemědělství a chov dobytka (E. A. Rozen, M. M. Naryškin, D. I. Zavališin, S. G. Volkonskij), etnografii Sibíře (bratři Bestuževové), minerální prameny či přírodovědné a meteorologické pozorování (F. V. Volf, I. D. Jakuškin) (Копылов 1977, str. 42).

Všechna tato pozorování napomohla k lepšímu porozumění a ocenění Sibíře. Na základě jejich studií zde objevili potenciál. Věřili, že obrovské přírodní zdroje mohou dostat odlehlou Sibír na stejnou ekonomickou i kulturní úroveň, kterou měla evropská část Ruska (Tamtéž, str. 42).

Pro lepší budoucnost Sibíře rozpracovali rozsáhlý program, který měl pozvednout kulturní i ekonomickou úroveň. Za důležité považovali pozvednout hospodářství, především zemědělství, pro to navrhovali následující: změnit systém daní, který by odlehčil nejchudších rolníků a více zatížil bohatší, založení zemědělských škol a velkých farem (Копылов 1977, str. 45).

Dalším důležitým odvětvím pro pozvednutí Sibíře byl podle děkabristů průmysl a obchod. Navrhovali například založení společností a továren na výrobu papíru či cukru. Za důležité také považovali těžbu zlata a dalších surovin (Tamtéž, str. 45).

Velký důraz kladli na rozvinutí komunikací. N.V. Basargin, N. M. Muravjov, G. S. Batěňkov připravili návrhy pro výstavbu železnic (Tumeň – Perm), silnic (Perm – Tobolsk – Tomsk – Irkutsk – Zabajaklská oblast) či rozvoj říční a námořní dopravy (Sibír – Tichý oceán) (Tamtéž, str. 46).

Mezi důležité oblasti svého působení považovali kulturu, která zahrnovala i rozšíření vzdělání, jelikož to bylo nejvýznamnější pro další rozvoj všech životních oblastí. Navrhovali zavedení základních škol, ve kterých by vzhledem k malému počtu učitelů působili samotní děkabristé (Tamtéž, str. 45).

Také předpokládali otevření gymnázia v Krasnojarsku. Irkutské gymnázium plánovali přeměnit na vyšší vzdělávací instituci. Dále chtěli rozšířit internátní školy pro nadané děti a také navrhovali posílat Sibiřany studovat na vysoké školy do Petrohradu či Moskvy na veřejné náklady (Копылов 1977, str. 46). Pro vyvrácení převládajícího názoru o zaostalosti Sibiře jako zemi, která nemá budoucnost, navrhovali otevření přírodovědného muzea v Irkutsku a uspořádání vědeckého výboru za účelem sběru dat o Sibiři. Děkabristé věřili v budoucnost Sibiře, jelikož viděli potenciál pro rozvinutí ekonomiky i kultury (Тамтэж, str. 47).

2.1. Sféry působení

Své působení a možné pozvednutí Sibiře vnímali jako smysl života a také jako svou občanskou a vlasteneckou povinnost. M. S. Lunin řekl: „Настоящее житейское поприще наше началось со вступлением нашим в Сибирь, где мы призваны словом и примером служить делу, которому себя посвятили“ (Náš skutečný život začal tím, že jsme vstoupili na Sibiř, kde jsme povoláni slovem a příkladem sloužit věci, které jsme se zasvětili⁹.) (Шушков, Окладников et al. 1968, str. 470).

Samotní děkabristé nové revolučním hnutím a povstáním neplánovali. Ačkoliv kulturně-osvícenskou činnost vnímali jako pokračování svých myšlenek, více již doufali v osvícení národa, jelikož věřili, že další generace bude již připravena a schopna k dalšímu revolučnímu kroku. (Шушков, Окладников et al. 1968, str. 471).

Po objevení potenciálu Sibiře se děkabristé zaměřili na rozvoj tří základních oblastí, kterými byly: sociálně-ekonomická, společensko-politická a kulturní (Букина, Иваненко 2019, str. 24).

2.1.1. Vzdělávání

Na počátku 19. století plánovala vláda otevření na Sibiři 3 gymnázií (konkrétně v Irkutsku, Tobolsku a Tomsku) a dále 32 okresních škol (z toho v Tobolské gubernii - 9, v Irkutské gubernii - 15 a v Tomské gubernii - 8). Avšak z nedostatku finančních prostředků, pedagogických pracovníků, školních prostor a pomůcek nebyl tento plán uskutečněn. Finance byly vloženy převážně do gymnázií, ve kterých se vzdělávaly děti šlechticů a úředníků (Копылов 1977, str. 91).

⁹ Vlastní překlad.

Na tuto situaci nereagovala jen společnost a obyvatelé Sibíře, ale také Rada Kazaňské univerzity, Vzdělávací výbor a zástupci měst Tobolsk, Irkutsk a Tomsk, kteří se obrátili s pomocí na Ministerstvo národní osvěty, úřady a k obyvatelstvu. Tímto byly získány finanční prostředky na opravy starých budov a též na výstavby nových školských zařízení. Roku 1825 bylo na Sibíři 32 vzdělávacích institucí (2 gymnázia, 19 okresních, 8 farních škol, 3 přípravné oddělení pro krajské školy ve městech Kurgan, Kainsk a Kirensk). Všechny tyto školy byly založeny primárně pro vzdělávání chlapců, jelikož vzdělávání dívek v tomto historickém období nemělo žádnou hodnotu (Копылов 1977, str. 92).

Avšak po roku 1825, kdy proběhlo zmiňované povstání děkabristů, byl v rámci carových restrikcí změněn školský systém. Vzdělávání bylo zaměřeno na prosazování feudálně-nevolnické systému (Tamtéž, str. 93).

Vzdělávání děkabristé považovali za velmi důležitou součást života. Věřili, že prostřednictvím šíření osvěty ve vzdělání zapůsobí na novou generaci, ve které viděli naději v příznivější budoucnost. Úroveň vzdělání na Sibíři v první třetině 19. století byla velmi nízká. K tomuto přispíval i fakt, že děti rolníků byly spíše využívány jako pracovní síla a vzdělávání se jim dostávalo málo, zpravidla nebyly ani posílány do škol z finančních důvodů, ale učily se pouze doma (Глазкова 2015, str. 320-321).

K děkabristům otázka vzdělávání neodmyslitelně patří. Svědčí o tom i skutečnost, že ve vyhnanství kromě svých dětí vzdělávali a částečně i vychovávali děti místních obyvatel. Ženy se zprvu věnovaly spíše výchově a následně samotné učení prováděli muži. Vzdělávání bylo zaměřeno na vědu, umění, duchovní a psychický vývoj (Бойко 2013, str. 114).

I přes zákaz děkabristů působit na veřejných školách, jelikož se vláda obávala jejich vlivu na novou generaci, našli způsoby, jak zůstat pedagogicky činní. V samotném začátku děkabristé učili své, ale i ostatní děti doma. Jelikož tento zájem o učení narůstal, vznikla tak myšlenka na založení škol. Domácím vyučováním a následně i vyučováním ve školách se zabývali v Jakutské oblasti: M. A. Nazimov, M. I. Muravjov-Apostol, P. F. Vygodovskij, v Turuchansku: F. P. Šachovskoj, v Surgute: A. I. Šachirev, v Minusinském kraji: S. Krivcov, bratři A. P. Beljajevy, v Barguzine: I. I. Puščin, J. P. Obolenskij, N. V. Basargin, v Selenginsku: K. P. Torson, bratři M. A. a N. A. Bestuževové, ve vesnici Malaja Razvodnaja: A. P. Jušněvskij, bratři A. P. Borisovy, ve vesnici Olonki poblíž Irkutsku: V. F. Rajevskij, v Jalutorovsku: I. D. Jakuškin, A. V. Jentalcev, v Tobolsku: A.M. Muravjov, P. N. Svistunov (Глазкова 2015, str. 321).

Svou činností je i dnes známý I. D. Jakuškin, který se zasloužil o založení školy v Jalutorovsku. Kvůli zákazu být činní ve veřejných záležitostech převzal na sebe odpovědnost za založení školy kupec I. P. Medveděv, který si vážil děkabristů. Ten k výuce poskytl velký prostorný dům. I. D. Jakuškin s přáteli vyrobili stoly, lavice, věšáky a další potřebné zařízení či vypracovali výukové materiály. Škola určená pro chlapce byla otevřena v srpnu 1842 s prvními 6 dětmi. O rok později již měli zájemců 42 a v roce 1850 již bylo žáků kolem 400. Za čtrnáctileté působení se zde učilo na 1600 žáků. Veškeré vyučování probíhalo bezplatně a byli přijati všichni zájemci. Žáci se během čtyřletého docházení do školy naučili gramotnosti, řemeslu i zahradnictví (pěstitelství) (Букина, Иваненко 2019, str. 23). V Jalutorovsku působili i další známí děkabristé: M. I. Muravjov-Apostol, I. I. Puščin, N. V. Basargin či J. P. Obolenskij (Копылов 1977, str. 102).

Významným a pokrokovým činem ve vzdělávání bylo roku 1846 založení první dívčí školy nejen na Sibíři, ale i v celém Rusku, o kterou se zasloužil též I. D. Jakuškin v Jalutorovsku. Vše se uskutečnilo za pomoci kněze S. J. Znamenského a finančních příspěvků od obyvatel, díky kterým se podařilo postavit budovu školy. Výuka zde trvala 3 roky, během kterých se učily gramotnosti, řemeslům, zahradnictví (pěstitelství), ale také speciálně navíc oproti chlapcům: francouzskému jazyku a ruční výrobě (vyšívání, pletení, stříhání, šití). Dívky následně své výrobky prodávaly na trzích a získávaly tak finance na knihy a papír. Kromě samotného zakladatele zde vyučovala známá děkabristka A. V. Jentalcevová. Tato škola pro dívky se stala jakýmsi pedagogickým centrem. Dívky přijížděly studovat z různých míst Sibíře, kterých během několik let působení bylo na 200. Vyučování bylo bezplatné (Букина, Иваненко 2019, str. 24).

Roku 1852 byla s pomocí I. D. Jakuškina založena v Tobolsku druhá škola pro dívky. Zde se o veškerý chod staral děkabrista P. N. Svistunov. Učilo se zde na 92 dívek (Копылов 1977, str. 105-106).

Třetí dívčí školu založil roku 1853 v Omsku, kněz S. J. Znamenskij (spolupracovník I. D. Jakuškina z Jalutorovska), který sem byl přeložen. Tato škola byla zároveň první vzdělávací institucí v tomto administrativním centru západní Sibíře (Тамтёж, str. 106).

K dalším děkabristům, kteří se zasloužili o založení škol patří: bratři Beljajevové (Minusinsk), M. I. Muravjov-Apostol (Viljujsk), I. I. Gorbačevskij (Petrovskij zavod), V. F. Rajevskij (vesnice Olonki u Irkutska) (Бойко 2013, str. 149). Děkabristé veškerými pedagogickými činnostmi vytvořili základ pro otevření první univerzity na Sibíři (КОПЫЛОВ 1977, str. 108).

Osobitý přístup a postoj zaujmuli děkabristé i k výběru učiva a výukovým metodám. Velký důraz kladli na přírodovědné předměty, vizualizaci, práci a využití místního materiálu. Výchovu svých žáků vedli v duchu občanství a vlastenectví, lásky ke své vlasti a rodnému kraji, tolerance a úcty k ostatním (ГЛАЗКОВА 2015, str. 322). Považovali za stejně důležité jak výuku gramotnosti, tak výuku řemesel. Pedagogický přístup byl pokrokový, vyučovali metodou vzájemného učení a ke každému žákovi přistupovali individuálně podle jeho schopností a úspěchů (КОПЫЛОВ 1977, str. 107).

Školy založené děkabristy se dají považovat za všestranné, jelikož se tam učili děti řemeslníků, rolníků, kozáků, obchodníků i úředníků, a internacionální, protože součástí nebyly jen žáci ruské národnosti, ale i Burjati, Tataři, Jakuti a další (ГЛАЗКОВА 2015, str. 322).

Vzhledem k pedagogické činnosti, se děkabristé zabývali i psaním učebnic a tvorbou výukových materiálů. Ke známým tvůrcům patří I. D. Jakuškin, který napsal učebnice botaniky a geografie a vytvořil výukové materiály pro výuku ruské gramatiky či historie (КОПЫЛОВ 1977, str. 103). Další způsob k získávání materiálů bylo překládání učebnic z cizích jazyků (Tamtéž, str. 88). Také se podíleli na zakládání školních i veřejných knihoven (Tamtéž, str. 107).

Ke vzdělávání přispívali i děkabristé žijící ve městě Kurgan. Ačkoliv sami přímo nevyučovali, darovali místní škole finanční prostředky, knihy a časopisy. Patřili mezi ně M. M. Naryškin, či P. N. Svistunov (Тетюева 2015, str. 133).

Činnost děkabristů zejména v oblasti vzdělávání je v literatuře popsána jako velmi přínosná, o čemž svědčí i názor, že to byli právě oni, kdo na Sibíři položili základy pro vznik nové kulturní etapy (КОПЫЛОВ 1977, str. 108). Poukázali na důležitost vzdělání v životě, čímž zapůsobili ve značné míře hlavně na irkutské úředníky a obchodníky, kteří se více začali starat o vzdělání svých dětí (Белоголовый, online, 2023-11-28).

2.1.2. Kultura

Středobodem kulturního života se staly domy známých a činných děkabristů, ve kterých se pořádaly setkání, hudební a divadelní představení či výstavy. Mezi nejznámější patří dům Volkonských a Trubeckých (Сергеев, Орлов et al. 2021, str. 28).

Rodině Volkonských bylo roku 1845 povoleno přestěhovat se z vesnice Urik do města Irkutsk, kam začal chodit jejich syn na gymnázium. Jejich dům proslul zásluhou M. N. Volkonské, která zde měla svůj salon, kde se scházela irkutská společnost. K nejznámějším kulturním sešlostem patřily hudební a literární večery, při nichž se irkutská společnost seznámila s klasickou hudbou či nejnovějšími literárními zprávami (Иркутск и декабристы: как ссыльная знать изменила город и изменилась сама, online, 2023-11-29).

M. N. Volkonská byla známá svou láskou ke společenskému životu a zábavě. V jejich domě dále pořádala plesy, karnevaly, divadelní večery, a další setkání pro všechny obyvatele Irkutsku i okolí. Dům Volkonských se zásluhou všech kulturních činností stal známý a irkutská společnost ho začala považovat za kulturní centrum. Jejich dům navštěvovali i známí šlechtici, mezi kterými byli: Lvov, Golicyn či Šachovskoj (Белоголовый, online, 2023-11-28).

K rozvoji kultury v Irkutsku přispěla i rodina Trubeckých, která se také přistěhovala roku 1845 ze studijních důvodů dětí, a postavila zde svůj dům. O J. I. Trubecké se mezi irkutskou společností hovořilo jako o mimořádně srdečné osobnosti, která nabídla pomoc komukoliv. I jejich dům proslul hudebními a literárními večery, při kterých se scházela irkutská společnost (Иркутск и декабристы: как ссыльная знать изменила город и изменилась сама, online, 2023-11-29).

Pozvednutí irkutské společnosti přispělo k otevření ochotnického divadelního souboru v letech 1846-1847, který se svým představením vystupoval v místním gymnáziu. Tímto byly položeny základy divadla v Irkutsku. Roku 1854 zde byla postavena budova divadla s lóžemi, stálým divadelním souborem a repertoárem v němž nechyběly hry od N. V. Gogola či A. N. Ostrovského (Белоголовый, online, 2023-11-28). Za kulturní centra s velkým vlivem na obyvatelstvo té doby jsou dále považována města Jalutorovsk, Kurgan, Irkutsk, Tobolsk (Сергеев, Орлов et al. 2021, str. 28).

Za pomoci N. A. Bestuževa byla v Selenginsku otevřena první umělecká galerie na východní Sibiři, kde bylo vystaveno na 80 akvarelových portrétů děkabristů a jejich manželek či krajinomalby Čity, Petrovského závodu a jeho okolí (Сергеев, Орлов et al. 2021, str. 28).

Svou přítomností děkabristé ovlivnili i město Kurgan, kde se věnovali kultuře a osvětě. Zde žila rodina Naryškinových, u které se každý týden pořádala setkání s dalšími děkabristy, čímž mezi sebou udržovali neustálý kontakt. Naryškinové byli známí svou dobročinností, jelikož obyvatelům města rozdávali jídlo, oblečení či finanční prostředky. K další osvětové a kulturní činnosti je důležité zmínit básníka V. K. Küchelbeckera, který s dalšími děkabristy zde pořádal oslavu ku příležitosti výročí narozenin básníka A. S. Puškina (Тетюева 2015, str. 132).

K dalším sférám, které pozitivně ovlivnili společenský a kulturní život, patří hudba. Nejvíce se zajímali o hudební kulturu Barjatska a Jakutska, ve které k nejpoužívanějším hudebním nástrojům patřili tamburíny (бубны), činely (музыкальные тарелки) a zvonky (колокольчики). Vzhledem k jejich pedagogické činnosti a vášni k hudbě, byly založeny dvě hudební školy v Petrovsku a Tobolsku. Dále působili ve městech Minusinsk, Irkutsk a Tobolsk, kde se podíleli na činnosti hudebních sborů, čímž také přispěli k rozvoji v této oblasti (Сергеев, Орлов et al. 2021, str. 28).

Děkabristé se chtěli podílet i na vydávání novin a časopisů, což do této doby na Sibiři nebylo tak časté. Vzhledem k tomu, že veřejně nic publikovat nemohli a ani neměli potřebné vybavení, rozhodli se pro vytvoření vlastnoručně psaných novin a časopisů. Nejčastěji psali publicistické články, ale také uměleckou prózu a poezii. Vydávala se díla například F. B. Volfa, V. L. Davydova, N. A. Bestuževa či V. K. Küchelbeckera, A. I. Orlova. Ke známým novinám se řadí *Něřčinskij žurnal* (česky: Něřčinský časopis) či *Zemleděľčeskaja gazeta* (česky: Zeměděľské noviny). Ručně psané noviny a časopisy vyvolaly ohlas v Irkutsku, Čitě, Kjachtě a Něřčinsku. Tato činnost je považována za tzv. spojovací článek mezi děkabristy, sibiřskou společností a spisovateli na Sibiři. Cílem děkabristů bylo vzbudit zájem o kulturní i politický život. Jejich vydavatelská činnost zapůsobila na obyvatele Sibiře, kteří na ní navázali a již v 60. letech 19. století byl založen časopis *Amur* a *Кяхтинский листок* (česky: Kjachťinský lístek) (Копылов 1977, str. 205-208).

Do kulturní oblasti lze zařadit i překlad klasické a západní literatury, kterému se děkabristé také věnovali, a ačkoliv nemohli oficiálně nic publikovat, mezi veřejností se šířily ručně psané originály (Tamtéž, 1977, str. 89). Co se týká literatury napsané samotnými děkabristy, za velmi důležitá díla jsou považovány jejich autentické dopisy, deníky či memoáry (Бобков 2011, str.131-132).

O jejich pozitivním vlivu na rozvoj Sibíře vypovídá následující věta: „*Они разбудили живую душу народа, приобщили его к общественно-политической жизни, науке, культуре*“ (Копылов 1977, str. 208). (Probudili živou duši národa, přivedli ho k společensko-politickému životu, vědě, kultuře¹⁰).

2.1.3. Obchodní činnost

Děkabristé, kteří ve vyhnanství nežili z majetku své rodiny, ale museli si najít zdroj obživy, se nejčastěji zabývali podnikáním a obchodem. V této oblasti měli roli prostředníků mezi samotnými podnikateli či obchodníky a zákazníky. Nevěnovali se jen obchodu, ale také přispívali k vývoji různých průmyslových odvětví, například k těžbě zlata a zpracování zemědělských surovin. Dále se také zabývali přepravou zboží po zemi i vodě. Ačkoliv v tomto odvětví nebyli nejúspěšnější a nestali se předními sibiřskými podnikateli a obchodníky, považovali rozvoj dopravy za přínos, jelikož tím získávali nejen finance, ale také obohacující zkušenosti z poznávání Sibíře (Бойко 2013, str. 100-101).

Ke známým děkabristům, kteří se věnovali obchodu patřil N. M. Muravjov, který spolupracoval s irkutským bankéřem I. L. Medvědnikovem, jenž se zabýval těžbou zlata. Věnoval se různým řemeslům, obdělávání polí a také obchodu. Společně se svým bratrem A. M. Muravjovem hospodařili na poli a obchodovali s obilím. Zajímavostí je, že se pokusili prosadit v průmyslu a obchodu se zlatem. Vzhledem k tomu, že jim vláda nepovolila přestěhování a pohyb ve vyhnanství byl omezen jen na několik verst, tento obchod se jim nevydařil. Naopak se v tomto odvětví dařilo V. F. Rajevkému, který najímal dělníky do dolů, z čehož prosperoval (Tamtéž, str. 106-107).

Děkabristé měli veliký vliv na sibiřskou společnost a částečně ovlivnili i tuto sféru. Mladí Sibiřané, obchodníci, je považovali za učitele a částečně i příklady k následování ve svém životě (Tamtéž, str. 112).

¹⁰ Překlad autorky DP.

2.1.4. Zemědělství

Již v Petrovském závodě v době odpykávání nucených prací se děkabristé začali zabývat obděláváním půdy, zde konkrétně zahradničením. Vytvořili záhony pro rostliny, jejichž semena pocházela z evropské části Ruska. Také pěstovali brambory, což pro tu dobu a místo bylo poměrně vzácné. Kromě toho si vyzkoušeli pěstování i různých odrůd melounů i dýní (Бойко 2013, str. 97).

Do této oblasti přispěl ve značné míře S.G. Volkonskij, který v Čitě začal obdělávat půdu a také se věnovat zahradničení. S touto činností pokračoval i v Uriku poblíž Irkutska, kde mu bylo povolen pobyt ve vyhnanství. Jeho pěstování zeleniny a sázení květin bylo známé po celé oblasti (Tamtéž, str. 97).

V. F. Rajevskij, A. E. Rozen, D. I. Zavališin, S. G. Volkonskij či N.A. a M. A. Bestuževové si navzájem se sibiřskými rolníky předávali zkušenosti s obděláváním polí zemědělskými stroji a s využitím semen různých odrůd. Dále se bratři Bestuževové zasloužili o sázení nových odrůd stromů, keřů, květin a o stavění skleníků. K dalším prospěšným činnostem, na kterých se děkabristé podíleli, patří stavění mlýnů, chov a šlechtění plemen koní nebo také používání hnojiva pro lepší zemědělskou úrodu (Сергеев, Орлов et al. 2021, str. 26).

Například E. A. Rozen pomohl vytvořit novou metodu, která zajišťovala závlahu polí, s čímž byla spojená i lepší úroda a větší výnosy obilí. Bratři Bestuževové vymysleli a postavili vodní kola, která pomocí speciálních ramen dodávala vodu z řeky do polí (Бойко 2013, str. 97).

Hospodaření se věnoval M. K. Küchelbecker v Zabajkalské oblasti. Za pomoci finančního příspěvku od S. P. Trubeckého vybudoval farmu. Hlavními směry, kterými se zabýval byly chov dobytka, rybolov a pěstování obilí (Tamtéž, str. 98).

2.1.5. Zdravotnictví

S lékařskou pomocí na Sibiři začaly ženy odsouzených děkabristů již v Čitě. Za pomoci finančních příspěvků žen byla ve městě postavena malá nemocnice pro odsouzené i místní obyvatele. Působil zde jediný kvalifikovaný lékař mezi děkabristy F. V. Volf (Шушков, Окладников et al. 1968, str. 471). Studoval na petrohradské lékařsko-chirurgické akademii. Zkušenosti, které získal při práci ve vojenských nemocnicích a v soukromé praxi

předával dalším děkabristům na tzv. akademii odsouzených¹¹ při odpykávání si trestu v Čitě i Petrovském závodě, kde přednášel ostatním o fyzice, chemii a medicíně. Tím přispěl k tomu, že se děkabristé později snažili léčit sebe i Sibiřany, jelikož zdravotnictví bylo na Sibiři na velmi nízké až nedostatečné úrovni. Doktor F. V. Volf léčil děkabristy, členy jejich rodin, úředníky a všechny ostatní, kteří potřebovali lékařskou pomoc. Po odpykání trestu působil ve vesnici Urik poblíž Irkutska a od roku 1845 v Tobolsku (Бойко 2013, str. 146).

Dalšími, kteří poskytovali lékařskou pomoc obyvatelům Sibiře byli M. A. Fonvizin, M. K. Küchelbecker, F. P. Šachovskoj (Сергеев, Орлов et al. 2021, str. 27). A také se této činnosti věnovali A. V. Jentalcev, N. V. Basargin, A. M. Muravjov, P. N. Svistunov (Бойко 2013, str. 147). Lékařskou pomocí byli ve městě Kurgan a jeho okolí známí i manželé Naryškinovy. Ti pomáhali chudým, léčili je a léky pro nemocné pořizovali za vlastní finanční prostředky (Tamtéž, str. 155). Lékařské a charitativní činnosti děkabristů jsou považovány za osvícenskou činnost, prostřednictvím které se snažili o zlepšování životních podmínek obyvatelů Sibiře (Tamtéž, str. 156).

Děkabristé si Sibiřanů velmi vážili, jelikož poznali, že jsou to lidé se silnou vůlí, se zvědavou myslí, širokým rozhledem a také touhou po gramotnosti. Na pozitivní a přínosné působení děkabristů na Sibiři mělo vliv několik skutečností. K té nejhlavnější patří vřelá a přátelská přijetí děkabristů (odsouzených státních zločinců) samotnými obyvateli Sibiře. Další důležitý moment spočíval v podpoře ze strany jejich manželek, které se rozhodly pro život po jejich boku (Коваль 1975, str. 261).

2.2. Amnestie po 30 letech

Po třiceti letech života ve vyhnanství udělil děkabristům nový car Alexandr II. v srpnu 1856 amnestii při příležitosti začátku jeho vlády. Tohoto okamžiku, kdy již nikdo nedoufal v návrat do evropské části Ruska, se dožilo 43 děkabristů ze 121 odsouzených. Tímto činem car trest doživotního vyhnanství neprominul, ale jen zmírnil. Děkabristé se mohli vrátit zpět pod podmínkou zákazu žití v Moskvě a Petrohradu a s vědomím, že budou pod policejním dozorem (Федоров 1992, str. 261).

¹¹ Zmínka o tzv. akademii odsouzených v kapitole: Vzdělávání se děkabristů během výkonu nucených prací.

Někteří děkabristé si během let ve vyhnanství našli ženy Sibiřanky, se kterými založili rodiny (Коваль 1975, str. 259). Část z nich přijala Sibiř za svou vlast, která se pro ně stala místem, jenž už nikdy neopustí (Тамtéж, str. 261).

Vrátily se rodiny Volkonských, Annenkovových, Naryškinových, Rozenových, Fonvizinových. Již bez svých mužů, se vrátily M. K. Jušněvská, A. V. Jentalcevova a A. I. Davydovova (Жены декабристов в ссылке, online, 2024-01-30). Také se vrátili J. P. Obolenskij, S. P. Trubeckoj, M. P. Bestužev, I. D. Jakuškin, I. I. Puščin (Šedivý 2000, str. 185).

Na jejich odchod Sibiřané reagovali nešťastně, o čemž svědčí článek *Жизнь и деятельность декабристов в нашем крае*, ve kterém je uvedeno: „За время ссылки декабристы сумели в корне изменить отношение местных жителей к себе с крайне отрицательного и настороженного до полного приятия и доброго расположения. И не только потому, что они многое сделали для образования, врачебного дела и культуры городка, но прежде всего потому, что личная жизнь ссыльных, их поведение в быту не вызывали осуждения и порицания ялutorовчан, но, как ни странно, во многом служила примером“ (Букина, Иваненко 2019, str. 25). (*Během života ve vyhnanství se děkabristům podařilo zásadně změnit postoj místních obyvatel k sobě samým z extrémně negativního a ostražitého na naprosté přijetí a dobrou vůli. A to nejen proto, že udělali hodně pro vzdělání, medicínu a kulturu města, ale především proto, že osobní život vyhnanců, jejich chování v každodenním životě nevyvolávalo odsouzení a nedůvěru Jalutorovčanů, ale kupodivu v mnoha ohledech sloužilo jako příklad¹².*)

Amnestie se nedožily tři ženy. Byly to A. G. Muravjovová, K. P. Ivaševová a J. I. Trubecká (Жены декабристов в ссылке, online, 2024-01-30).

¹² Překlad autorky DP.

3. Jak odkaz děkabristů žije dodnes

O veškeré historii děkabristů, jejich revolučních myšlenkách, účasti v tajných společnostech, o povstání, životě na nucených pracích a ve vyhnanství se dozvídáme z jejich memoárů, dopisů a dalších pramenů, ve kterých vše zaznamenávali pro jejich potomky. Za velmi důležité a přínosné jsou považovány paměti a dopisy bratrů M. A. a N. A. Bestuževových, I. I. Puščina, I. D. Jakuškina, A. P. Beljajeva, D. I. Zavalíšina. K dalším dochovaným památkám patří kresby: portréty, obrazy s vyobrazením věznic v Čitě a Petrovsku a míst vyhnanství, náčrty domů, v nichž žili, interiéry a výzdoba pokojů a také vyobrazená místa pochování. K nejvýznamnějším a nejcennějším patří akvarelové obrazy N. A. Bestuževa (Копылов 1977, str. 238-239).

Život a veškeré činy děkabristů zůstali v paměti národa až dodnes. Již téměř dvě stě let je tato historická událost předmětem zkoumání. I v současnosti se historikové zabývají archivními materiály a memoáry, píší vědecké publikace, knihy či články. K současným autorům, kteří se zabývají psaním odborných publikací na toto téma jsou A. N. Camutali a M. S. Bělousov 2015, T. V. Andrejeva, P. V. Ilin, M. S. Bělousov, T. A. Ivanova, S. D. Kuzněcova, E. V. Paršina, A. O. Smirnov 2016¹³, O. I. Kijanckaja 2017, O. V. Edelman 2019, S. J. Bulyševa 2020, M. Š. Magomedov 2022, A. C. Makarova a M. B. Neljubina 2022 a další autoři (viz seznam literatury).

Dále se toto téma odráží v samotné kultuře vybraných ruských měst spojených s jejich životy, literatuře, kinematografii, divadle, umění, malířství či sochařství (Копылов 1977, str. 238).

3.1. Rozšíření a vymezení pojmu děkabristé napříč historií

Článek *Декабризм и декабристы: судьбы дефиниций в отечественной историографии* rozebírá, kdy se slovo *děkabrista* začalo používat. Z dochovaného deníku A. V. Nikitěnka z roku 1828, který byl v kontaktu s J. P. Obolenským je patrné, že termín byl již používán ve společnosti, které se tato historická událost dotýkala. Autor v deníku uvádí: „*толковали о прошлом, говорили о декабристах*“ (Mluvili jsme o minulosti a o děkabristech¹⁴). Avšak v oficiálních dokumentech tohoto historického období se slovo *děkabristé* nevyskytuje (Радченко 2009, str. 127).

¹³ Uvedení autoři jsou autory článku ve sborníku.

¹⁴ Překlad autorky DP.

Další svědectví o používání tohoto slova předkládá S. V. Žitomirská, která poukazuje na dopis generál-gubernátora východní Sibíře V. I. Kopylova z roku 1841, ve kterém se píše: „*Декабристы растревожены арестом Лунина*“ (Děkabristé jsou znepokojeni zatčením Lunina¹⁵) (Радченко 2009, str. 127).

Koncem 50. let 19. století pojem rozšířil spisovatel A. I. Gercen, který o děkabristech psal jako o prvních ruských revolucionářích, jenž se vzdali všech svých privilegií (Tamtéž, str. 125).

Vymezení pojmu děkabristé vždy vyvolávalo rozpory, které trvají dodnes. Neexistuje jedno kritérium, podle kterého by se slovo děkabristé charakterizovalo. Ve slovnících se slovo objevuje až po amnestii Alexandra II. (Tamtéž, str.128).

Ačkoliv v dnešní době je pojem děkabristé poměrně známý a pojí se k historické události v Rusku z roku 1825, existují různé úhly pohledu a až názorové rozpory, koho děkabristou nazývat. Článek *Декабризм и декабристы: судьбы дефиниций в отечественной историографии* uvádí několik variant. Otázkou je, zdali tento název označuje ty, kteří se přímo podíleli na prosincovém povstání. Nebo označuje všechny členy tajných společností do roku 1825 či snad ty kteří za povstání byli odsouzeni. Jak je v článku dále uvedeno, různé slovníky předkládají odlišné definice (Tamtéž, str.125).

Вýkladový slovník živého великорусkého jazyка V. I. Dala z roku 1863 uvádí: „*Декабристами называли бывших государственных преступников, по заговору 1825 г.*“ (Děkabristy nazývali bývalé státní zločince po spiknutí z roku 1825¹⁶) (Даль 1863, online, citováno 2024-04-17).

Encyklopedický slovník F. A. Brokgaуza a I. A. Efrona z roku 1890 se uvádí: „*Наименование декабристов присвоено в русской истории членам различных тайных обществ, которые образовались в России в царствование Александра I, с 1816 г., и существование которых обнаружилось открытым восстанием в Петербурге 14 декабря 1825 г.*“ (Nazvání děkabristé bylo v ruských dějinách přiřazeno členům různých tajných spolků, které vznikaly v Rusku za vlády Alexandra I. od roku 1816 a jejichž existenci odhalilo otevřené povstání v Petrohradě 14. prosince 1825¹⁷) (Брокгауз; Ефрон 1890, online, 2024-04-17).

¹⁵ Překlad autorky DP.

¹⁶ Překlad autorky DP.

¹⁷ Překlad autorky DP.

Velký výkladový slovník ruského jazyka S. A. Kuzněcova z roku 1998 uvádí pro termín děkabrista následující: „В России: участник дворянского оппозиционного движения (завершившегося восстанием 14 декабря 1825 г.)“ (V Rusku: člen šlechtického opozičního hnutí (ukončeného povstáním 14. prosince 1825¹⁸) (Кузнецов 1998, online, 2024-02-22).

Velký výkladový slovník ruských podstatných jmen L. G. Babenko z roku 2008 uvádí: „ДЕКАБРИСТ: Участник русского дворянского антимонархического движения, завершившегося восстанием 14 декабря 1825 г.“ (Děkabrista: člen ruského šlechtického antimonarchického hnutí, završeného povstáním 14. prosince 1825¹⁹) (Бабенко 2008, online, 2024-02-22).

3.2. Materiální kultura: muzea

K nejvýznamnějším místům, které je spojeno s životem děkabristů patří město Irkutsk a jeho okolí (Irkutská oblast), kde během let ve vyhnanství žilo přibližně 40 děkabristů. Zde se zachovalo velké množství památních míst, spojených s jejich životy: dům rodiny Volkonských, dům rodiny Trubeckých, dům V. F. Rajevského, G. S. Batěnkova. K dalším pamětním místům patří pohřebiště a náhrobní desky děkabristů (КОПЫЛОВ 1977, str. 249-250).

Z některých míst, převážně domů, ve kterých děkabristé žili, se následně stala muzea, která mají i v současnosti významnou kulturní hodnotu.

3.2.1. Muzeum děkabristů v Petrovsku

Muzeum děkabristů ve městě Petrovsk (*Музей декабристов, г. Петровск-Забайкальский*) se nachází v zachovalém dvoupatrovém dřevěném domě, který zde roku 1832 nechala postavit J. I. Trubecká. Muzeum bylo otevřeno roku 1980 za pomoci týmu vědeckých pracovníků nynějšího Muzea historie Petrohradu²⁰. Autorem expozice je A. G. Margolis. V současnosti jsou zde vystaveny exponáty v pěti sálech, z nichž tři jsou věnovány celé historii děkabristů: od prvních tajných spolků až po konec sibiřského vyhnanství. Další dva sály představují místnosti s autentickými interiérovými prvky obývacího pokoje a pracovny v domě J. I. Trubecké (*Музей декабристов, г. Петровск-Забайкальский*, online, 2024-02-17).

¹⁸ Překlad autorky DP.

¹⁹ Překlad autorky DP.

²⁰ Nachází se v Petropavlovské pevnosti.

Muzeum nabízí exkurzi *Historie povstání Děkabristů* a další doplňující služby, kterými jsou přednášky, lekce a různá kulturní setkání. Součástí služeb je i veřejná knihovna. Před samotným muzeem byly postaveny sochy, které zobrazují ženu držící v náručí dítě, vedle které stojí muž spoutaný v řetězech (Музей декабристов, г. Петровск-Забайкальский, online, 2024-02-17).

3.2.2. Muzeum děkabristů v Čitě

Muzeum děkabristů ve městě Čita (*Музей декабристов, г. Чита*) se nachází v poněkud netradičním stavení, kterým je dřevěný kostel. Obyvatelé Čity toto místo nazývali *Kostel děkabristů*, jelikož ho navštěvovaly a modlily se zde ženy, které přijely na Sibiř za svými muži. Byli zde i oddáni manželé Anněnkovi (Музей декабристов, г. Чита, online, 2024-02-17).

Muzeum bylo otevřeno roku 1985 zásluhou obyvatel Čity, kteří se postarali o rekonstrukci kostela. Je zde vystaveno přes 870 různých předmětů například knihy, písemnosti, nástroje, vybavení z domácnosti či osobní věci, které návštěvníky seznamují s životem děkabristů na Sibiři. Muzeum jako hlavní exkurzi nabízí prohlídku výše zmíněných předmětů. A i zde je součástí služeb veřejná knihovna (Музей декабристов, г. Чита, online, 2024-02-17).

3.2.3. Irkutské oblastní historické a pamětní muzeum děkabristů

Irkutské oblastní historické a memoriální muzeum děkabristů (*Иркутский областной историко-мемориальный музей декабристов*) patří mezi neznámější muzejní komplexy věnované historii děkabristů, nad kterým pracovali L. S. Vasiljev a E. Ju. Baranovskij. Skládá se ze dvou usedlostí. První z nich patřila rodině Trubeckých a byla otevřena již roku 1970. Druhá z nich patřila rodině Volkonských, která byla otevřena roku 1985 (Иркутский областной историко-мемориальный музей декабристов, online, 2024-02-17).

V domě Trubeckých je od roku 2011 k vidění expozice *Doba, která odráží osud (Эпоху отразившая судьба)*, která prostřednictvím života S. P. Trubeckého dává svědectví i o osudech dalších děkabristů. Je zde především vyobrazen třicetiletý život ve vyhnanství (Тамтэж).

V domě Volkonských je již od svého otevření expozice *Rodina Volkonských v sibiřském vyhnanství (Семья Волконских в сибирской ссылке)*. Zde se nacházejí autentické předměty děkabristů a jejich rodin. V současnosti je ve sbírce více než 10 000 předmětů z oblasti každodenního života, sochařství, numismatiky či umění. Dále se v expozici uchovávají vzácné knihy, listinné materiály či archeologické sbírky. Tyto pamětní předměty patřili děkabristům I. I. Puščinovi, N. V. Basarginovi, D. I. Zavalšinovi, G. S. Batěnkovi, rodinám Volkonských, Muravjovových, Jušněvských, Ivaševových, Küchelbekerových a Fonfizinových (Иркутский областной историко-мемориальный музей декабристов, online, 2024-02-17).

Svou rozsáhlostí a významností získal tento muzejní komplex v roce 2000 status nezávislé státní kulturní instituce. Kromě stálých expozic se muzeum věnuje literární, hudební či divadelní činnosti, čímž navazuje na kulturní večery, které pořádala M. N. Volkonská v jejich domě. Dnes má muzeum své vlastní tzv. *Domácí divadlo Volkonských (Домашний театр Волконских)*. Repertoár zahrnuje hry z první poloviny 19. století, ale i moderní literární a hudební skladby a komorní inscenace věnované děkabristům. Vystupují zde profesionální divadelní a filmoví herci z různých částí Ruska. K nejvýznamnějším událostem patří festival *Děkabristické večery (Декабристские вечера)*, které jsou věnovány hudbě, divadlu, literatuře vydavatelství či filmu. Účelem festivalu je uchování a popularizace dědictví děkabristů jako jedinečného fenoménu v dějinách a kultuře Sibíře a Ruska, který nemá ve světě obdoby. (Иркутский областной историко-мемориальный музей декабристов, online, 2024-02-17).

3.2.4. Jalutorovský muzejní komplex

Jalutorovský muzejní komplex (*Ялutorовский музейный комплекс*) založený I. JU. Ozolinem roku 1927 se také skládá z několika částí. Děkabristům je věnováno historické muzeum. První budovou, kterou lze navštívit je dům M. I. Muravjova-Apostola. Zde jsou k vidění tři místnosti – kancelář, obývací pokoj a pamětní síň, kde jsou vystaveny portréty děkabristů, kteří žili v Jalutorovsku. Ve druhém domě, který je sem zařazen, žil I. D. Jakuškin. V přízemí se nachází expozice *Měšťanský interiér 19. století (Мещанский интерьер XIX века)*. V prvním patře je možné vidět skromnou místnost (interiér), kde na zdi visící portréty blízkých přátel I. D. Jakuškina (Историко-мемориальный музей, online, 2024-02-17).

Muzeum také nabízí další exkurze s názvem *Děkabristé: Sankt-Petěrburg – Jalutorovsk (Декабристы: Санкт-Петербург – Ялutorовск)*. Dále je také možné navštívit výstavu: *Děkabristé v Jalutorovsku (Декабристы в Ялutorовске)* či *Děkabrista I. D. Jakuškin (Декабрист И. Д. Якушкин)* (Историко-мемориальный музей, online, 2024-02-17).

S Jalutorovskem je také spojená tzv. *Jalutorovská pevnost (Ялutorовский острог)*, která byla postavena k 350. letému výročí založení města.²¹ Zde je zachycená atmosféra, která zobrazuje životní podmínky na Sibiři, ve kterých žili také děkabristé (Туристический комплекс Ялutorовский острог, online, 2024-02-17).

3.2.5. Muzeum děkabristů – pobočka kurganského oblastního zemského muzea

Další město, které bylo spjata s děkabristy je Kurgan. Zde se nachází Muzeum děkabristů – pobočka kurganského oblastního zemského muzea (*Дом музей декабристов – филиал Курганского областного краеведческого музея*), která byla založena roku 1975.

Jedná se o dům, ve kterém žil děkabrista M.M. Naryškin se svou rodinou v době vyhnanství. Samotný interiér konkrétně obývací pokoj, jídelnu a knihovnu se podařilo rekonstruovat díky dochovaným dopisům, ve kterých E. P. Naryškina detailně popisovala dům, ve kterém žili (*Дом музей декабристов-филиал Курганского областного краеведческого музея*, online, 2024-02-17).

Muzeum nabízí tři tématické exkurze s názvy: *Děkabristé ve vyhnanství ve městě Kurgan (Ссылные декабристы в Кургане)*, *Jeden den ve šlechtickém sídle (Один день в дворянской усадьбе)*, *Šlechtické hnízdo – ruské šlechtické sídlo v 1. polovině 19. století. (Дворянское гнездо – русская дворянская усадьба I пол. XIX в.)*. V muzeu se také konají lekce, vědomostní hry a kvízy (*Дом музей декабристов-филиал Курганского областного краеведческого музея*, online, 2024-02-17).

3.2.6. Novoselenginské muzeum děkabristů

Novoselenginské muzeum děkabristů (*Новоселенгинский музей декабристов*) v Burjatsku bylo otevřené roku 1975 ke 150. výročí povstání děkabristů na Senátním náměstí. O založení se zasloužila N. S. Larionova, které již od roku 1960 shromažďovala vše co bylo

²¹ Město Jalutorovsk bylo založeno roku 1659.

spojené s děkabristy. Společně se na této pátrací akci podíleli i obyvatelé města a potomci samotných děkabristů, kteří ji věnovali různé předměty. Muzeum se nachází v Seleginsku v domě obchodníka v D. D. Starceva, který byl blízkým přítelem bratrů Bestuževových. Expozice je zde věnována životu a dílu děkabristů a podrobněji se věnuje bratrům Bestuževovým (Новоселенгинский музей декабристов, online, 2024-02-17).

3.2.7. Muzeu děkabristů v Turinsku

Dalším městem, které bylo spojeno s děkabristy byl Turinsk. Zde bylo roku 1983 zásluhou N. A. Uzikové, místními historiky a samosprávou města, otevřeno jediné obdobné muzeum na Středním Uralu *Turinské muzeum děkabristů (Туринский дом-музей декабристов)*. To se nachází v domě, v němž žila rodina Ivaševových. Hlavní expozice nese název: *Historie děkabristů: Život děkabristy V. P. Ivaševa (История декабризма. Жизнь декабриста В.П. Ивашева)*. V tomto městě zanechali děkabristé ještě jeden odkaz, kterým je jimi založený park. Ten je ve městě dodnes a najdeme ho pod názvem: Park Děkabristů (Туринский дом-музей декабристов, online, 2024-02-18).

3.2.8. Usedlost Muravjovových-Apostolů

Za pomoci Státního historického muzea bylo roku 1986 v Moskvě otevřeno muzeum Usedlost Muravjovových-Apostolů (*Музей-Усадьба Муравьевых-Апостолов*). Muzeum se věnuje odkazu významných představitelů ruské kultury 19. století a historickému zkoumání rodu Muravjovových. Byly zde uspořádány výstavy *Puškin a Děkabristé (Пушкин и декабристы)*, *Děkabrista M. S. Lunin (Декабрист М.С. Лунин)* či *500 let rodu Muravjovových (500 лет рода Муравьевых)* (Музей-Усадьба Муравьевых-Апостолов, online, 2024-02-17).

V roce 1991 bylo následkem nekvalitních restaurátorských prací muzeum uzavřeno. V následujících letech Fond kultury pozval do Moskvy potomky děkabristů Muravjovových-Apostolů. Ti se rozhodli o zrestaurování usedlosti a oživení domova svých předků. Roku 2013 bylo muzeum otevřeno veřejnosti. Nachází se zde stálá expozice věnovaná rodině Muravjovových-Apostolů. Konají se zde také výstavy, komorní koncerty, přednášky, tvůrčí večery (Музей-Усадьба Муравьевых-Апостолов, online, 2024-02-17).

3.3. Architektonické monumenty

Za další odkaz, který připomíná historickou etapu děkabristů, jsou považovány různé monumenty (obelisky, sochy, památníky). Řada z nich byla postavena na jejich počest a sloužili jako vzpomínka na místa, která jsou s nimi neodmyslitelně spjata.

3.3.1. Obelisk na místě poprav v Petrohradě

Mezi nejznámější patří devítimetrový obelisk naproti Petropavlovské pevnosti na Kronvergu. Byl postaven k 150. výročí povstání na Senátním náměstí, roku 1975. Na straně památníku obrácené k Petropavlovské pevnosti je nápis: „*На этом месте 13/25 июля 1826 года были казнены декабристы П. Пестель, К. Рылеев, П. Каховский, С. Муравьев-Апостол, М. Бестужев-Рюмин*“ (Na tomto místě 13./25. července 1826 byli děkabristé P. I. Pestěl, K. F. Rylejev, P. G. Kachovkij, S. I. Muravjov-Apostol, M. P. Bestužev-Rjumin popraveni²²). Každý rok 13. července se zde scházejí potomci děkabristů a obyvatelé Petrohradu, aby uctili památku těchto pěti popravených mužů (Обелиск на месте казни декабристов, online, 2024-02-18).

3.3.2. Obelisk na domnívaném místě pohřbení 5 popravených mužů

S Petrohradem je spojený ještě jeden památník, který se nachází v *Parku Děkabristů* (Парк декабристов). Ačkoliv dodnes není známo místo pohřbení pěti odsouzených mužů k trestu smrti, neustále se v historii o tom spekovalo. S tím souvisí i založení zmiňovaného parku v roce 1957, jelikož se tehdy historikové domnívali, že by muži mohli být pochováni tam, kde byl na hypotetického místě pohřbení vystaven obelisk z černého mramoru (Парк Декабристов в Санкт-Петербурге: как добраться, история, фото, online, 2024-02-19).

3.3.3. Pomník Děkabristé v Kamenke

Za zmínku stojí i pomník, který se nachází v Čerkaské oblasti na Ukrajině ve městě Kamenka, kde žil děkabrista V. L. Davydov před tím, než byl poslán na Sibiř. Pomník, který byl pojmenován *Děkabristé v Kamence* (Декабристы в Каменке), byl postaven roku 1975 u příležitosti 150. výročí od povstání na Senátním náměstí. Vyobrazuje setkání pěti zástupců Jižního spolku a čtení jejich programu Ruská pravda a nachází se v parku, jenž je pojmenován po děkabristech (Памятник декабристам в Каменке, online, 2024-02-18).

²² Překlad autorky DP.

3.3.4. Památník děkabristům v Jekatěrinburgu

S děkabristy je také spojeno město Jekatěrinburg, přes které byli vedení v řetězech, když šli do vyhnanství na Sibiř. Tato událost zanechala dojmy a vzpomínky nejen v samotných děkabristech ale i u obyvatel města, které tímto poznamenalo i do budoucna. Ke 175. výročí prosincového povstání byl zde postaven *Památník děkabristům (Памятник Декабристам)*, který vyobrazuje tři muže spoutané v řetězech (Памятник Декабристам, online, 2024-02-18).

3.3.5. Památník děkabristům ve Vasilkově

Dalším známým místem je město Vasilkov (Ukrajina, Kyjevská oblast), kde začalo povstání Černigovského pluku. Také zde byl roku 1976 postaven *Památník děkabristům (Памятник декабристам)*, který vyobrazuje profily pěti mužů odsouzených k trestu smrti (Памятник декабристам, Васильков, online, 2024-02-18).

3.3.6. Památní místo ve vesnici Voronki

Památní místo s vystavenými pamětními deskami bylo roku 1975 vytvořeno i ve vesnici Voronki, kde žili manželé Volkonští po návratu ze Sibiřského vyhnanství a kde také byli pohřbeni (Памятник декабристам в Вороньках, online, 2024-02-18).

3.3.7. Památník devíti děkabristům v Jalutorovsku.

V Jalutorovku byl roku 1997 vybudován *Památník devíti děkabristům, kteří žili ve městě v době vyhnanství (Памятник девяти декабристам, отбывавшим ссылку в городе)*. Jednalo se o muže: V. I. Vranickij, A. I. Čerkasov, N. V. Basargin, I. I. Puščin, I. D. Jakuškin, M. I. Muravjov-Apostol, A. V. Jentalcev, V. K. Tizengauzen, J. P. Obolenskij. Jsou zde postaveny bysty těchto mužů a uprostřed je socha ruky držící meč (Памятник декабристам в Ялуторовске, online, 2024-02-18).

3.3.8. Alej žen děkabristů v Tobolsku

Památníky byly postaveny i na počest žen, které odjely za svými muži na Sibiř a sdílely s nimi jejich osud. Jedním z významných míst je již výše zmiňované město Tobolsk, kde byla roku 2008 vytvořena *Alej žen děkabristů (Аллея жен декабристов)*. Hlavním monumentem tohoto památního místa je bronzová socha, která má podobu ženské postavy, jenž má symbolizovat odvahu žen. Velkolepost této soše dodává ulička plná květin, na jejímž konci se nachází tato památka (Аллея жен декабристов, online, 2024-02-18).

3.3.9. Památník ženám děkabristů v Irkutsku

Druhým a významným městem, které je spojeno s děkabristy je Irkutsk. Zde byl v roce 2011 k 350. výročí města vystaven *Památník ženám děkabristů (Памятник женам декабристов)* na jejich počest. Znázorňuje M. N. Volkonskou, která byla symbolem vzdělanosti a kultury nejen pro děkabristy a jejich ženy, ale také pro obyvatele Irkutsku (Торжественное открытие памятника женам декабристов состоялось в Иркутске, online, 2024-02-18).

3.4. Náměstí

Využití těchto prvků v toponymii ruských měst, vesnic a dalších míst je velice frekventované. Jedním z měst, kde se nachází náměstí děkabristů je Čita. Ve 30. letech 20. století bylo přejmenováno původní *Starosaborné náměstí (Старособорная площадь)* (Новая жизнь площади Декабристов, online, 2024-02-18).

Mezi města, která po děkabristech pojmenovala náměstí, patří i známý Irkutsk. Jelikož si místní obyvatelé těchto revolucionářů vážili a uctívali jejich památku, roku 1920 došlo k přejmenování *Uspenského náměstí* na *Náměstí Děkabristů (Площадь Декабристов)*, online, 2024-02-18).

Historickou zajímavostí je přejmenování *Senátního náměstí* v roce 1923, které se až do roku 2008 nazývalo *Náměstím děkabristů*. Po tomto roce byl navrácen původní název (Ансамбль Сенатской площади, online, 2024-02-18).

Odkaz děkabristů je nadále zachován fakticky po celém Rusku i v pojmenování ulic, které nesou typické názvy jako *Ulice děkabristů, Ulice Rylejeva* a dalších významných osobností. Ulice s těmito názvy se v současné době nacházejí ve velkých městech Ruska, například: Moskva, Petrohrad, Čita, Petrovsk, Tobolsk, Jalutorovsk, Jekatěrinburg, Krasnojarsk, Seleginsk, Kislovodsk, Kazaň, Soči atd.

3.5. Memoárová literatura

Odkaz děkabristů žije nadále i v epistolární a memoárové literatuře. V dochovaných dopisech děkabristů jsou zachyceny soukromé osobní záležitosti. Kromě toho existuje i obchodní korespondence. Tyto písemnosti slouží k vytváření představ o tehdejší životě. Dodnes se dochovaly dopisy děkabristů například G. S. Batěnkova, V. F. Rajevského, M. A. Bestuževa, I. D. Jakuškina či M. A. Fonvizina (Бобков, 2011, str. 130-131).

Dalším přínosem je memoárová literatura. Své vzpomínky sepisovali děkabristé už při výkonu nucených prací na Sibiři. Jedním z děkabristů, který sepsal svůj životní příběh byl N. V. Basargin. Své dílo *Vzpomínky (Воспоминания)* dokončil roku 1856. Jeho zápisky jsou považovány za cenný historický pramen, ve kterém je zaznamenán příběh děkabristů, ale i společensko-politický život v Rusku v 1. polovině 19. století. K dalším děkabristům, kteří zaznamenali své životy, patří I. D. Jakuškin či I. I. Puščin (Бобков 2011, str. 132-133).

Také dvě ženy zanechaly své vzpomínky. Jednou z nich byla M.N. Volkonská, která své paměti začala psát po amnestii a návratu do evropské části Ruska. Postupně vyličila příběh svými očima od svatby s jejím manželem S. G. Volkonským až po návrat ze Sibiře. Vše původně věnovala jen svému synu Michailu, který se však roku 1904 rozhodl paměti publikovat. Vzhledem k tomu, jaký měly sepsané vzpomínky úspěch, byly vydány ještě několikrát (Павлюченко 1976, str. 108).

Zápisky Marie Volkonské (Записки, Мария Волконская) začínají těmito slovy: „Миша мой, ты меня просишь записать рассказы, которыми я развлекала тебя и Нелли в дни вашего детства, словом — написать свои воспоминания. Но, прежде чем присвоить себе право писать, надо быть уверенным, что обладаешь даром повествования, я же его не имею; кроме того, описание нашей жизни в Сибири может иметь значение только для тебя, как сына изгнания; для тебя я и буду писать для твоей sestry и для Сережи с условием, чтобы эти воспоминания не сообщались никому, кроме твоих детей, когда они у тебя будут, они прижмутся к тебе, широко раскрывая глаза при рассказах о наших лишениях и страданиях, с которыми, однако же, мы свыклись настолько, что сумели быть и веселы и даже счастливы в изгнании“ (Волконская, online, 2024-02-20).

„Míšo můj, prosíš mě, abych zapsala příběhy, kterými jsem tebe a Nelli bavila ve vašem dětství, jedním slovem — abych sepsala své vzpomínky. Jenže, než si přisvojiš právo psát, musíš si být jistý, že máš dar vyprávět, ale já ho nemám: kromě toho, popis našeho života na Sibiři může mít význam jen pro tebe, jako syna ve vyhnanství. Pro tebe také budu psát, pro tvou sestru a pro Serjožu pod podmínkou, že tyto vzpomínky nebudou s nikým sdíleny, kromě tvých dětí: až je budeš mít, oni k tobě přilnou, dokořán otevrou oči nad příběhy o našem strádání a utrpení, na které jsme si však tak zvykli, že jsme ve vyhnanství dokázali být veselí, a dokonce i šťastní“²³.

²³ Překlad autorky DP.

Druhou ženou, která sepsala své vzpomínky, byla P. E. Anněnkovová. Byla o to požádána roku 1861 ruským vydavatelem M. I. Semevským, který se zabýval shromažďováním veškerých materiálů o děkabristech. Vzhledem k tomu, že byla rozená Francouzka a ruský jazyk si nikdy neosvojila na nejvyšší úroveň, své memoáry diktovala dceři francouzsky. Ta následně vše přeložila do ruštiny. Na rozdíl od M. N. Volkonské P. E. Anněnkovová své vzpomínky vyličila od dětství ve Francii až po přestěhování do Petrovského závodu. Sepsané paměti byly publikovány v roce 1888 v novinách a až následně jako samostatná kniha pod názvem *Vzpomínky P. E. Anněnkovové* (*П. Е. Анненкова. Воспоминания*) vydaná až po její smrti (Павлюченко 1976, str. 108-109).

Po amnestii se i díky dochovaným dopisům a sepsaným vzpomínkám se o čin a život děkabristů začali více zabývat různí spisovatelé. Jedním z nich byl i N. A. Někrasov, jenž roku 1872 publikoval poemu *Ruské ženy* (*Русские женщины*). K napsání tohoto díla ho inspirovaly osudy J. I. Trubecké a M. N. Volkonské, jelikož právě ony se jako první rozhodly k odjezdu na Sibiř za svými muži. Tímto věnoval poemu právě ženám, které sdílely život se svými odsouzenými manželi. (Некрасов Н. А. о декабристках. Поэма Русские женщины, online, 2024-02-20).

3.6. Literatura inspirovaná tématem děkabristů

Historické etapy děkabristu je věnováno množství titulů. Řadí se k nim například *Učitel šermu*, A. Duma 1840 (*Учитель фехтования*, Александр Дюма), *Lunin*, N. Ejdelman 1970 (*Лунин*, Н. Эйдельман), *Apostol Sergej*, N. Ejdelman 1980 (*Апостол Сергей*, Н. Эйдельман), *Děkabristé*, V. Josifová 1983, (*Декабристы*, Б. Ёсифова), *První děkabrista*, N. Ejdelman 1990 (*Первый декабрист*, Н. Эйдельман), *Mýty a pravda o povstání děkabristů*, V. Vjuchanov 2005 (*Мифы и правда о восстании декабристов*, В. Брюханов) (10 лучших книг о декабристах, online, 2024-02-20).

K významné spisovatelce patří ruská literární vědkyně a historička, která se specializuje na konec 18. století až polovinu 20. století. Mezi její publikace patří: *Pestěl*, O. I. Kijanskaja 2005 (*Пестель*, О.И. Киянская), *Rylejev*, O. I. Kijanskaja 2013 (*Рылеев*, О.И.Киянская), *Děkabristé*, O. I. Kijanskaja 2017 (*Декабристы*, О.И. Киянская) (Тамtéž).

3.7. Kinematografie a divadlo

Probírané téma se již několikrát stalo předlohou pro dokumentární i umělecké filmy. Roky vzniku všech filmů svědčí o zájmu o toto historické téma napříč celým minulým i současným stoletím. Uvedeme několik příkladů filmografie věnované děkabristu.

3.7.1. Umělecké filmy

Děkabristé, režisér A. V. Ivanovskij (*Декабристы*, režissёр: А. В. Ивановский), 1926. Popisuje povstání děkabristů v prosinci 1825. Na pozadí se odehrává milostný příběh I. A. Anněnkova a jeho budoucí manželky P. Göbl.

Hvězda podmanivého štěstí, režisér V. J. Motyl (*Звезда пленительного счастья*, režissёр: В. Я. Мотыль), 1975. Popisuje povstání, popravu pěti děkabristů a odjezd žen. Tento film je v Rusku dodnes velice populární a oblíbený.

Svaz spásy, režisér A. J. Kravčuk (*Союз спасения*, režissёр А. Ю. Кравчук), 2019. Zobrazuje období po Vlastenecké válce roku 1812 až po povstání v prosinci 1825 (Кинематограф о декабристах, online, 2024-02-20).

3.7.2. Dokumentární filmy

Děkabristé. Zkouška Sibiři, režisér A. A. Jevsjukov (*Декабристы. Испытание Сибирью*, režissёр: А. А. Евсюков), 2014. Popisuje příběh děkabristů od povstání až po život na Sibiři (*Декабристы. Испытание Сибирью*, online, 2024-02-20).

Historie ruského povstání. Děkabristé, režisér A. Stvolinskij (*История российского бунта. Декабристы*, režissёр, Андрей Стволинский), 2016. Dokument podrobně popisuje den povstání děkabristů.

Kauza děkabristů, režisér M. A. Bepalyj (*Дело Декабристов*, režissёр М. А. Беспалый), 2016. Přesto, že se jedná o dokumentární film, který zobrazuje povstání na Senátním náměstí 14. prosince 1825 je tento snímek pojat velmi moderně, což se týká především používaných efektů (Кинематограф о декабристах, online, 2024-02-20).

3.7.3. Česká kinematografie

Opouštět Petrohrad, režisér O. Daněk. Film z roku 1990 zachycuje situaci po povstání na Senátním náměstí, kdy M. N. Volkonská žádala petrohradské úřady o povolení k odjezdu na Sibiř za svým manželem (*Opouštět Petrohrad*, online, 2024-02-28).

3.7.4. Divadelní ztvárnění

Také v divadelním prostředí byla tématu děkabristů věnována značná pozornost. V následujících odstavcích budou vypsána nejznámější divadelní představení. V roce 1925 měla v Moskevském velkém divadle premiéru opera *Děkabristé*, režisér A. P. Petrovskij, hudební skladatel V. A. Zolotarev (*Декабристы*, режиссёр А. П. Петровский, композитор В. А. Золотарёв). Roku 1957 proběhla premiéra koncertního provedení pod názvem *Kondratij Rylejev* (*Кондратий Рылеев*) v Centrálním domě skladatelů v Moskvě. Opera byla věnována jmenovanému básníkovi a povstání děkabristů (*Декабристы*, Золотарёв, online, 2024-02-20).

V roce 1926 byla v Moskevském uměleckém akademickém divadle (МХАТ) zinscenovaná divadelní hra *Mikuláš I. a děkabristé*, režisér N. N. Litovceva (*Николай I и декабристы*, режиссер Н. Н. Литовцева). Zajímavostí je, že tato hra přinesla divadlu velký úspěch a nadále se hrála jako vzpomínka ke 100. výročí od povstání děkabristů (*Загородский 1926*, online, 2024-02-28).

K další divadelní inscenaci, která měla premiéru roku 1958 v Moskevském velkém divadle, patří opera *Děkabristé*, režisér N. Ochlopkov, hudební skladatel J. A. Šaporin (*Декабристы*, режиссер Н. Охлопков, композитор Ю. А. Шапорин). Devět obrazů opery postupně odhalovalo situaci před povstáním a samotné děkabristy konkrétně: P. I. Pestěla, K. F. Rylejeva, P. G. Kachovského, N. A. Bestuževa, S. P. Trubeckého, A. I. Jakuboviče, D. A. Ščepina-Rostovského. Cílem bylo poukázat na jejich soudržnost a oddanost ke svobodě. Inscenace je dodnes řazena k nejvýznamnějším představením tohoto divadla (*Спектакли прошлых лет: Декабристы* (1958 г.), online, 2024-02-28).

K současnému divadelnímu ztvárnění patří muzikál v Irkutském oblastním hudebním divadle N. M. Zagurskovo *Děkabristé*, scénáristka a dramaturgyně K. Šebeljanová, hudební skladatel J. M. Zagot a básník A. Bajbanova (*Декабристы*, сценаристом и драматург К. Шебелян, композитор Е. М. Загот и поэт А. Байбанова). Na historickém pozadí celého povstání děkabristů je zde vyobrazen příběh o vzpomínání knížete S. P. Trubeckého, který se nachází v sibiřském exilu a snaží se i po mnoha letech od povstání děkabristů pochopit veškeré události, kterých byl součástí. Pro město Irkutsk má tento muzikál obrovský význam, jelikož jak již bylo mnohokrát zmíněno, žili zde děkabristé ve vyhnanství. Premiéra se konala v květnu roku 2021 a nachází se v repertoáru divadla i v současnosti (*Декабристы Мюзикл в 2-х действиях*, online, 2024-02-28).

3.8. Festivity a výstavy

K nejznámější kulturní akci patří historicko-kulturní festival *Děkabristické večery*²⁴ (*Декабристские вечера*), jehož první ročník se konal již roku 1985. Cílem zakladatelů, Ministerstva kultury a Muzea děkabristů v Irkutsku, bylo zachování kulturních tradic spojených s děkabristy a také pokračování ve výzkumné činnosti (*Декабристские вечера*, online, 2024-02-19).

Program je zaměřen na kulturní, divadelní, literární, hudební i vědecké oblasti. Každoročně se koná během prosince a ledna. Hlavním centrem pro organizaci a pořádání akcí v rámci festivalu jsou Irkutská muzea – domy Volkosnkých a Trubeckých²⁵. Pořádají se různé přednášky, vystoupení, výstavy, koncerty, promítání filmů, soutěže. Festival se koná i v dalších městech, které jsou spjaty s děkabristy, a kde svou činností zanechali svůj odkaz (*Декабристские вечера*, online, 2024-02-19).

Výstav bylo této historické události věnováno mnoho. Nejčastěji jsou uspořádávány k různorodým výročí měst či míst spojených s děkabristy. V této práci budou zmíněny jen ty nejnovější výstavy.

Výstava *V hlubině sibiřských rud*²⁶ (*Во глубине сибирских руд*) byla uspořádána ve Státním muzeu A. S. Puškina v Moskvě. Konala se k 195. výročí, které proběhlo v roce 2020. Cílem bylo prostřednictvím knih, rukopisů, dopisů, maleb či jiných předmětů představit historickou událost. Byly zde k vidění expozice věnované tématům: Vlastenecká válka 1812, zahraniční pochody ruské armády, tajné spolky, smrt Alexandra I., povstání na Senátním náměstí, poprava 5 děkabristů, posláni odsouzených na Sibiř, odjezd žen, místa odpykávání si trestů nucených prací a následného vyhnanství, literatura věnovaná děkabristům (*Выставка Во глубине сибирских руд*, online, 2024-02-19).

Další výstava k tomuto výročí s názvem *Děkabristé a Sibiř: k 195. výročí ode dne povstání* (*Декабристы и Сибирь: к 195 - летию со дня восстания декабристов*) se konala v Omské státní knihovně A. S. Puškina. Expozice obsahovala publikace věnované následujícím tématům: tajné spolky, hlavní myšlenky děkabristů, plány převratu, povstání, životopisy, vyhnanství na Sibiř, příspěvní k rozvoji Sibiře a konkrétně města Omsk (*Декабристы и Сибирь: к 195-летию со дня восстания декабристов*, online 2024-02-19).

²⁴ Překlad autorky DP.

²⁵ Informace o těchto muzeích viz kapitola: Muzea.

²⁶ Překlad autorky DP.

Třetí velká výstava *K 195. výročí povstání děkabristů* (*К 195-летию восстания декабристов*) se konala ve Státní historické knihovně Ruska. Cílem této výstavy také bylo přiblížit toto téma prostřednictvím knih, listin či ilustrací. Jednalo se například o básně a prozaická díla K. F. Rylejeva, ódy a další literární díla V. K. Küchelbekera, tvorba F. N. Glinky či kniha N. I. Turgeněva. Součástí jsou také autentické materiály o vyšetřování povstání, zpráva vyšetřující komise, rozsudek Nejvyššího trestního soudu či seznam státních zločinců (Выставка «К 195-летию восстания декабристов», online, 2024-02-19).

4. Praktická část: Návrhy vyučovacích hodin

Praktická část je zaměřena na tvorbu výukových materiálů k předmětu ruský jazyk pro žáky základních škol, konkrétně osmých a devátých tříd²⁷. Jedná se o pracovní listy, doplňující cvičení a aktivitu vytvořenou na webové stránce wordwall.net

Vzhledem k obsáhlosti tohoto tématu, jemuž byla věnována teoretická část této diplomové práce, se praktická část skládá z návrhů tří vyučovacích hodin. Pro každou z hodin je navržený pracovní list, se kterým žáci mohou pracovat, a který je provede tímto tématem. Kromě toho by se tento výukový materiál dal využít při projektových dnech, kdy je jednomu tématu věnován jeden celý vyučovací den či zvolený počet dní nebo hodin. Součástí praktické části jsou i další doplňující zadání. Hlavními materiály jsou navržené tři pracovní listy, jež mají být součástí vyučovacích hodin, ve kterých jsou střídány jak organizační formy, tak i výukové metody.

První pracovní list *Děkabristé* je zaměřen na seznámení žáků s touto historickou událostí. Vysvětluje odvození názvu a předkládá novou slovní zásobu k tématu. Druhý pracovní list *Život na Sibíři* je zaměřen na životy děkabristů při odpykávání si nucených prací a následného vyhnanství. Reprezentuje se zde příjezd 11 žen na Sibíř a popisují se surové klimatické podmínky, ve kterých museli žít. Třetí a zároveň poslední pracovní list *Činnost děkabristů na Sibíři* je zaměřen na oblasti, do kterých přispěli svou činností, například vzdělání, medicína či kultura. Součástí tohoto pracovního listu je také QR kód, odkazující na závěrečné opakování formou soutěžního kvízu v již zmiňované aplikaci wordwall. V pracovních listech se propojuje ruský jazyk s dalšími disciplínami například dějepis, zeměpis a také občanská výchova (tzv. mezipředmětové vztahy). Tímto jsem se snažila o propojení tématu s vícero výukovými oblastmi. Všechny navržené pracovní listy jsou součástí přílohy této diplomové práce.

Pracovní listy se skládají z několika prvků:

- samotná zadání úkolů,
- červené obdélníky (Obsahují zásadní informace a zároveň slouží jako doplnění tématu.),
- doplňujících otázky (označeny symbolem tří na sobě ležících knih).

²⁷ Naopak pro žáky sedmého ročníku tyto pracovní listy nejsou vhodné z důvodu, že výuka cizího jazyka u těchto žáků teprve začíná prvním rokem.

4.1. RVP ZV

Vycházela jsem ze vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, vzdělávací obor: Další cizí jazyk. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) v této oblasti předpokládá dosažení úrovně A1 podle Společenského evropského referenčního rámce pro jazyky. Pro účely této praktické části jsem vybrala následující učivo, které bude při vypracovávání navrženého učebního materiálu procvičováno:

- *„zvuková a grafická podoba jazyka – základní výslovnostní návyky, vztah mezi zvukovou a grafickou podobou slov,*
- *slovní zásoba – práce se slovníkem,*
- *tematické okruhy – realie zemí příslušných jazykových oblastí,*
- *mluvnice – základní gramatické struktury a typy vět (jsou tolerovány elementární chyby, které nenarušují smysl sdělení a porozumění)“ (RVP ZV 2023, str. 30).*

Dále RVP ZV stanovuje očekávané výstupy, z nichž jsou pro vypracování učebního materiálu podstatné následující:

Poslech s porozuměním

- *„rozumí jednoduchým pokynům a otázkám učitele, které jsou pronášeny pomalu a s pečlivou výslovností, a reaguje na ně“,*
- *„rozumí slovům a jednoduchým větám, které jsou pronášeny pomalu a zřetelně a týkají se osvojovaných témat, zejména pokud má k dispozici vizuální oporu“ (RVP ZV 2023, str. 29).*

Mluvení

- *„se zapojí do jednoduchých rozhovorů“,*
- *„sdělí jednoduchým způsobem základní informace týkající se jeho samotného, rodiny, školy, volného času a dalších osvojovaných témat“ (RVP ZV 2023, str. 29).*

Čtení s porozuměním

- *„rozumí jednoduchým informačním nápisům a orientačním pokynům“,*
- *„rozumí krátkému jednoduchému textu, zejména pokud má k dispozici vizuální oporu, a vyhledá v něm požadovanou informaci“ (RVP ZV 2023, str. 30).*

Psaní

- „*stručně reaguje na jednoduché písemné sdělení*“ (RVP ZV 2023, str. 30).

Samotné RVP ZV obor další cizí jazyk charakterizuje obecně. Podrobnější popis tohoto oboru podává až ŠVP (Školní vzdělávací program), který si vytváří každá základní škola samostatně.

4.2. ŠVP

Pro účely této praktické části jsem informace čerpala ze Školního vzdělávacího programu 22. ZŠ, Na dlouhých 49, Plzeň 312 09, část:

- učební osnovy: Jazyk a jazyková komunikace,
- vyučovací předmět: ruský jazyk,
- ročník: osmý (časová dotace 2 h/týdně) (ŠVP 22. ZŠ Plzeň 2022, str. 103).

Samotné téma Děkabristé a děkabristky a jejich osvětová činnost na Sibíři není do ŠVP ve zmiňované části zahrnuto. Dle mého posouzení, by se mohlo okrajově zařadit do reálií, které v ŠVP obsaženy jsou. Zapojení tohoto tématu do výuky bylo mým cílem ozvláštnění cizího jazyka a poskytnutí žákům prohlubující informace o historii země, jejíž jazyk studují.

Jak již bylo zmíněno, samotné téma v této části ŠVP obsaženo není. Při tvorbě výukových materiálů jsem zvolila následující postup. Zaměřila jsem se na konkretizované učivo a na konkretizované výstupy žáka osmého ročníku v ruském jazyce. Z těchto oblastí ŠVP jsem vybrala konkrétní body, podle kterých se lze orientovat při tvorbě takto specifického výukového materiálu. Níže je uvedeno konkretizované učivo a konkretizované výstupy žáka, ze kterých jsem čerpala pro tvorbu výukového materiálu.

Koncretizované učivo:

- *„Reálie.*
- *Vyhledání informací v textu.*
- *Práce s rozšiřujícími texty z alternativních učebnic a materiálů.*
- *Čte i texty s ojedinělými neznámými slovy s pomocí slovníku.*
- *Postupné rozšiřování slovní zásoby nových i známých tematických okruhů.*
- *Doplňování a dokončování textů.*

- *Jednoduchý projekt.*
- *Skloňování podstatných jmen v jednotném a množném čísle.*
- *Časování: jet, pomáhat, vzít, koupit, zeptat se“ (ŠVP 22. ZŠ Plzeň 2022, str. 107-108).*

Konkretizované výstupy žáka:

- *„poslouchá s porozuměním,*
- *rozumí obsahu a smyslu textu,*
- *vyhledá informace v textu,*
- *zařadí do textu chybějící slova,*
- *používá slovník,*
- *přiřazuje texty k obrázkům,*
- *zapisuje jednoduché informace“ (ŠVP 22. ZŠ Plzeň 2022, str. 107-108).*

4.3. Rozvíjení klíčových kompetencí

Při navržených třech vyučovacích hodinách, během kterých se žáci seznámí s tématem Děkabristé a děkabristky a jejich osvětová činnost na Sibíři budou rozvíjeny následující klíčové kompetence:

Kompetence k učení

- *„vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech“,*
- *„uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy“ (RVP ZV 2023, str. 10).*

Kompetence komunikativní

- *„formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu“,*
- *„rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů“,*
- *„využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi“ (RVP ZV 2023, str. 11).*

Kompetence sociální a personální

- „účinně spolupracuje ve skupině“,
- „podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá“,
- „přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají“ (RVP ZV 2023, str. 12).

Kompetence občanská

- „respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí“ (RVP ZV 2023, str. 12).

Kompetence digitální

- „ovládá běžně používaná digitální zařízení, aplikace a služby; využívá je při učení i při zapojení do života školy a do společnosti; samostatně rozhoduje, které technologie pro jakou činnost či řešený problém použít“,
- „získává, vyhledává, kriticky posuzuje, spravuje a sdílí data, informace a digitální obsah, k tomu volí postupy, způsoby a prostředky, které odpovídají konkrétní situaci a účelu“ (RVP ZV 2023, str. 13).

4.4. Metodická příprava na první vyučovací hodinu

Téma: Děkabristé				
Motivace: Žáky bych motivovala novou probíranou látkou, jejíž součástí bude i videoukázka a možnost vyhledávání informací na internetu či spolupráce mezi sebou.				
Cíle hodiny: Kognitivní: Žák přeloží text. Žák dosadí do textu chybějící slova. Žák na základě videoukázky odpoví na zadané otázky. Žák odvodí vznik názvu Děkabristé. Žák odpoví na zadané otázky v pracovním listu. Žák přeloží s pomocí slovníku daná slovíčka. Žák na obrázku (mapě) vyhledá a vyznačí daná místa.				
Pomůcky: Pracovní list č. 1, psací potřeby, slovník, video ukázka, PC, projektor, mobilní telefon/tablet.				
Potřebné zdroje k výukovému materiálu: Видео: Битва декабристов на Сенатской площади, Союз Спасения (2019), режиссер: А. Ю. Кравчук. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=89J1Hq3-N4A&t=177s				
Popis vyučovací hodiny:				
Čas ²⁸	Organizační formy	Výukové metody	Činnost učitele	Činnost žáka
2 min.	Frontální výuka	--	Učitel seznámí žáky s tématem vyučovací hodiny. Dále sdělí činnosti, které žáky během hodiny čekají, přičemž se je snaží motivovat.	Žáci věnují pozornost učiteli, případně se ptají na otázky.

²⁸ Uvedené časy v tabulce jsou orientační.

5 min.	Frontální výuka	Výklad	Učitel vede výklad s oporou o pracovní list, konkrétně o zadání č. 1.	Žáci poslouchají učitele a případně se doptávají.
5 min.	Frontální výuka	Samostatná práce	Učitel zadá žákům úkol, aby vypracovali v pracovním listu zadání č. 1, které vychází z předešlého výkladu.	Žáci samostatně doplní do textu chybějící slova, která mají napsaná v nabídce pod samotným textem.
3 min	Frontální výuka	Kontrola samostatné práce	Učitel vyzve žáky, aby každý postupně přečetl jednu větu z textu v zadání č. 1	Žáci postupně čtou každý jednu větu z textu v zadání č. 1.
2 min	Frontální výuka	Diskuze	Učitel přečte zadání č. 2 v pracovním listu. Vyčká na odpovědi žáků a následně s nimi rozvine diskuzi.	Žáci na základě získaných informací odvodí odpověď na otázku v zadání č. 2.
7 min	Frontální výuka	Videoukázka (filmová ukázka)	Učitel přehraje žákům ukázku z filmu a požádá je, aby písemně odpověděli na dvě otázky v zadání č. 3	Žáci shlédnou krátké video a písemně odpoví na zadané otázky v zadání č. 3
1 min	Frontální výuka	Diskuze	Učitel vede diskuzi s žáky o jejich odpovědích u zadání č. 3	Žáci odpovídají učiteli, komunikují, diskutují.
5 min	Skupinová výuka	Práce se slovníkem	Učitel žákům zadá práci se slovníkem v zadání č. 4. K vyhledání slovíček učitel povolí žákům používat školní tablety/PC. Po 5 minutách učitel požádá žáky, aby jednotlivá slovíčka přečetli nahlas.	Žáci v online slovnících vyhledají konkrétní slovíčka ze zadání č. 4. Žáci slovíčka vyhledají a zapíší si je.

2 min	Frontální výuka	Výklad	Učitel s oporou o pracovní list sdělí žákům další důležité informace k tématu, na které budou navazovat další zadání. Učitel také ještě upozorní žáky, že každá nová informace, kterou jim sděluje je napsána v pracovním listu v červeném rámečku.	Žáci věnují pozornost učiteli. Pokud mají otázky, doptávají se.
2 min	Frontální výuka	Vyhledávání informací	Učitel pokračuje s žáky ve vypracování pracovního listu, konkrétně se zadáním č. 5. Následně učitel žáky požádá, aby nahlas řekli vše, co vyhledali.	Žáci vyhledají danou informaci na internetu. Použijí k tomu školní tablety či PC. Následně žáci po výzvě učitelem řeknou nahlas informace, které vyhledali.
4 min	Skupinová výuka	Práce s mapou	Učitel požádá žáky o rozdělení do skupin po 4, jejichž cílem bude vypracování zadání č. 6. Učitel zkontroluje žáky a jejich práci.	Žáci společně ve skupině vyhledají na mapě daná místa a každý si je samostatně vyznačí do svého pracovního listu.
2 min	Frontální výuka	Diskuze	Učitel zadá doplňující otázku z pracovního listu, týkající se časových pásem v Rusku. Vyčká na odpovědi žáků a následně může rozvinout diskuzi.	Žáci buď odpoví sami či vyhledají správnou odpověď na zadanou otázku.
5 min	Frontální výuka	--	Ukončení vyučovací hodiny. Učitel shrne informace z probíraného tématu a poděkuje žákům za spolupráci. Dosažení stanovených cílů učitel kontroluje během vyučovací hodiny.	Žáci věnují pozornost učiteli. V případě dotazů se obrací na něj obrátí.

4.5 Metodická příprava na druhou vyučovací hodinu

Téma: Život na Sibiři				
Motivace: Žáky bych motivovala tím, že mám pro ně připravenou video ukázkou. Dále bych jim sdělila, že v hodině využijí tablety či mobilní telefony.				
Cíle hodiny: Kognitivní: Žák na základě videoukázky odpoví na zadané otázky. Žák přiřadí názvy k obrázkům. Žák vyhledá informace k zadaným otázkám. Žák vyhledá ve slovníku neznámá slova.				
Pomůcky: Pracovní list č. 2, psací potřeby, PC, projektor, videoukázka, mobilní telefon/tablet, slovník.				
Potřebné zdroje k výukovému materiálu: Film: Opouštět Petrohrad, 1990, Oldřich Daněk. Dostupné z: https://zalohuj.si/public-file/38d7ea5173560/ (konkrétně úryvky: 3:15-5:20, 9:12-9:45, 12:15-12:40, 20:41-21:41, 23:45-25:00, 40:20-41:10, 46:10-46:30)				
Popis vyučovací hodiny:				
Čas	Organizační formy	Výukové metody	Činnost učitele	Činnost žáka
2 min	Frontální výuka	--	Učitel přivítá žáky na druhé ze tří vyučovacích hodin, které budou věnované nevšednímu tématu. Učitel zopakuje důležité informace a činnosti žáků z minulé hodiny a doptává se žáků co si zapamatovali. Dále žákům sdělí téma této hodiny, přičemž se je opět snaží motivovat.	Žáci věnují pozornost učiteli, reagují na jeho otázky.

3 min	Frontální výuka	Výklad	Učitel žákům rozdá pracovní listy s číslem 2. V úvodu učitel řekne několik zásadních informací, které mají žáci napsané v červených rámečcích v pracovním listu. Tím žákům předá potřebné informace pro práci v hodině.	Žáci věnují pozornost učiteli. Prohlíží si pracovní list, zejména červené rámečky s novými podstatnými informacemi.
3 min	Frontální výuka	Diskuze	Učitel začne s žáky pracovat s pracovním listem, konkrétně přečte zadání č. 1 a vyčká na odpovědi žáků. V návaznosti na jejich odpovědi může učitel rozvést diskuzi o tom, jak žáci odvodili svou odpověď či položit doplňující otázky k tématu.	Žáci odpoví na otázku v zadání č. 1 a následně diskutují s učitelem nad daným tématem.
10 min	Frontální výuka	Videoukázka (ukázka z filmu)	U zadání č. 2 učitel přehraje dané úryvky z filmu Opouštět Petrohrad. Před samotným puštěním požádá žáky, aby nahlas přečetli otázky, na které budou mít úkol odpovědět.	Žáci nahlas přečtou otázky, na které budou hledat odpovědi v úryvcích filmu. Během či po shlédnutí videa napíší odpovědi k zadání č. 2.
3 min	Frontální výuka	Diskuze	Učitel požádá jednotlivě žáky, aby přečetli své odpovědi k zadání č. 2 a následně rozvine diskuzi na téma, zda si žáci dokáží představit, že by odjeli žít na Sibiř.	Žáci odpoví na zadané otázky a diskutují nad životem na Sibiři.

2 min	Frontální výuka	Diskuze/ Vyhledávání informací	Učitel zadá žákům doplňující otázku z pracovního listu týkající se jezera Bajkal. V případě, že žáci neznají odpověď jim učitel sdělí, že si informaci mohou vyhledat na školních tabletech/PC.	Žáci odpoví na zadanou doplňující otázku. V případě, že odpověď neznají, vyhledají ji na školních tabletech/PC.
3 min	Frontální výuka	Přiřazování	Nyní učitel seznámí žáky se zadáním č. 3. Učitel se žáků bude ptát, jaký název by přiřadili k danému obrázku. Správnou odpověď napíše na tabuli.	Žáci reagují na učitelovi otázky a říkají nahlas názvy oblečení, které by přiřadili k jednotlivým obrázkům. Vše si opíší správně z tabule.
5 min	Frontální výuka	Diskuze/ Vyhledávání informací	Učitel zadá žákům doplňující otázku z pracovního listu týkající se počasí na Sibíři.	Žáci tipují odpověď na zadanou otázku. Následně odpověď vyhledají na tabletech či PC. Tímto se rozvine diskuze nad počasím na Sibíři.
10 min	Skupinová práce	Práce se slovní zásobou/ Práce se slovníkem	Učitel požádá žáky, aby se rozdělili do skupin po 4. A sdělí jim, aby si přečetli zadání č. 4. Po 10 min se učitel každé skupinky zeptá na jejich odpovědi.	Žáci pracují ve skupinkách nad zadaným úkolem č. 4. Neznámá slovíčka vyhledávají ve slovníku. Při kontrole skupinové práce jeden žák ze skupiny přečte nahlas vše, co společně napsali.
4 min	Frontální výuka	--	Učitel se v závěru hodiny zeptá žáků, co si z dnešní hodiny odnášejí a požádá každého, aby mu řekl jednu informaci či nové slovíčko. Stanovené cíle učitel kontroloval během vyučovací hodiny.	Žáci věnují pozornost učiteli a poskytují zpětnou vazbu sami sobě i učiteli.

4.6. Metodická příprava na třetí vyučovací hodinu

Téma: Činnost děkabristů na Sibiři				
Motivace: Při této poslední hodině, věnující se nevšednímu tématu bych žáky motivovala především online kvízem, který je bude čekat v druhé polovině hodiny.				
Cíle hodiny: Kognitivní: Žák vyhledá informace k zadaným otázkám. Žák přiřadí k sobě shodná ruská a česká slovíčka. Žák vyhledá ve slovníku neznámá slova. Žák přiřadí k obrázkům hudebních nástrojů jejich názvy. Žák přeloží krátké věty či slovní spojení.				
Pomůcky: Pracovní list č. 3, psací potřeby, mobilní telefon/tablety, PC, projektor, slovník.				
Potřebné zdroje k výukovému materiálu: Aktivita ²⁹ na webové stránce wordwall.net: https://wordwall.net/cs/resource/69559745				
Popis vyučovací hodiny:				
Čas	Organizační formy	Výukové metody	Činnost učitele	Činnost žáka
2 min	Frontální výuka	--	Učitel přivítá žáky na třetí a zároveň poslední hodině. Zeptá se žáků, co si pamatují z minulé hodiny. Učitel sdělí téma dnešní hodiny a motivuje žáky tím, že v druhé polovině hodiny si společně zahrají online kvíz.	Žáci věnují pozornost učiteli a odpovídají na zadané otázky.

²⁹ Vytvořila autorka DP.

3 min	Frontální výuka	Výklad	Učitel žákům rozdá pracovní listy s číslem 3. V úvodu učitel řekne několik zásadních informací, které mají žáci napsané v červených rámečcích v pracovním listu. Tím žákům předá potřebné informace pro práci v hodině.	Žáci věnují pozornost učiteli. V případě dotazů se zeptají.
5 min	Frontální výuka	Samostatná práce	Učitel seznámí žáky se zadáním č. 1 a nechám jim 5 minut na samostatnou práci. Následně se učitel žáků ptá na správné odpovědi.	Žáci pracují samostatně nad zadaným úkolem. Následně nahlas na výzvu učitele odpovídají.
2 min	Frontální výuka	Diskuze	Učitel zadá žákům doplňující otázky z pracovního listu, týkající se jejich předmětů ve škole. Na základě odpovědí žáků učitel rozvíjí diskuzi.	Žáci odpovídají na zadané otázky a diskutují s učitelem.
3 min	Frontální výuka	Samostatná práce	Učitel představí zadání č. 2. Učitel nechá žákům 1 minutu na zamyšlení nad správným řešením a následně se žáků ptá na názvy jednotlivých hudebních nástrojů a odpovědi napíše na tabuli.	Žáci samostatně popřemýšlí nad správným řešením. Poté své odpovědi říkají nahlas učiteli a zároveň si je píšou do pracovního listu.
5 min	Frontální výuka	Překlad	Učitel dále vyzve žáky k práci nad zadáním č. 3. Učitel vyvolává žáky, aby postupně četly věty/slovní spojení a přeložily je.	Žáci nahlas přečtou větu či slovní spojení a následně vše přeloží z ruského jazyka do českého jazyka či opačně.

3 min	Frontální výuka	Diskuze/ Vyhledávání informací	Učitel zadá žákům doplňující otázku z pracovního listu ohledně slova: amnestie. Pokud žáci neznají odpověď, mohou potřebnou informaci vyhledat na tabletech či PS. Na toto téma učitel může rozvést diskuzi.	Pokud žáci znají odpověď, nahlas ji řeknou. Pokud žáci odpověď neznají, vyhledají ji na internetu.
15/20 min	Frontální výuka	Didaktická hra: vědomostní kvíz	Učitel žákům sdělí, aby si na školních tabletech oskenovaly QR kód z pracovního listu a přihlásili. Učitel dohlíží na průběh vědomostní soutěže. Po skončení kvízu učitel shrne práci žáků a pochválí je za práci. // Lze využít i formu kvízu, kdy učitel promítá otázky na tabuli a žáci se společně hlásí a odpovídají.	Žáci pomocí tabletů oskenují QR kód z pracovního listu, přihlásí se a začnou hrát vědomostní kvíz. // V další možné variantě žáci odpovídají na zadané otázky společně.
3 min	Frontální výuka	--	V závěru této poslední vyučovací hodiny učitel shrne veškerou práci žáků. Dále se zeptá každého žáka na jednu informaci, kterou si z těchto hodin odnese a poděkuje za práci v hodinách. Splnění stanovených cílů učitel kontroluje hlavně během vyučovací hodiny.	Žáci odpoví na zadané otázky čímž poskytnou zpětnou vazbu sobě i učitelům.

4.7. Didaktická hra

Součástí navrženého výukového materiálu je didaktická hra, konkrétně se jedná o vědomostní kvíz vytvořený s pomocí webových stránek wordwall.net. Tento kvíz (ve formátu: Soutěžní pořad) se skládá z 20 otázek vycházejících ze všech tří pracovních listů. Kvíz byl vytvořen s cílem zopakování probíraného tématu zábavnou formou, která žáky zaujme a motivuje k výkonu.

Kvíz se skládá ze zavřených otázek, které mají v závislosti na otázce v nabídce dvě až čtyři odpovědi, z čehož jedna je vždy správná. Součástí jsou otázky zaměřené na vědomosti, překlad slovíček a přiřazení názvu k obrázku. Za každou správně zodpovězenou otázku se hráči přičítají body (skóre). U každé otázky je nastaven limit 30 vteřin na zvolení správné odpovědi (tento čas lze volitelně upravit v nastavení). Dále jsou u každé z otázek volitelné možnosti, které slouží jako nápomoc při odpovědi. Těmito možnostmi, které si hráč může vybrat, jsou 2x skóre, 50 na 50, čas navíc. Všechny tyto možnosti lze libovolně upravovat v nastavení. Navíc jsou zde bonusová kola po každé třetí zodpovězené otázce, kde se hráčům promítají kartičky, na kterých jsou možnosti: +50, +100, +200 bodů či naopak: – 50 bodů či 2x nebo 3x rychlost. Tyto kartičky se následně otočí, promíchají a hráčovým úkolem je si zvolit tu, kterou si stanovil na začátku, musí být však ostražitý, jelikož se kartičky proměnily.

Součástí této diplomové práce je i odkaz na tento vědomostní kvíz v tabulce Metodická příprava na třetí vyučovací hodinu v kolonce Potřebné zdroje k výukovému materiálu. Také je dostupný ve formátu QR kódu na již zmiňovaném pracovním listu. Výhodou této aktivity vytvořené na webu wordwall.net je, že lze formát soutěžního kvízu změnit i na další šablony. V nabídce jsou šablony: klasický kvíz, náhodné kolo, otevírání krabic, náhodné karty, flash karty či otáčení dlaždic.

4.8. Дополняющие упражнения

Jako дополняющие упражнения к рабочим листам, которая бы выходила из уже упомянутого конкретизированного учителя ШВП (согласование глаголов и склонение существительных в единственном и множественном числе), бы я предлагала следующие:

Задание 1

- **Знаете ли вы спряжение глагола *ехать*? Скажите это вслух.** (Знаете, как согласуется глагол ехать? Скажите это вслух.)

Задание 2

- **Знаете ли вы спряжение глагола *взять*? Скажите это вслух.** (Знаете, как согласуется глагол взять? Скажите это вслух.)

Задание 3

- **Знаете ли вы спряжение глагола *помогать*? Скажите это вслух.** (Знаете, как согласуется глагол помогать? Скажите это вслух.)

Задание 4

- **Знаете ли вы спряжение глагола *купить*? Скажите это вслух.** (Знаете, как согласуется глагол купить? Скажите это вслух.)

При согласовании глаголов бы последовательно было возможно с учениками говорить о I. и II. типах согласования глаголов в русском языке. Самостоятельно бы вы согласовывали глаголы последовательно могли бы приписать к соответствующему типу согласования и привести другие примеры глаголов. В рамках этой темы бы мы также могли затронуть неправильные глаголы в русском языке и привести примеры.

Также бы было возможно в рамках повторения графического вида языка задать ученикам задание, чтобы они вы согласовывали глаголы записали в рабочий лист или тетрадь. Для предотвращения ошибок в написании глаголов бы я как преподавательница отдельных глаголов писала на доске.

Задание 5

- **Знаете ли вы, как склоняется слово *Россия*? В единственном и множественном числе? Скажите это вслух.** (Знаете, как склоняется слово Россия? В единственном и множественном числе? Скажите это вслух.)

Zadání 6

- **Знаете ли вы, как склоняется слово *женщина*? В единственном и множественном числе? Скажите это вслух.** (Znáte, jak se skloňuje slovo žena? V jednotném i množném čísle? Řekněte to nahlas.)

Zadání 7

- **Знаете ли вы, как склоняется слово *мужчина*? В единственном и множественном числе? Скажите это вслух.** (Znáte, jak se skloňuje slovo muž? V jednotném i množném čísle? Řekněte to nahlas.)

Zadání 8

- **Знаете ли вы, как склоняется слово *одежда*? В единственном и множественном числе? Скажите это вслух.** (Znáte, jak se skloňuje slovo oblečení? V jednotném i množném čísle? Řekněte to nahlas.)

Zadání 9

- **Знаете ли вы, как склоняется слово *школа*? В единственном и множественном числе? Скажите это вслух.** (Znáte, jak se skloňuje slovo škola? V jednotném i množném čísle? Řekněte to nahlas.)

Zadání 10

- **Знаете ли вы, как склоняется слово *жизнь*? В единственном и множественном числе? Скажите это вслух.** (Znáte, jak se skloňuje slovo život? V jednotném i množném čísle? Řekněte to nahlas.)

Při skloňování podstatných jmen bychom s žáky mohli hovořit o tématu nesklonných podstatných jmen v ruském jazyce, přičemž bych nejdříve žákům položila otázku, zda nějaké takové slovo znají a následně bych uvedla konkrétní příklady.

I v tomto typu cvičení se nabízí varianta, kdy si žáci jednotlivá slova zapíší. V tomto případě bych také zvolila stejný postup jako u časování sloves a vše bych psala na tabuli jako předlohu, aby si žáci slova zapsali správně.

Tato doplňující cvičení lze využít při jakémkoliv z navržených vyučovacích hodin jako doplnění a procvičení.

4.9. Reflexe: Pracovní list č. 1

Vyučovací hodina se konala na 22. ZŠ v Plzni dne 19.3.2024. Ve třídě bylo přítomno 11 žáků (z toho 2 s OMJ³⁰). V úvodu jsem žáky přivítala a řekla jsem co nás během následujících tří vyučovacích hodin čeká. Sdělila jsem jim, že společně budeme pracovat s pracovními listy součástí kterých budou i videa, práce s počítači a tablety či soutěžní kvíz.

Před samotným výkladem o děkabristech, který byl součástí zadání č. 1 v pracovním listu, jsem zjišťovala prekoncepty žáků. Konkrétně jsem se zeptala, zda někdy slyšeli/četli/viděli informaci o děkabristech či nikoliv. K mému překvapení jeden z žáků odpověděl: „*Nebylo to něco s revolucí?*“

Dále jsem se žáků zeptala, zda již v dějepisu probírali Napoleonské války či oni sami mají o této historické etapě ponětí. (Dle ŠVP probírali: Napoleonské období a jeho vliv na Evropu a svět.) I v tomto případě byla odpověď žáků kladná. Na hodinách dějepisu již probírali Napoleona a jeho tažení.

Na tyto prekoncepty jsem volně navázala a začala jsem s výkladem. Společně jsme se s žáky domluvili, že já vždy přečtu nahlas větu v ruském jazyce (zadání č. 1) a žáci ji přeloží. K mému překvapení si při překladu vedli dobře. V moment, kdy nevěděli nějaké slovíčko jsem ho použila v jiném kontextu a žáci si smysl slova domysleli a následně ho přeložili (např. slovo *нравиться, неудачное*). Složitější slovíčka (např. *дворянин*) jsem žákům přeložila sama. Takto jsem přečetla celý text. Žáci si během mého čtení a překladu doplňovali vynechaná slova v textu (dohromady byly tři).

Dále jsme navázali na zadání č. 2, ve kterém žáci měli za úkol odhalit od čeho vznikl název děkabristé. To žáci rozklíčovali okamžitě, aniž bychom museli využít nápovědu, která spočívala ve vyjmenování měsíců.

Takto volně jsme přešli k zadání č. 3, ve kterém jsem žákům přehrála video (úryvek z filmu *Svaz spásy*, 2019).

³⁰ OMJ: odlišný mateřský jazyk.

Ještě před samotným shlednutím jsem žákům nahlas přečetla dvě otázky, které s videem souvisely. Ačkoliv jsou zadání v pracovních listech psaná rusky a v závorce i česky, žáci vše překládali bez problémů. Svědčí o tom právě nynější situace při sledování videa, jelikož si žáci posunuli židle před projektor, kde seděli bez pracovních listů a bez problémů nahlas přeložili vše, co jsem řekla.

Po shlednutí videa jsem se rusky zeptala na otázku č. 1, jeden žák se přihlásil a odpověděl. Poté jsem se zeptala na otázku č. 2, kde žáci měli vyjádřit svůj názor. Každého jsem se zeptala zvlášť. Snažila jsem se o tom, aby mi každý žák odpověděl celou větou.

U zadání č. 4 jsem žákům povolila použít počítače, jelikož jsme měli hodinu v PC učebně. Jejich úkolem bylo ve trojicích vyhledat v online slovnících zadaná slovíčka a zapsat si je. Zde se žáci rozdělili do pomyslných dvou skupin, kdy jedni používali Google překladač a druzí Slovník.cz na stránce Seznam.cz. Po překladu slovíček jsme s žáky zjistili, že přesnější a výstižnější byl pro překlad Slovník.cz

Dále jsem žákům přečetla doplňující informaci k děkabristům, napsanou v červeném rámečku, na což navazovalo zadání č. 5. Žáci měli odpovědět, zda někdy slyšeli slovo *katorga*. Odpověď všech žáků byla, že nic takového nikdy neslyšeli. Zeptala jsem se jich tedy, zda někdy slyšeli slovo *gulag*, *nucená* či *těžká práce*. V tento moment již reagovali pozitivně a odkazovali se na dějepis. V tento moment jsem jim opět povolila použít počítače, aby vyhledali slovo *katorga* (ка́то́ра). Následně se jeden žák sám přihlásil s tím, že chce ostatním přečíst odpověď (vše tentokrát říkal v ČJ).

Následovalo poslední zadání č. 6 jenž byla práce s mapou ve skupinách. K mému překvapení žáci neměli žádný problém s vyznačením Ruska a Uralu. Menší problém měli s vyznačením Petrohradu, ale přibližně jeho polohu tušili. Postupně jsem obcházela všechny 4 skupiny, kdy jsem buď s něčím poradila či jsem jen vše zkontrolovala a žáky pochválila za jejich práci. Dva žáky, kteří vyznačili vše na mapě bez chyby, jsem požádala, aby obešli zbylé skupiny a ostatním poradili. Před samotným koncem hodiny jsem navázala na doplňující otázku týkající se časových pásem v Rusku. I tuhle odpověď žáci znali, což mě také mile překvapilo.

Poslední minutu před koncem hodiny jsem v rychlosti shrnula dnešní práci a ty nejdůležitější informace. Poděkovala jsem žákům za práci v hodině a pochválila je. Překvapil mě i zájem samotných žáků, především chlapců. Vyplněný pracovní list z hodiny je součástí přílohy.

4.9.1. Navržená alterace

I přesto, že z mého pohledu se vyučovací hodina vydařila a byla pro žáky přínosná, bych navrhovala následující alteraci. Vzhledem k tomu, že s tématem děkabristů byla spojená nová slovní zásoba, kterou žáci v běžných hodinách ruského jazyka nepoužívají (například: восстание, революция, солдат, монархия), pro příště by bylo vhodné připravit pro žáky novou slovní zásobu i s překladem na samostatný papír.

Za druhý podnět k alteraci považuji samotný závěr vyučovací hodiny, kdy mi po nedostatečné časovém rozvržení předešlých zadání v pracovním listu zůstala jen 1 minuta. V tomto krátkém čase jsem jen shrnula nové informace a s žáky se rozloučila. Pro příště bych navrhovala lepší časové rozvržení daných zadání, aby mi na konci hodiny zbylo alespoň 3-5 minut. V tomto čase bych žákům shrnula důležité a nové informace, ale také bych je požádala o zpětnou vazbu. Zeptala bych se jich například: Jaká informace Vás dneska zaujala? Co si z dnešní hodiny odnesete? Řekněte mi alespoň 2 nová slovíčka, která jste si dnes zapamatovali. Tímto způsobem bych oslovila všechny žáky.

4.10. Reflexe: Pracovní list č. 2

Vyučovací hodina se konala na 22. ZŠ v Plzni dne 21.3.2024. Ve třídě bylo přítomno 12 žáků (z toho 2 s OMJ). Žáky jsem přivítala a sdělila, že v dnešní hodině budeme pokračovat v příběhu o děkabristech. Také jsem žákům řekla, že dnes budeme opět pracovat s pracovním listem, pustím jim ukázkou z filmu a na konci hodiny budou pracovat ve skupinách. Před samotným vypracováváním pracovního listu č. 2 jsem se žáků zeptala, co si pamatují z minulé hodiny.

Žákům jsem rozdala pracovní listy a řekla, aby si je prohlédli. Vzhledem k navržené alteraci první vyučovací hodiny s pracovním listem č. 1 jsem nyní žákům rozdala i vytištěná slovíčka, která se objevují v pracovním listu č. 2. Postupně jsem vyzvala žáky, aby slovíčka přečetli (např: Неизвестность – nejistota, nejasnost, Озеро – jezero, Жемчужина – perla, Штаны – kalhoty (hovor. gatě), Повседневная – každodenní, Платок – šátek, Шуба – kožich, Градус – stupeň).

Následně jsem nahlas přečetla informace z červených rámečků v pracovním listu, abych žákům sdělila další důležité informace týkající se tématu.

Poté jsme již přešli k zadání č. 1, kdy jsem přečetla otázku a vyvolala jsem žáka, aby ji přeložil. Poté jsem žákům nechala 30 vteřin na rozmyšlení odpovědi a zeptala se, kdo zvolil odpověď A, kdo zvolil odpověď B.

Pokračovali jsme k zadání č. 2, které jsem žákům opět přečetla a požádala postupně tři žáky, aby vše přeložili. Žákům se v překladu dařilo. Na projektoru jsem přehrála úryvky z filmu Opouštět Petrohrad v nichž žáci hledali odpovědi na otázku. Po přehrání jsem přečetla nahlas otázku č. 1 a vyčkala na odpověď. Žáci odpověď zaznamenali a nahlas řekli: Volkonská. Odpověď jsem napsala na tabuli, aby si ji žáci mohli správně zapsat. U otázky č. 2 se rozvinula diskuze, kdy jsem se každého žáka zeptala, zda si dokáže představit, že by vše opustil a odjel do neznáma.

Žákům jsem zadala doplňující otázku z pracovního listu, týkající se metaforického názvu jezera Bajkal. Zprvu žáci odpověď nevěděli, ale poté co jsem jim poradila, aby se podívali na slovíčka ve slovníčku, který jsem jim dala, jeden žák nahlas řekl: perla. Jeho odpověď jsem rozvinula a správnou variantu jsem napsala na tabuli.

Dále jsme společně pokračovali ve vyplnění zadání č. 3. S žáky jsme nahlas přečetli slovíčka, která měli za úkol přiřadit k obrázkům. Poté jsem chvíli vyčkala a začala se ptát žáků, co by přiřadili k obrázku jedna až osm a takto jsme společně vyplnili celé cvičení. Paradoxně žáci nevěděli, jaké slovíčko přiřadit hned k prvnímu obrázku, na kterém byla krinolína. K tomu jsem jim řekla, že obrázek přeskočíme a vrátíme se k němu na konci. Ostatní přiřazování se žákům vydařilo. Správnou odpověď jsem vždy napsala na tabuli. Takto jsme společně vyplnili celé zadání.

Rovnou jsme přešli k zadání č. 4, kde měli žáci za úkol ve skupinách vypsát oblečení, které by si oblékli, kdyby jeli na Sibiř. Žákům jsem nechala 5 minut, během kterých mohli využívat mobilní telefony či jejich slovníčky.

Jelikož do konce hodiny zbývaly 4 minuty žákům jsem již nezdala doplňující úkol na vyhledávání informací ohledně počasí a stupňů Celsia na Sibiři, ale řekla jsem jim, ať si zkusí tipnout, kolik °C je tam v létě/ zimě. Žáci tipovali a následně jsem jim řekla, kdo se nejvíce přiblížil správným odpovědím.

Na konci hodiny jsem shrnula nové informace k tématu děkabristů a děkabristek a zeptala se každého žáka jaké slovíčko či informaci si dnes zapamatoval. Po zazvonění jsem žákům už jen poděkovala za práci v hodině a sdělila jim, že v příští hodině si příběh s děkabristy a děkabristky dopovíme. Vyplněný pracovní list z hodiny je součástí přílohy.

4.10.1. Navržená alterace

Na celkovém pojetí vyučovací hodiny bych nic neměnila. Žáci celou hodinu spolupracovali, odpovídali na zadané otázky i se doptávali na doplňující informace. Spíše bych se zaměřila na lepší zpracování a rozvržení pracovního listu, konkrétně na zadání č. 3. Polovina zadání (4 obrázky) byla ve spodní části přední strany pracovního listu a druhá polovina zadání (4 obrázky) byla umístěna ve vrchní části zadní strany pracovního listu. Stávalo se tak, že žáci při hledání slovíček, které měli přiřazovat k obrázkům na přední straně neustále pracovní list otáčeli, což jim narušovalo jejich myšlenky. Několikrát se stalo, že list otočili a řekli: *Ted' jsem to zapomněl/la*. Jako alteraci bych navrhovala přesunutí zadání č. 3 na zadní stranu pracovního listu tak, aby všechny obrázky a slovíčka na výběr byly uceleně pohromadě.

4.11. Reflexe: Pracovní list č. 3

Vyučovací hodina se konala na 22. ZŠ v Plzni dne 25.3. 2024. Ve třídě bylo přítomno 11 žáků (z toho 2 s OMJ). Na začátku hodiny jsem s žáky zopakovala zásadní informace o děkabristech a děkabristkách tím způsobem, že jsem nahlas říkala věty v ruském jazyce a žáci překládali vše do češtiny. Následně jsem žáky seznámila s tématem poslední hodiny na naše společné téma, kterým bylo Činnost děkabristů na Sibiři. Také jsem žákům sdělila jaká cvičení nás dnes čekají, a že na druhou polovinu hodiny mám pro ně připravený soutěžní kvíz.

Žákům jsem rozdala pracovní listy č. 3 a slovníčky s neznámými slovy. Žáky jsem požádala, aby postupně každý přečetl jedno slovíčko a zároveň řekl i český překlad. Takto jsme se společně seznámili se slovní zásobou, která se objevuje v pracovním listu. Před samotným vyplňováním pracovního listu jsem žákům sdělila další důležité informace, které byly součástí materiálu. Společně jsme začali zadání č. 1, kdy jsem nahlas přečetla, co je jejich úkolem. Dále jsem přečetla slovíčka, které měli žáci za úkol přiřadit k českým názvům. Vyčkala jsem dvě minuty a začala se ptát, jak žáci cvičení vyplnili.

Dále jsem navázala doplňující otázkou, která také byla součástí pracovního listu a to na školní předměty na ZŠ v současnosti. Žáci mi odpověděli nahlas. Pokračovali jsme dále k zadání č. 2. I v tomto případě jsem přečetla slovní zásobu, která se zde objevovala a opět jsem nechala žákům čas, aby si promysleli své odpovědi. Po cca 1 minutě jsem se začala ptát, jaké hudební nástroje se objevují na obrázcích. Žáci mi vždy odpověděli nahlas a já vše napsala na tabuli, aby si názvy hudebních nástrojů mohli opsat bez chyby. Volně jsme přešli k zadání č. 3, ve kterém byl hlavním úkolem překlad. Vždy jsem přečetla větu či slovní spojení z myšlenkové mapy a žáci nahlas říkali překlad.

Pokračovala jsem s doplňující informací o amnestii, kterou děkabrístům udělil car. Vše bylo součástí pracovního listu. Na to jsem navázala doplňující otázkou, zda žáci vědí, co je to amnestie. Překvapilo mě, že žáci nevěděli odpověď. Mysleli si, že je to nemoc. Dovolila jsem jednomu z žáků, aby správnou odpověď vyhledal na internetu a následně s tím seznámil ostatní. Žák se tohoto úkolu zhostil výborně.

Následovala poslední aktivita v hodině, kterou byl soutěžní kvíz. Tato aktivita byla navržena tak, že si ji každý mohl naskenovat do telefonu/tabletu a hrát sám za sebe. Po dohodě s žáky jsme se rozhodli, že si kvíz zahrajeme všichni společně. Tento formát jsem považovala za velmi užitečný, jelikož jsme si během hraní mohli přidat nějaké doplňující informace. Žáci si i mezi sebou obhájovali jejich volbu odpovědi, čímž se navzájem obohacovali.

Pět minut před koncem hodiny jsme společně dohráli soutěžní kvíz. V rámci zpětné vazby jsem se zeptala každého žáka, co ho na tomto tématu zaujalo nejvíce. Žáci mi sdělili např: *Že bylo povstání, protože nechtěli cara. Šli na Sibiř pěšky. Překvapilo mě, že tam byly i ženy.* V závěru hodiny jsem žákům poděkovala za jejich spolupráci a pochválila jejich úroveň ruského jazyka, jelikož se mi s nimi pracovalo opravdu výborně. Vyplněný pracovní list z hodiny je součástí přílohy.

4.11.1. Navržená alterace

Na celkovém pojetí vyučovací hodiny bych nic zásadního neměnila. Úprav zasluhuje didaktická příprava na vyučovací hodinu, ve které jsem původně zamýšlela, že soutěžní kvíz si zahraje každý žák samostatně. V průběhu vyučovací hodiny, kdy se žáci vzájemně doplňovali a radili si, vyšlo najevo, že by chtěli kvíz vyplňovat společně. Tato změna se ukázala jako pozitivní, jelikož se žáci při kvízu na sebe obraceli, říkali si správné odpovědi a vyvraceli si zbylé odpovědi.

ZÁVĚR

Na závěr této diplomové práce věnované tématu *Osvětová činnost děkabristů a děkabristek na Sibiři* si dovoluji poznamenat, že stanovené cíle této práce byly splněny.

V první kapitole s názvem *Politická situace v Rusku v 1. polovině 19. století* jsem si kladla za cíl popsat vnitropolitickou situaci v Rusku a vzájemný vliv historických událostí v Evropě v 1. polovině 19. století. Pro tento popis jsem vyhledala relevantní historickou literaturu, převážně ruské provenience, avšak použila jsem i několik českých zdrojů. Již dvou set letý odstup umožňuje vytvořit objektivní pohled na tyto události. Všechny dokumenty jsou v současnosti již odtajněny a nepodléhají žádné ideologické interpretaci. Snažila jsem se popsané události nově vyhodnotit.

Základním impulsem pro povstání děkabristů se stalo vojenské tažení ruských vojáků do Francie a jejich následný návrat. Uviděné v zahraničí zapříčinilo v Rusku zakládání tajných spolků, vytvoření plánů na převrat a uskutečnění samotného neúspěšného povstání děkabristů na Senátním náměstí roku 1825, které s sebou přineslo rozsáhlé zatýkání a trestání všech zúčastněných.

Dále jsem se zabývala příběhem děkabristů a děkabristek, konkrétně vysláním odsouzených na Sibiř, příjezdem 12 žen a samotným životem ve vyhnanství po odpykání si trestu nucených prací. V podkapitole 1.4.3. jsem se věnovala možným příčinám neúspěšného povstání děkabristů. Ve své hypotéze jsem se ztotožnila s autorem článku (A. E. Gajanov). Také jsem se zaměřila na literární a vydavatelskou činnost spisovatele A. I. Gercena, jehož tvorba byla tímto historickým a politickým obdobím ovlivněna.

Jedním z ústředních témat této diplomové práce se stalo objevení potenciálu Sibiře, čemuž se věnuje druhá kapitola. V ní jsem soustředila pozornost na popis jednotlivých sfér, ve kterých děkabristé a děkabristky během svého života objevili sociálně-ekonomický, společensko-politický a kulturní potenciál pro pozvednutí životní úrovně na Sibiři. Svůj tvůrčí přístup jsem bazírovala na dostupné historické, publicistické a umělecké literatuře.

Postupně jsem se zaměřila na sféru vzdělávání. Především jsem se soustředila na problematiku zakládání škol samotnými děkabristy, konkrétně nejčinnějším děkabristou v této oblasti I. D. Jakuškinem, či další pedagogickou činnost s nimi spojenou. Doposud se sféře vzdělávání v tomto období na Sibiři české historické zdroje nevěnovaly.

Dále jsem se věnovala kultuře. Zde jsem považovala za důležité zmínit domácnosti Volkonských a Trubeckých, jenž se staly kulturními symboly nejen mezi děkabristy a děkabristky. Součástí podkapitoly (2.1.2.) se stala i vydavatelská činnost, zejména vydávání novin a časopisů či překlad klasické a západní literatury.

Většinou se vyzdvihuje jejich kulturní činnost, ale v této diplomové práci jsem rozšířila přehled i o obchodní činnost, kterou se děkabristé také zabývali. Popsala jsem také sféru zemědělství, zejména nové zemědělské metody, na jejich vzniku se děkabristé podíleli. Podařilo se mi shromáždit také informace o sibiřském zdravotnictví k jehož rozvoji přispěl zejména děkabrista doktor F. V. Volf a rodina Naryškinových. Kapitulu jsem uzavřela podkapitolou věnující se amnestii, jenž děkabristům udělil car Alexandr II. roku 1856.

Třetí kapitola nese název *Jak odkaz děkabristů žije dodnes*. V ní jsem si kladla za cíl popsat oblasti, prostřednictvím kterých můžeme dokázat, že životy a všestranné činnosti děkabristů a děkabristek se zapsaly do historie a mají historický přesah až do současnosti. Na začátku kapitoly jsem se zabývala rozšířením samotného pojmu *děkabrista*. Uvedla jsem příklady z několika různých typů slovníků.

Následně jsem se věnovala materiální kultuře, kdy jsem v práci zmínila několik muzeí i se základními informacemi k nim. Dále jsem se zabývala architektonickými monumenty (obelisky, pomníky, památníky). I v tomto případě jsem uvedla několik těchto památek a ke každé z nich jsem přidala základní informace. Také jsem se zaměřila na frekvencovanost využití historismu *děkabrista* v ruské toponymii.

Nedílnou součástí této kapitoly je i memoárová literatura a také literatura inspirovaná tématem děkabristů a děkabristek. Vzhledem k tomu, že téma této diplomové práce je opravdu stále aktuální, věnovala jsem se i oblasti kinematografie. Vytvořila jsem seznam dokumentárních a uměleckých filmů. V závěru třetí kapitoly jsem se zmínila o divadelních představeních, výstavách a festivalech. Tímto jsem chtěla poukázat, že i v současnosti vznikají výstavy na toto téma, což svědčí o skutečnosti, že odkaz děkabristů a děkabristek žije dodnes.

V praktické části, což je čtvrtá kapitola *Návrhy vyučovacích hodin*, jsem se zabývala tvorbou výukových materiálů a metodických příprav na vyučovací hodiny pro žáky ruského jazyka na základních školách. Dalším cílem bylo si mnou navržené vyučovací hodiny vyzkoušet v praxi na ZŠ. Vzhledem k rozsáhlosti celého tématu jsem se rozhodla pro navržení tří vyučovacích hodin. Na každou vyučovací hodinu jsem připravila metodickou

přípravu a pracovní list, jenž jsou součástí této diplomové práce. Dále jsem také vytvořila didaktickou hru: soutěžní kvíz, který se skládá z 20 otázek, vycházejících z pracovních listů. Také jsem k tomuto učebnímu materiálu s oporou o ŠVP navrhla doplňující cvičení. Stanovené cíle se mi úspěšně podařilo splnit. Navržené tři vyučovací hodiny jsem osobně odučila na 22. ZŠ Plzeň, konkrétně v osmém ročníku, kde se žáci učí ruský jazyk druhým rokem. Součástí diplomové práce jsou i následné reflexe ke všem třem vyučovacím hodinám. Zároveň jsem se pokusila i o zhodnocení a následné navržení alterace.

Nedílnou součástí diplomové práce jsou přílohy. Součástí jsou všechny tři navržené pracovní listy. Dále jsem do příloh pro ukázkou z praxe zařadila i vyplněné pracovní listy samotnými žáky. Poslední součástí přílohy je mapa, na které jsem vyobrazila místa spojená s děkabristy.

SUMMARY

This diploma thesis is devoted to the topic of *Educational activities of Decembrists in Siberia*. It is divided into four parts, three of which are theoretical and the fourth is practical.

The first titled Political situation in Russia in the first half of the 19th century, aims to describe the internal political situation in Russia and the mutual influence of historical events in Europe in the first half of the 19th century. The history development is described all the way from the military campaign of Russian soldiers to France, the establishment of secret societies, the Decembrist uprising in Senate Square in 1825, the subsequent punishments and the life of the Decembrists in exile.

The second chapter, titled Discovery of the potential of Siberia, aims to describe the individual spheres in which the Decembrists discovered the socio-economic, socio-political and cultural potential for raising the standard of living in Siberia. The individual spheres in which the Decembrists were active are described here, namely education, culture, business, agriculture and healthcare. The second chapter ends in 1856, when Tsar Alexander II granted amnesty to the Decembrists.

The third chapter, titled How the legacy of the Decembrists still lives on today, aims to describe the areas through which we can prove that the lives and versatile activities of the Decembrists have gone down in history and have a historical overlap to the present day. Material culture, architectural monuments, literature, cinematography, theater, exhibitions or festivals are described in the diploma thesis. All these branches aim to prove that the legacy of the Decembrists lives on today.

The fourth chapter, or the practical part, titled Proposals for lessons, aims to create teaching materials and methodical preparations of lessons for pupils of the Russian language in elementary schools. The secondary objective of this chapter is also the practical testing of the proposed teaching materials at primary schools. The practical part consists of three proposed worksheets, which are supplemented with methodological preparations, reflections from the lessons and proposed alterations.

The diploma thesis also includes appendices containing three designed worksheets, and a sample of these worksheets are filled out from practice. The appendices also include a map of Russia in which the main points that are associated with the Decembrists are marked.

РЕЗЮМЕ

Данная дипломная работа посвящена теме просветительской деятельности декабристов и декабристок в Сибири. Дипломная работа разделена на четыре части, три из которых теоретические, а четвёртая практическая.

Первая часть, *Политическая ситуация в России в 1-й половине XIX века*, имеет целью описать внутривнутриполитическую ситуацию в России и взаимовлияние исторических событий в Европе в 1-й половине XIX века. Здесь описано развитие событий, начиная с военного похода русских солдат во Францию, вплоть до создания тайных обществ, ведшего к восстанию декабристов на Сенатской площади в 1825 году. Далее рассматриваются результаты восстания включая перечисление полученных участниками наказаний. К описанию последствий относится и рассмотрение жизненных перипетий декабристов и декабристок в сибирской ссылке.

Вторая глава называется *Раскрытие потенциала Сибири*. Данная глава была нацелена на выделение и подробное рассмотрение отдельных сфер деятельности, в которых декабристы и декабристки обнаружили социально-экономический, общественно-политический и культурный потенциал Сибири. Здесь описаны следующие сферы деятельности декабристов и декабристок: образование, культура, предпринимательство (торговля), сельское хозяйство и медицина. Хронологической границей второй главы является 1856 год, когда царь Александр II объявил амнистию, распространявшуюся и на декабристов.

Третья глава под названием *Как наследие декабристов живёт сегодня* является связующим звеном между описанными в первых двух главах историческими вехами и современной рефлексией прошедшего. Здесь описаны материальная культура, памятники архитектуры, литература, кинематография, театр, выставки и фестивали, которые опираются на наследие декабристов и декабристок. На основании приведённых фактов довольно легко было доказать, что наследие декабристов живо и сегодня.

Четвёртая глава, или практическая часть, содержит разработку *Пособий к урокам*. Основной целью данной главы стало создание учебных материалов и разработка методических рекомендаций по подготовке к урокам русского языка в начальных школах. Второстепенной целью этой главы являлась также практическая проверка предлагаемого учебного материала в чешской начальной школе.

Практическая часть включает разработанные автором бакалаврской работы рабочие листы, которые дополнены рекомендациями по методической подготовке, рефлексией проведённых уроков и предлагаемыми изменениями.

Дипломная работа также включает приложения, содержащие три предложенных рабочих листа и образец этих рабочих листов, заполненных учениками во время практики. В приложениях также содержится карта России, на которой обозначены основные населённые пункты, связанные с декабристами и декабристками.

SEZNAM LITERATURY

LENNHOFF, Eugen, 1997. *Tajné politické společnosti*. V Praze: DharmaGaia. ISBN 80-85905-32-9.

ŠEDIVÝ, Jaroslav, 2000. *Děkabristé: anatomie nezdařeného převratu*. Vyd. 2., rev. Praha: Volvox Globator. ISBN 80-720-7336-2.

VYDRA, Zbyněk; ŘOUTIL, Michal; KOMENDOVÁ, Jitka; HLOUŠKOVÁ, Kateřina a TĚRA, Michal, 2022. *Dějiny Ruska*. Vydání druhé. Dějiny států. Praha: NLN. ISBN 978-80-7422-903-9.

БОБКОВ, А. К., 2011. Эпистолярная и мемуарная публицистика декабристов сибирского периода и ее влияние на общество. *Известия Иркутского государственного университета*. Č. 2 (7), s. 130-136. ISSN 2073-3402.

БОЙКО, В. П., 2013. *Декабристы в Сибири: предпринимательство, образ жизни, социокультурный облик*. Томск: Издательство Томского государственного архитектурно-строительного университета. ISBN 978-5-93057-504-0.

БУКИНА, В.А.; ИВАНЕНКО, В.Е, 2019. Жизнь и деятельность декабристов в нашем крае. *Мир инноваций*. Č. 2, s. 22-25. ISSN 2687-0460.

ВАСИЛЬЕВА, Е. Б, 2011. А.И. Герцен и Н.П. Огарев о декабристах: (по материалам Колокола и Полярной звезды). In: Романов, Р.Е. *Актуальные проблемы исторических исследований: взгляд молодых ученых: Сборник материалов I Всероссийской молодежной научной конференции*. Новосибирск: Институт истории СО РАН, s. 67-73. ISBN 978-5-98901-090-5.

ГАЯНОВ, А.Э., 2022. Причины восстания декабристов и его историческое значение. *Вестник науки*. Č. 12 (57), s. 287-292. ISSN 2712-8849.

ГЛАЗКОВА, Елена Ивановна, 2015. Вклад декабристов в развитие культуры и промышленности Сибири. *Мир Большого Алтая*. Č. 1 (4), s. 319-325. ISSN 2410-2725.

ГУРЛЕВ, И. В., 2021. Полиция Российской империи при Николае I (1825-1855). *Власть: общенациональный научно-политический журнал*. Ъ. 3 (29), s. 255-261. ISSN 2071-5358.

ДАМЕШЕК, Л. М.; РЕМНЕВ, А. В.; ДАМЕШЕК, И. Л.; ЗИНОВЬЕВ, В. П. а СУВОРОВА, Н. Г. et. al., 2007. *Сибирь в составе Российской империи*. Москва: Новое Литературное Обозрение. ISBN 5-86793-510-8.

ЗАВРАЖИН, А.В., 2007. Движение декабристов и его влияние на политическое переустройство России. *Армия и общество: Научный журнал*. Ъ. 3 (11), s. 81-92. ISSN 2304-9677.

ИЛЬИНСКИЙ, И. М., 2017. Молодежь и революция: (эскиз к политическому портрету). *Знание. Понимание. Умение*. Ъ. 2, s. 5-28. ISSN 1998-9873.

КОВАЛЬ, Семен Федорович, 1975. *Декабристы в Сибири: Трехтомник. В сердцах отечества сынов*. Иркутск: Восточно-Сибирское книжное издательство.

КОПЫЛОВ, А. Н., 1977. *Декабристы и Сибирь: Сборник статей*. Новосибирск: Наука.

МАКС, Фасмер, 1987. *Этимологический словарь русского языка*. Москва: Прогрес.

НЕЧКИНА, М. В., 1982. *Декабристы*. Издание 2-ое. Серия “Страницы истории нашей Родины”. Москва: Наука.

ПАВЛЮЧЕНКО, Э. А., 1976. *В добровольном изгнании: О женах и сестрах декабристов*. Серия “История нашей Родины”. Москва: Наука.

РАДЧЕНКО, М. Н., 2009. Декабризм и декабристы: судьбы дефиниций в отечественной историографии. *Вестник Чувашского университета: Гуманитарные науки*. Ъ. 3, s. 123-132. ISSN 1810-1909.

СЕРГЕЕВ, М. Д.; ГОНЧАРОВА, Н. Н. а СЕРЕБРЯКОВ, А. Ф., 1988. *Декабристы и Сибирь: альбом*. Москва: Советская Россия. ISBN 5-268-00732-7.

СЕРГЕЕВ, Т. С.; ОРЛОВ, В. В. а АНДРЕЕВ, В. В., 2021. Вклад декабристов в изучение и развитие этнокультуры народов Сибири. *Вестник НИИ гуманитарных наук при Правительстве Республики Мордовия*. Ъ. 1 (57), s. 24-30. ISSN 2077-3579.

ТЕТЮЕВА, О.В., 2015. Влияние декабристов на развитие просвещения в Зауралье в первой половине XIX в. *Вестник Брянского государственного университета*. Ч. 3, с. 132-133. ISSN 2072-2087.

ФЕДОРОВ, В. А., 1992. *Декабристы и их время*. Москва: МГУ. ISBN 5-211-02205-X.

ЦЕТЛИН, М., 1954. *Декабристы: Судьба одного поколения*. Нью-Йорк: Experiments.

ШУНКОВ, В. И.; ОКЛАДНИКОВ, А. П.; ДУЛОВ, В. И.; ПРУДЕНСКИЙ, Г. А. а КРУШАНОВ, А. И., 1968. *История Сибири с древнейших времен до наших дней.: Том второй Сибирь в составе феодальной России*. Ленинград: Наука.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Opouštět Petrohrad, © 2001-2024. Online. ČSFD.CZ. Česko-Slovenská filmová databáze. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/233320-opoustet-petrohrad/prehled/>. [citováno 2024-02-28].

Radost z vědění, radost ze života-školní vzdělávací program pro základní vzdělávání. Online. Plzeň: 22. základní škola Plzeň, Na Dlouhých 49, příspěvková organizace. 2022. Dostupné z: <https://www.22zsplzen.cz/skola/informace-o-vyuze/skolni-vzdelavaci-program/>. [citováno 2024-03-11].

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Online. Praha: MŠMT. 2023. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacii-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>. [citováno 2024-03-11].

Александр Иванович Герцен (1812-1870): Жизнь и творчество, Online. К уроку литературы. © 2010-2022. Dostupné z: http://literatura5.narod.ru/gerzen_biograf.html. [citováno 2023-10-07].

Аллея жен декабристов, © 2017-2022. Online. Гид-эксперт. Dostupné z: <https://gid.expert/russia/тобольск/достопримечательности/аллея-жен-декабристов> [citováno 2024-02-18].

Ансамбль Сенатской площади, 2017-2024. Online. Петербург 24. Dostupné z: <https://petersburg24.ru/place/ansambl-senatskoj-ploshhadi>. [citováno 2024-02-18].

- БАБЕНКО, Л. Г., 2008. *Большой толковый словарь русских существительных*. Online. Gramota.ru. Dostupné z: [https://gramota.ru/poisk?query=%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%B1%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82&mode=slovari&l=1&dicts\[\]=50](https://gramota.ru/poisk?query=%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%B1%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82&mode=slovari&l=1&dicts[]=50). [citováno 2024-02-22].
- БЕЛОГОЛОВЫЙ, Николай Андреевич, 1890. *Из воспоминаний сибиряка о декабристах*. Online. Издание Литературного фонда. Dostupné z: http://az.lib.ru/b/belogolowyj_n_a/text_0040.shtml. [citováno 2023-11-28].
- БРОКГАУЗ, Ф.А. ; ЕФРОН, И.А., 1890. *Энциклопедический словарь Ф.А. Брокгауза и И.А. Ефрона*, 1890. Online. Наименование декабристов. Dostupné z: <https://rus-brokgauz-efron.slovaronline.com/>. [citováno 2024-04-17].
- ВОЛКОНСКАЯ, М. Н. Волконская Мария Николаевна: Записки. Online. Иркутск: Восточно-Сибирское книжное издательство, 1973. Dostupné z: http://az.lib.ru/w/wolkonskaja_m_n/text_zapiski.shtml. [citováno 2023-10-07].
- Выставка "Во глубине сибирских руд"*, 2020. Online. Государственный музей А.С. Пушкина. Dostupné z: <http://www.pushkinmuseum.ru/?q=exhibition/vystavka-vo-glubine-sibirskih-rud>. [citováno 2024-02-19].
- Выставка "К 195-летию восстания декабристов"*, 2020. Online. Государственная публичная историческая библиотека России. Dostupné z: https://www.shpl.ru/readers/today_library_open/vystavka_k_195letiyu_vosstaniya_dekabristov/?ysclid=lst4sjvggq960514890. [citováno 2024-02-19].
- ДАЛЬ, В. И., *Толковый словарь живого великорусского языка*, 1863. Online. Декабр. Dostupné z: <https://slovardalja.net/>. [citováno 2024-04-17].
- Декабристские вечера*, © 2024. Online. Иркутский областной историко-мемориальный Музей декабристов. Dostupné z: <https://imd38.ru/catalogue/festivali-massovye-meropriyatiya-kulturnye-akcii-164/dekabristskie-vechera-048/>. [citováno 2024-02-19].
- "Декабристы"* (Золотарёв), 2022. Online. Большая российская энциклопедия. Dostupné z: <https://bigenc.ru/c/dekabristy-zolotariov-620f76>. [citováno 2024-02-20].

Декабристы и их влияние на развитие страны, Online. MyFilology: Тематический портал. © Copyright 2014-2022, Dostupné z: <https://myfilology.ru/150/dekabristy-i-ikh-vliianie-na-razvitie-strany/>. [citováno 2023-10-07].

Декабристы и Сибирь: к 195-летию со дня восстания декабристов, 2020. Online. Омская государственная областная научная библиотека имени А. С. Пушкина (ОГОНБ имени А. С. Пушкина). Dostupné z: <https://omsklib.ru/Vyistavki/g1qwg2fe3x>. [citováno 2024-02-19].

Декабристы. Испытание Сибирью. (2014), 2022. Online. Kino-Teatr.ru. Dostupné z: <https://www.kino-teatr.ru/doc/movie/ros/118662/annot/>. [citováno 2024-02-20].

Декабристы Мюзикл в 2-х действиях, 2021. Online. Иркутский областной музыкальный театр им. Н.М. Загурского. Dostupné z: <https://imt38.ru/dekabristy/>. [citováno 2024-02-28].

Дом музей декабристов-филиал Курганского областного краеведческого музея, Copyright 1996-2024. Online. Музеи России. Dostupné z: <http://www.museum.ru/M884>. [citováno 2024-02-17].

Жены декабристов в ссылке. Online. История Российской империи. Dostupné z: <https://www.rosimperija.info/post/731>. [citováno 2023-10-07].

ЗАГОРСКИЙ, М., 1926. Критика и рецензии. Из театральных впечатлений. "Николай I и декабристы." Online. *Новый зритель*. Ч. 22. Dostupné z: http://teatr-lib.ru/Library/MAT_v_kritike/MAT_v_kritike_1919-1930/#_Toc272450579. [citováno 2024-02-28].

Иркутск и декабристы: как сильная знать изменила город и изменилась сама, 2021. Online. Baikal Go: Журнал. Dostupné z: <https://baikalgo.ru/journal/irkutsk-i-dekabristy-kak-ssyl'naja-znat-izmenila-gorod-i-izmenilas-sama/>. [citováno 2023-11-29].

Иркутский областной историко-мемориальный музей декабристов. Online. Союз музеев России. Dostupné z: https://www.souzmuseum.ru/index.php?option=com_smr&participant_id=764. [citováno 2024-02-17].

Историко-мемориальный музей, © 2013-2024. Online. Ялуторовский музейный комплекс. Dostupné z: <https://yalutmuzey.ru/about/istoriko-memorialnyy-muzey/>. [citováno 2024-02-17].

Кинематограф о декабристах, © 2024. Online. Знание. Dostupné z: https://znanierussia.ru/articles/Декабристы#Кинематограф_о_декабристах. [citováno 2024-02-20].

КУЗНЕЦОВ, С. А., 1998. *Большой толковый словарь русского языка*. Online. Gramota.ru. Dostupné z: [https://gramota.ru/poisk?query=%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%B1%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82&mode=slovari&dicts\[\]=42](https://gramota.ru/poisk?query=%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%B1%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82&mode=slovari&dicts[]=42). [citováno 2024-02-22].

10 лучших книг о декабристах, 2020. Online. Дзен. Dostupné z: https://dzen.ru/a/XjPaq_eRMDJapFIN. [citováno 2024-02-20].

Музей декабристов (г. Петровск-Забайкальский), Copyright (c) 1996-2024. Online. Музеи России. Dostupné z: <http://www.museum.ru/M1151>. [citováno 2024-02-17].

Музей декабристов (г. Чита), Copyright (c) 1996-2024. Online. Музеи России. Dostupné z: <http://www.museum.ru/M1150>. [citováno 2024-02-17].

Музей-Усадьба Муравьевых-Апостолов, © 2024. Online. Музей-Усадьба Муравьевых-Апостолов. Dostupné z: <https://mahm.ru/about/0>. [citováno 2024-02-17].

Некрасов Н. А. о декабристах. Поэма "Русские женщины", © 2000-2024. Online. Владимирская областная научная библиотека. Dostupné z: <https://library.vladimir.ru/viktoriny/nekrasov-n-a-o-dekabristkah-poema-russkie-zhenshhiny.html>. [citováno 2024-02-20].

Новая жизнь площади Декабристов, 2014-2024. Online. ChitaTravel.ru. Dostupné z: <https://www.chitatravel.ru/ploschad-dekabristov.html>. [citováno 2024-02-18].

Новоселенгинский музей декабристов, © 2013-2024. Online. Культура.РФ. Dostupné z: <https://www.culture.ru/institutes/20225/novoselenginskii-muzei-dekabristov>. [citováno 2024-02-17].

Обелиск на месте казни декабристов, 2001. Online. Санкт-Петербург. Dostupné z: <https://opeterburge.ru/sight/obelisk-na-meste-kazni-dekabristov.html>. [citováno 2024-02-18].

Памятник Декабристам, 2011. Online. Izi.Travel. Dostupné z: <https://izi.travel/ru/ecb0-pamyatnik-dekabristam/ru>. [citováno 2024-02-18].

Памятник декабристам, Васильков, 2023. Online. Inclusive travels Ukraine. Dostupné z: <https://travels.in.ua/ru-RU/object/2890/pamyatnik-dyekabristam>. [citováno 2024-02-18].

Памятник декабристам в Вороньках, 2019. Online. Monuments.Top. Dostupné z: <http://monuments.top/pamyatnik-dekabristam-v-voronykah/>. [citováno 2024-02-18].

Памятник декабристам в Каменке, 2019. Online. Monuments.Top. Dostupné z: <http://monuments.top/pamyatnik-dekabristam-v-kamenke/>. [citováno 2024-02-18].

Памятник декабристам в Ялutorовске, 2022. Online. Livejournal. Dostupné z: <https://appavlenko.livejournal.com/168028.html>. [citováno 2024-02-18].

Парк Декабристов в Санкт-Петербурге: как добраться, история, фото, 2019. Online. Traveler. Dostupné z: <https://4traveler.me/travel/sankt-peterburg/park-dekabristov>. [citováno 2024-02-19].

Площадь Декабристов. Online. Guidebook.ru. Dostupné z: <https://irk.guidebook.ru/irkutsk/places/ploschad-dekabristov.html>. [citováno 2024-02-18].

Причины, значение и итоги восстания декабристов, Online. Grandars.ru: Энциклопедия Экономиста. © 2010-2023 Dostupné z: <https://www.grandars.ru/shkola/istoriya-rossii/vosstanie-dekabristov.html>. [citováno 2023 10-07].

Спектакли прошлых лет: "Декабристы" (1958 г.), © 2010-2024. Online. Билеты в Большой театр. Dostupné z: <https://www.bol-theatre.su/recs/id64/>. [citováno 2024-02-28].

Торжественное открытие памятника женам декабристов состоялось в Иркутске, 2011. Online. IRK.ru. Dostupné z: <https://www.irk.ru/news/20110913/open/>. [citováno 2024-02-18].

Туринский дом-музей декабристов, © 2009-2024. Online. Туристер. Dostupné z: <https://www.tourister.ru/world/europe/russia/city/turinsk/museum/31888>. [citováno 2023-11-07].

Туринский дом-музей декабристов, © 2013-2024. Online. Культура.РФ. Dostupné z: <https://www.culture.ru/institutes/20700/turinskii-dom-muzei-dekabristov>. [citováno 2024-02-18].

Туристический комплекс "Ялutorовский острог", © 2013–2024. Online. Культура.РФ. Dostupné z: <https://www.culture.ru/institutes/82455/turisticheskii-kompleks-yalutorovskii-ostrog>. [citováno 2024-02-17].

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Vyplněný pracovní list č. 1 (přední strana)	VII
Obrázek 2: Vyplněný pracovní list č. 1 (zadní strana).....	VII
Obrázek 3: Vyplněný pracovní list č. 2 (zadní strana).....	VIII
Obrázek 4: Vyplněný pracovní list č. 2 (přední strana)	VIII
Obrázek 5: Vyplněný pracovní list č. 3 (přední strana)	IX
Obrázek 6: Vyplněný pracovní list č. 3 (zadní strana).....	IX
Obrázek 7: Mapa:Místa spojená s děkabristy.....	X

ПŘÍLOHY

Рабочий лист 1: Декабристы: (Pracovní list 1: Děkabristé)

Задание 1

Послушайте объяснение о декабристах, а затем допишите в текст пропущенные слова. Незнакомые слова найдите в словаре. (Vyslechněte si výklad o Děkabristech a následně do textu doplňte chybějící slova. Neznámá slova vyhledejte ve slovníku.)

Я хотела бы познакомить Вас с одним историческим событием в России, о котором вы можете прочитать даже сегодня и которое можно считать уникальным в истории.

Все началось во время Наполеоновских войн, когда русских солдат отправляли воевать в Европу, а именно в 1813-1814 годах.

Когда русские солдаты воевали в Европе, они узнали, что жизнь там более свободна, чем в России. Отсюда, конкретно из..... они принесли революционный дух.

Хоть эти солдаты и были дворянами (очень богатыми и в их жизни у них было все), им не нравилось, как правил царь..... (конституционная монархия-царь правил всем)

В декабре 1825 года на Сенатской площади в произошло неудачное восстание декабристов.

пропущенные слова: Франции, Николай I, Санкт-Петербурге

Задание 2

Декабристы: Знаете ли вы, от чего происходит это название? Справка: можете ли вы назвать месяцы по-русски? (Děkabristé: Napadlo by Vás, od čeho byl tento název odvozen? Náповěда: Dokážete vyjmenovat měsíce v ruštině?)

.....
.....

Задание 3

Посмотрите отрывок из современного фильма «Союз Спасения» и ответьте на вопросы.

(Shlédněte ukázkou z novodobého filmu Svaz spásy (2019) a odpovězte na otázky.)

1. Какое историческое событие показано в отрывке?

.....

2. Как на Вас повлияла современная визуализация фильма? Понравились Вам эффекты?

.....

Задание 4

В парах найдите слова в словаре. (Ve dvojicích najděte slovíčka ve slovníku)

Šlechtic -

Нл. město -

Trest -

Vězení -

Важная информация: Как развивалась история с декабристами? Декабристы были наказаны-их отправили в Сибирь в тюрьму. (Důležitá informace: Jak se dále vyvíjel příběh děkabristů? Děkabristé bvli potrestáni – posláni na Sibiř do vězení.)

Задание 5

Вы когда-нибудь слышали слово "каторга"? Если нет, поищите это слово в интернете. (Slyšeli jste někdy slovo "katorga"? Jestli ne, najděte toto slovo na internetu.)

Задание 6

Групповая работа: Найдите и отметьте на карте: Россию, Санкт-Петербург, Уральские горы и Сибирь. (Práce ve skupině: Najděte a označte na mapě Rusko, Petrohrad, Uralské hory (Ural) a Sibiř)

Вы знаете, сколько часовых поясов в России? (Víte kolik je v Rusku časových pásem?)

Рабочий лист 2: Жизнь в Сибири (Pracovní list 2: Život na Sibiři)

Важная информация: Декабристы были заключены в тюрьму в Сибири и работали в рудниках. (Důležitá informace: Děkabristé byli ve vězení a přitom jako součást trestu pracovali v dolech.)

Задание 1

Вы знаете, как перевести на чешский язык слово "рудник"? Выберите правильный вариант. (Víte, jak přeložit do českého jazyka slovo "rudnik"? Vyberte správnou variantu.)

- A) Doly, ve kterých se těží ruda.
- Б) Šachty

Важная информация: 12 женщин решили уехать в Сибирь жить к своим мужьям. (Důležitá informace: 12 žen se rozhodlo odjet a žít na Sibiři se svými muži.)

Задание 2

Посмотрите отрывок из чешского фильма Ороуштět Petrohrad. Ответьте на вопросы. (Podívejte se na ukázkou z českého filmu Orouštět Petrohrad. Odpovězte na otázky.)

1. Как звали женщину, которая хотела поехать в Сибирь за своим мужем?

.....

2. Можете ли вы представить, что оставляете все и отправляетесь в неизвестность?

.....

В фильме упоминалось озеро Байкал. Знаешь ли ты его прозвище? (Ve filmu bylo zmíněné jezero Bajkal. Víte, jak se mu přezdívá?)

Задание 3

Вы знаете, как называется одежда на картинках? Выберите одно из перечисленных слов и напишите его. (Víte, jak se nazývá oblečen na obrázku? Vyberte jedno z uvedených slov a запиšte ho).

.....

.....

.....

.....

.....

Слова: штаны, кринолин, мужской костюм – повседневная одежда, женская повседневная одежда, платок, пелерина, шуба, валенки

Найдите в интернете, какая погода летом/зимой в Сибири. Сколько здесь градусов? (Najděte na internetu, jaké v létě/ zimě počasí na Sibíři. Kolik je tam °C?).

Задание 4

Групповая работа: Напишите названия одежды, которую вы бы надели, если бы отправились в Сибирь. Неизвестные слова найдите в словаре. (Napište názvy oblečení, které byste si oblékli, kdybyste jeli na Sibíř. Neznámá slovíčka vyhledejte ve slovníku.)

.....
.....
.....
.....

Рабочий лист 3: Деятельность декабристов в Сибири (Pracovní list 3: Činnost děkabristů na Sibiři)

Важная информация: Декабристы оказали влияние на Сибирь во многих сферах. Это были сферы: образование, культура, торговля, сельское хозяйство, медицина, музыка и т.д. (Důležitá informace: Děkabristé ovlivnili Sibiř v mnoha sférách. Jednalo se o sféry: vzdělání, kultura, obchod, zemědělství, medicína, hudba atd.)

Задание 1

Школы в Сибири отличались от тех, что существуют в настоящее время. Попробуйте связать чешские названия с русскими названиями предметов, которые декабристы преподавали детям в Сибири. (Školy na Sibiři se lišily od těch, které máme v současnosti. Zkuste přiřadit české názvy k ruským názvům předmětů, které učili Děkabristé děti na Sibiři.)

грамотность
ремесло
садоводство- выращивание
Французский язык
вышивание
рукоделие
шитье

Řemeslo
Gramotnost
Zahradnictví- pěstování
Vyšívání
Francouzský jazyk
Šití
Ruční práce

**Какие предметы у вас есть в школе? (Jaké předměty máte ve škole?)
Какие предметы вам нравятся, а какие нет? Скажите это вслух.
(Jaké předměty máte rádi a jaké předměty nemáte rádi? Řekněte nahlas.)**

Задание 2

Посмотрите на картинки и напишите названия музыкальных инструментов. Названия написаны под картинками. (Prohlédněte si obrázky a napište názvy hudebních nástrojů. Názvy jsou napsané pod obrázky.)

.....

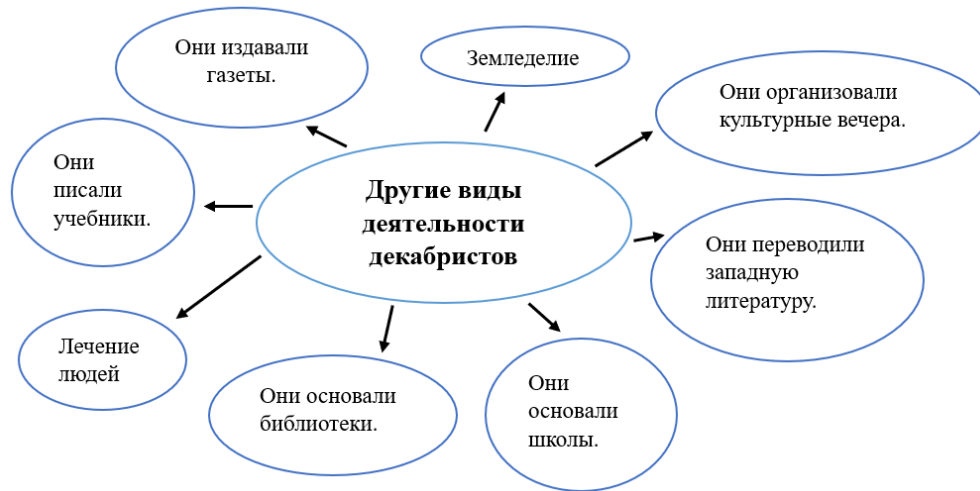
.....

.....

названия музыкальных инструментов: колокольчики, бубны, музыкальные тарелки

Задание 3

Прочитайте ментальную карту вслух и переведите все. (Nahlas přečtete myšlenkovou mapu a vše přeložte.)

Важная информация: Декабристы после 30 лет жизни в Сибири получили амнистию от царя Александра II. Из 121 декабриста до этого дня дожили только 43. (Důležitá informace: Děkabristům po 30 letech života na Sibíři udělil nový car Alexandr II. amnestii. Ze 121 děkabristů se tohoto dne dožilo jen 43.)

Вы знаете, что такое амнистия? Существует ли это до сих пор? (Víte, co je to amnestie? Existuje to dodnes?)

Отличная работа! Давайте сыграем в игру!

Выполненный рабочий лист ч. 1

Рабочий лист 1: Декабристы
(Pracovní list 1: Děkabristé)

Задание 1

Послушайте объяснение о декабристах, а затем допишите в текст пропущенные слова. Незнакомые слова найдите в словаре. (Vyslechněte si výklad o Děkabristech a následně do textu doplňte chybějící slova. Neznámá slova vyhledejte ve slovníku.)

Я хотела бы познакомить Вас с одним историческим событием в России, о котором вы можете прочитать даже сегодня и которое можно считать уникальным в истории.

Все началось во время Наполеоновских войн, когда русских солдат отправляли воевать в Европу, а именно в 1813-1814 годах.

Когда русские солдаты воевали в Европе, они узнали, что жизнь там более свободна, чем в России. Отсюда, конкретно из Франции..... они принесли революционный дух.

Хоть эти солдаты и были дворянами (очень богатыми и в их жизни у них было все), им не нравилось, как правил царь Александр..... (конституционная монархия-царь правил всем)

В декабре 1825 года на Сенатской площади в Санкт-Петербурге произошло неудачное восстание декабристов.

пропущенные слова: Франция, Николай I, Санкт-Петербурге

Задание 2

Декабристы: Знаете ли вы, от чего происходит это название? Справка: можете ли вы назвать месяцы по-русски? Děkabristé: Napadlo by Vás, od čeho byl tento název odvozen? Nářověda: Dokážete vyjmenovat měsíce v ruštině?)

Декабрь.....

Задание 3

Посмотрите отрывок из современного фильма «Союз Спасения» и ответьте на вопросы. (Shlédněte ukázk z novodobého filmu Svaz spásy (2019) a odpovězte na otázky.)

1. Какое историческое событие показано в отрывке?
Восстание декабристов
2. Как на Вас повлияла современная визуализация фильма? Понравилась Вам эффекты?
Да, понравилась.

1

Обрiзек 1: Выполниы рабочий лист ч. 1 (передняя сторона)

Задание 4

В парах найдите слова в словаре. (Ve dvojicích najdete slovíčka ve slovníku)

Šlechtic - Дворянин
Hl. město - Санкт-Петербург
Trest - Наказание
Vězení - Тюрьма

Важная информация: Как развивалась история с декабристами? Декабристы были наказаны-их отправили в Сибирь в тюрьму. (Důležitá informace: Jak se dále vyvíjel příběh děkabristů? Děkabristé byli potrestáni – posláni na Sibir do vězení.)

Задание 5

Вы когда-нибудь слышали слово "каторга"? Если нет, поищите это слово в интернете. (Slyšeli jste někdy slovo "katorga"? Jestli ne, najděte toto slovo na internetu.)

Задание 6

Групповая работа: Найдите и отметьте на карте: Россию, Санкт-Петербург, Уральские горы и Сибирь. (Práce ve skupině: Najděte a označte na mapě Rusko, Petrohrad, Uralské hory (Ural) a Sibir)

Вы знаете, сколько часовых поясов в России? (Víte kolik je v Rusku časových pásem?) 11

2

Обрiзек 2: Выполниы рабочий лист ч. 1 (задняя сторона)

Выполненный рабочий лист ч. 2

Рабочий лист 2: Жизнь в Сибири
(Pracovní list 2: Život na Sibiři)

Важная информация: Декабристы были заключены в тюрьму в Сибири и работали в рудниках. (Důležitá informace: Děkabristé byli ve vězení a přitom jako součást trestu pracovali v dolech.)

Задание 1

Вы знаете, как перевести на чешский язык слово "рудник"? Выберите правильный вариант. (Víte, jak přeložit do českého jazyka slovo "rudník"? Vyberte správnou variantu.)

A) Doly, ve kterých se těží ruda.
B) Šachty

Важная информация: 12 женщин решили уехать в Сибирь жить к своим мужьям. (Důležitá informace: 12 žen se rozhodlo odjet k žití na Sibiř ke svým mužům.)

Задание 2

Посмотрите отрывок из чешского фильма Оружие Петербурга. Ответьте на вопросы. (Podívejte se na ukázkou z českého filmu Opuštěn Petražrad. Odpovězte na otázky.)

1. Как звали женщину, которая хотела поехать в Сибирь к своим мужьям?
Валковская

2. Можете ли вы представить, что останетесь все и отправитесь в неизвестность?
Нет, я

В фильме упоминалось озеро Байкал. Знаешь ли ты его название? (Ve filmu bylo zmíněné jezero Bajkal. Víte, jak se mu přezdívá?)
Жемчужина Сибири

Задание 3

Вы знаете, как называется одежда на картинках? Выберите одно из перечисленных слов и напишите его. (Víte, jak se nazývá oblečení na obrázcích? Vyberte jedno z uvedených slov a zapíšte ho.)

кринолин, повседневная одежда, платок, пелерина

Образек 4: Выполнивший рабочий лист ч. 2 (передняя сторона)

мужской костюм, шуба, штаны, валенки

Слова: штаны, кринолин, мужской костюм – повседневная одежда, женская повседневная одежда, платок, пелерина, шуба, валенки

Найдите в интернете, какая погода летом/зимой в Сибири. Сколько здесь градусов? (Najděte na internetu, jaké v létě/zimě počasí na Sibiři. Kolik je tam °C?)

лето: 15-20 °C зима: -50 °C

Задание 4

Групповая работа: Напишите названия одежды, которую вы бы надели, если бы отправились в Сибирь. Неизвестные слова найдите в словаре. (Napište názvy oblečení, které byste si oblékli, kdybyste jeli na Sibiř. Neznámá slovíčka vyhledejte ve slovníku.)

орудерайка, куртка, шапка, носки, шарф

Образек 3: Выполнивший рабочий лист ч. 2 (задняя сторона)

Выполненный рабочий лист č. 3

Рабочий лист 3: Деятельность декабристов в Сибири
(Pracovní list 3: Činnost děkabristů na Sibiři)

Важная информация: Декабристы оказали влияние на Сибирь во многих сферах. Это были сферы: образование, культура, торговля, сельское хозяйство, медицина, музыка и т.д. (Důležitá informace: Děkabristé ovlivnili Sibiř v mnoha sférách. Jednalo se o sféry: vzdělání, kultura, obchod, zemědělství, medicína, hudba atd.)

Задание 1

Школы в Сибири отличались от тех, что существуют в настоящее время. Попробуйте связать чешские названия с русскими названиями предметов, которые декабристы преподавали детям в Сибири. (Školy na Sibiři se lišily od těch, které máme v současnosti. Zkuste přiřadit české názvy k ruským názvům předmětů, které učili Děkabristé děti na Sibiři.)

грамотность	Řemeslo
ремесло	Gramotnost
садоводство-выращивание	Zahradnictví-pěstování
Французский язык	Vyšívání
вышивание	Francouzský jazyk
рукоделие	Šití
шитье	Ruční práce

Какие предметы у вас есть в школе? (Jaké předměty máte ve škole?)
Какие предметы вам нравятся, а какие нет? Скажите это вслух. (Jaké předměty máte rádi a jaké předměty nemáte rádi? Řekněte nahlas.)

Задание 2

Посмотрите на картинки и напишите названия музыкальных инструментов. Названия написаны под картинками. (Prohlédněte si obrázky a napište názvy hudebních nástrojů. Názvy jsou napsané pod obrázky.)

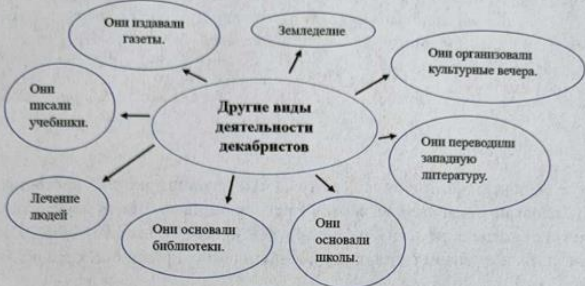
Бубны
Музыкальные тарелки
Колокольчики

названия музыкальных инструментов: колокольчики, бубны, музыкальные тарелки

Образец 5: Выполненный рабочий лист č. 3 (передняя сторона)

Задание 3

Прочитайте ментальную карту вслух и переведите все. (Nahlas přečtete myšlenkovou mapu a vše přeložte.)

Важная информация: Декабристы после 30 лет жизни в Сибири получили амнистию от царя Александра II. Из 121 декабриста до этого дня дожили только 43. (Důležitá informace: Děkabristům po 30 letech života na Sibiři udělil nový car Alexandr II. amnestii. Ze 121 děkabristů se tohoto dne dožilo jen 43.)

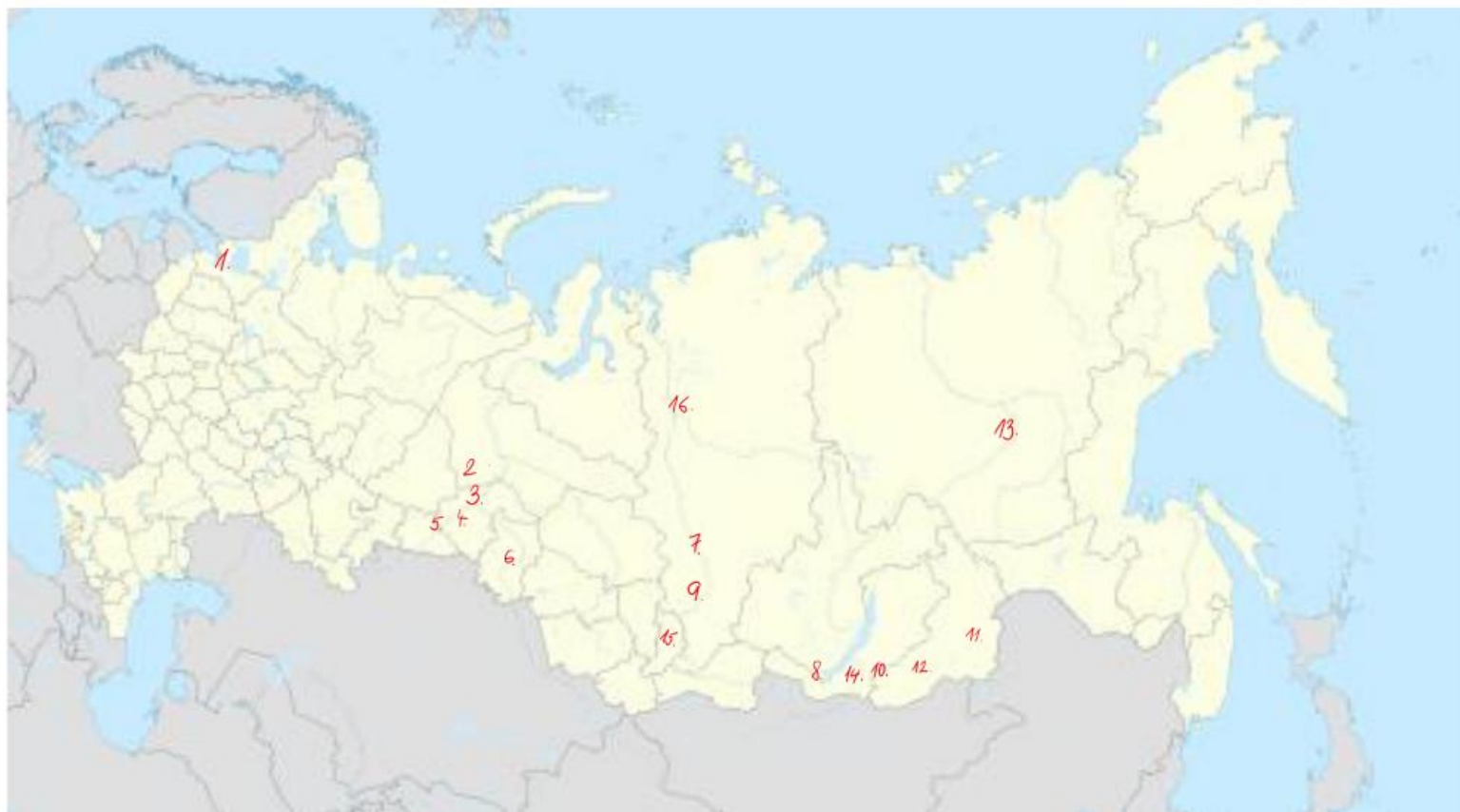
Вы знаете, что такое амнистия? Существует ли это до сих пор? (Víte, co je to amnestie? Existuje to dodnes?)

Отличная работа! Давайте сыграем в игру!

Образец 6: Выполненный рабочий лист č. 3 (задняя сторона)

Mapa č. 1: Místa spojená s děkabristy

Obrázek podléhá licenci Creative Commons

1. Sankt-Petěrburg	2. Turinsk	3. Tobolsk	4. Jalutorovsk	5. Kurgan	6. Omsk
7. Jenisejsk	8. Irkutsk	9. Krasnojarsk	10. Petrovský závod	11. Něrčinsk	12. Čita
13. Jakutsk	14. Seleginsk	15. Minusinsk	16. Turuchansk	--	--

Obrázek 7: Mapa: Místa spojená s děkabristy